

DE WARNSVELDSE POMPMOORD

OFWEL DE VIER VAN WARNSVELD

PETER J. VAN KOPPEN
JASPER J. VAN DER KEMP
GUILLAUME W. BEIJERS

Bju

Boom Juridische uitgevers

De Warnsveldse pompmoord

In de reeks *Gerede Twijfel* verschenen de volgende delen:

- M. de Maaré & P.J. van Koppen, *Dissidente chercheurs in Enschede. Tegenspraak in de opsporing* (2006)
- Han Israëls, *Moord in Wamel. Bewijs met liegende getuigen* (2006)
- Hans Crombag & Mirthe den Hartog, *Kindermisbruik. Het probleem van escalerende beschuldigingen* (2007)
- Eline Havinga, Suus Hopmans, Petra Melis, Judith Vastenburger, Mara Zeeman, Hans Nelen & Peter J. van Koppen, *De dood in het Chinese restaurant. Een moord met vele verhalen* (2008)
- Hans Crombag & Han Israëls, *Moord in Anjum. Te veel niet gestelde vragen* (2008)
- Peter J. van Koppen & M. Vere van Koppen. *De Appelschase baby moord. Een misdrijf met slechts één verdachte* (2008)
- Peter J. van Koppen, Fokke Fernhout & Saskia van Bergen. *Het maagdenvlies als bewijs. Tegenstrijdige verklaringen in twee incestzaken* (2009)
- Hans Crombag, Robert Horselenberg, Peter J. van Koppen & Gwenny J.P. Zeles. *Twee mysterieuze schietpartijen. Waarom vier slachtoffers dood moesten en twee van hen het overleefden* (2009)
- Peter J. van Koppen, Jasper J. van der Kemp & Guillaume W. Beijers. *De Warnsveldse pompmoord. Ofwel de Vier van Warnsveld* (2009)

De Warnsveldse pompmoord

Ofwel de Vier van Warnsveld

Peter J. van Koppen, Jasper J. van der Kemp & Guillaume W. Beijers

Met medewerking van:

Anneloes van den Driest

Maaïke Huijsmans

Elke Julius

Nienke Mulder

Annegien Paulus

Patricia Pucic

Geert Schnitzler

Andrea Toorop

Boom Juridische uitgevers

Den Haag

2009

Opmaak binnenwerk: Textcetera, Den Haag

Omslagontwerp: Haagsblauw, Den Haag

© 2009 P.J. van Koppen, J.J. van der Kemp & W. Beijers / Boom Juridische uitgevers

Behalve de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) van deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission of the publisher.

ISBN 978 90 8974 171 4

NUR 824

www.bju.nl

VOORWOORD

Dit boekje is een resultaat van het Project Gerede Twijfel. Bij dat project kunnen zaken worden aangemeld die, naar het oordeel van de aanmelder, rechterlijke dwalingen zijn. Dat zijn zaken waarin iemand is veroordeeld voor een misdrijf dat iemand anders pleegde of is veroordeeld voor een misdrijf dat niet heeft plaatsgevonden.¹ Het is een project van de Universiteit Maastricht, maar er wordt ook af en toe een zaak gedaan aan de Vrije Universiteit Amsterdam, onder de naam Project Gerede Twijfel, Antenne VU.

Als een aangemelde zaak ook wordt aangenomen, wordt die onderzocht door een groep studenten onder strenge supervisie. Het resultaat van al dat werk moet een gedegen analyse zijn waarin zowel serieus de mogelijkheden van onschuld van de veroordeelde, maar ook van diens schuld worden onderzocht.

Het is de bedoeling dat over elke zaak wordt gepubliceerd. En dat laat ook het doel van het project zien. Dat is drieledig. Ten eerste kan wellicht af en toe iemand worden geholpen als hij inderdaad onterecht veroordeeld blijkt te zijn. Ten tweede wordt in het project aan studenten geleerd hoe zij een ingewikkeld dossier moeten analyseren. Dat is een vaardigheid die aan geen enkele juridische faculteit wordt bijgebracht. En ten derde is het de bedoeling om in de loop van de tijd meer inzicht te krijgen in de factoren die bij het ontstaan van rechterlijke dwalingen een rol spelen, in het bijzonder in Nederland. Dat is een langdurig proces omdat elke individuele zaak grondig bestudeerd moet worden en het in de regel zaken betreft met een nogal omvangrijk dossier.

Wat het laatste doel betreft, begint zich een patroon af te tekenen, waaraan wij echter nog geen conclusies willen verbinden. Het gaat eigenlijk om twee patronen. Ten eerste betreffen de serieuzere aangemelde zaken vrijwel zonder uitzondering altijd moord en doodslag of een zedenkwestie. Aan de ene kant lijkt dit logisch. Bij moord en doodslag ontbreekt een belang-

rijke getuige, namelijk het slachtoffer. Bij zedenzaken geldt iets soortgelijks. Seks, of het legaal is of illegaal of crimineel, wordt meestal zonder getuigen gedaan. En dus kan verwacht worden dat ook bij zedenzaken vaak een getuigenprobleem is. Minder getuigen levert kennelijk een groter kans op een rechterlijke dwaling op. Misschien moeten we echter ook speculeren over andere kenmerken van dit soort zaken. Zo kan verwacht worden dat bij zedenzaken de beschuldiging van criminele seks soms wordt gebruikt om iemand een loer te draaien, een loer waartegen men zich moeilijk kan verdedigen door de afwezigheid van getuigen.

Ons begint ook een tweede patroon op te vallen, althans bij de moord en doodslagzaken. En dat is dat het in de aangemelde zaken relatief vaak gaat om zaken waarin veel verdachten zijn veroordeeld. We weten uit het werk van Nieuwbeerta en Leistra dat moorden meestal door een solodader, soms door twee daders, zelden door drie daders en vrijwel nooit door meer dan drie mensen worden gepleegd.² Bij de aangemelde zaken gaat het juist relatief vaak om zaken met meer dan drie veroordeelden. Eerder publiceerden wij bijvoorbeeld over een moord met liefst zes veroordeelden.³ De Warnsveldse pompmoord die wij in de komende hoofdstukken bespreken, is een moord met vier veroordeelden. Wat veroorzaakt toch die problemen in strafzaken met veel verdachten? Wij tasten vooralsnog in het duister.

De Warnsveldse pompmoord werd aangemeld door Godfried ten Heugten, een van de vier veroordeelden. Het dossier dat wij ontvingen, omvatte zo'n drieduizend pagina's. Wij hadden graag ook de videobanden van de verhoren van de verdachten bekeken, de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie was het met ons eens, maar een daartoe strekkend verzoek werd afgewezen door het College van procureurs-generaal. We moesten het doen met de processen-verbaal en de transcripties van die verhoren. Wij zijn verder opgetogen over de stevige discussie over de zaak waartoe misdaadanalist Lex Harsema, die ook in het begin van deze eeuw aan de zaak werkte, bereid was.

De (toenmalige) studenten die aan de onderhavige zaak meewerkten, zijn Anneloes van den Driest, Maaïke Huijsmans, Elke Julius, Nienke Mulder, Annegien Paulus, Patricia Pucic, Geert Schnitzler en Andrea Toorop. Wij danken verder Maarten Noordzij voor zijn hulp bij de begeleiding van de studenten. Wij danken ook Nico Spilt voor zijn hulp bij het uitzoeken van de treindienstregeling in 1985. Wij danken Han Israël's voor commentaar op een eerdere versie.

Wij zijn de twee leden van de Raad van Toezicht van het Project Gerede Twijfel, Gerard Mols en Hjalmar van Marle, dankbaar voor hun oordeel over een eerdere versie.

Peter J. van Koppen
Juni 2009

INHOUD

1	INLEIDING	13
	De CID levert een verdachte	15
	Mick van Bezemer	21
	Nieuwe CID- en CIE-informatie in 2001	22
	Ondertussen: Karel Stips	31
	Karel Stips	34
	En zo zijn er vier verdachten	35
	Henk Kruis en Godfried ten Heugten	37
2	DE MOORD OP MARIJKE	39
	Sporen op en rond Marijke	39
	De auto	42
	De sporen en Kruis	43
	DNA-onderzoek in 2002	45
	Getuigen van de moord	48
3	HET OPSPORINGSONDERZOEK	53
	Reconstructie van 1985	53
	Nieuw onderzoek in 2002: Shewa	56
4	DE VERHOREN VAN DE VERDACHTEN	61
	De verklaringen van Karel Stips	61
	De verklaringen van Mick van Bezemer	65
	De verklaringen van Henk Kruis	71
	De verklaringen van Godfried ten Heugten	77
	De verklaringen in samenhang	79
5	DE VERHOUDING TUSSEN DE VIER VAN WARNSVELD	83
	Godfried ten Heugten	83
	Henk Kruis, Mick van Bezemer en Karel Stips	84

6	GETUIGEN	85
	Getuigen in café De Steen	85
	Ilona Groot	86
	De bebloede kleding van Mick van Bezemer	88
7	ALTERNATIEVE DADERS	93
	De klanten op 24 oktober	93
	James en de minnaars	95
	En de minnaars	98
8	DE VERVOLGING EN DE VERDEDIGING	101
9	DE VEROORDELING DOOR HET HOF	105
	Kruis in het café	106
	Hoe men volgens Kruis op weg ging	107
	En zo ging de overval volgens Kruis	108
	Wat er gebeurde volgens Van Bezemer	111
	Het motief volgens Van Bezemer	112
	Een verhoor van Stips in 1985	112
	Stips en Ten Heugten kennen het benzinestation	113
	Samen in het café, versie Stips	113
	Samen in het café, versie Ten Heugten	114
	Ten Heugten kent Stips en Kruis	115
	Reistijden van Van Bezemer naar Almelo	115
	Van Bezemer geeft bebloede kleding toe, of niet?	116
	Maar anderen zagen ook bloed	117
	De vriendinnen: hij vertelde mij over de moorden	117
	De schoonzus	118
	Tot slot	119
10	ARREST EN VONNIS VERGELEKEN	121
11	HET SCHULDIGE SCENARIO	123
12	ONSCHULDIGE SCENARIO'S	129
	24 oktober 1985: de vaststaande feiten	129
	Mick van Bezemer	131
	Henk Kruis	132

Karel Stips	133
Godfried ten Heugten	133
Verklaringen van getuigen	134
13 CONCLUSIE: ONSCHULD	135
Het scenario van vier onschuldige mannen	135
Het scenario waarin alleen Ten Heugten onschuldig is	136
Wie dan wel?	136
NAWOORD VAN GODFRIED TEN HEUGTEN	139
BIJLAGE: WIE IS WIE	141

1 INLEIDING

We weten vrij precies wanneer Marijke Medens om het leven is gebracht: tussen 21:01 en 21:20 uur op de avond van donderdag 24 oktober 1985. Ook over de plaats van de moord en de manier waarop is geen twijfel mogelijk: zij werd door messteken gedood terwijl zij in haar auto, een gele Datsun 100 A (kenteken 14-JL-88) zat direct naast het Shell-benzinestation aan de Rijksstraatweg 123 in Warnsveld.⁴ Dat benzinestation ligt op de hoek van de Rijksstraatweg en de Kapperallee en is daar nog steeds. Voor degenen die Warnsveld niet kennen, melden wij dat dit dorp tegen Zutphen aan ligt. Dat wordt later nog belangrijk. Een bijzonder kenmerk van de plek is ook dat het benzinestation vlakbij de Rechterschool van de Nederlandse politie is gelegen. Dat zorgde ervoor dat slechts weinig Nederlandse rechercheurs nog nooit van de moord op Marijke hebben gehoord.

Marijke Medens heette van haar meisjesnaam Hermina Kooiman, maar iedereen kende haar als Marijke en zij gebruikte de achternaam van haar man James Medens. Wij zullen haar ook zo noemen. Zij werkte in 1985 bij het Shell-benzinestation. Haar werkdag eindigde om 21:00 uur en één minuut daarna schakelde zij het alarm van het benzinestation in. Zij moet vervolgens naar buiten zijn gelopen, naar haar auto die stond geparkeerd in een hoekje van het terrein van het benzinestation. Marijke startte de motor en schakelde de verlichting van de auto in. Dat weten wij omdat de auto in die toestand is aangetroffen. Enige tijd later rijdt een vrouw het

terrein op omdat zij wil tanken. Zij is Utske Amons en zij vindt het lijk van Marijke Medens. 'Zij dacht om 21:20 uur bij het tankstation aangekomen te zijn (haar horloge liep 2 minuten en 20 seconden achter dus tussen 21:17 en 21:20 uur)', gooit het proces-verbaal van de politie voor- en achterlopen van horloges door elkaar. In ieder geval wordt het lijk van Marijke snel gevonden. Utske Amons houdt een auto aan en de trein van het politieonderzoek komt op gang.

De zaak is bijzonder omdat hij in Warnsveld indertijd veel commotie veroorzaakte. De zaak is ook bijzonder omdat hij vele jaren onopgelost is gebleven en in het begin van deze eeuw pas tot veroordelingen heeft geleid. Dat een moordzaak zo lang onopgelost blijft, komt eigenlijk niet zoveel voor. De meeste moorden worden snel opgelost, vooral omdat de dader vrijwel altijd nogal voor de hand ligt.⁵

Deze zaak valt niet in die categorie van klip-en-klare zaken.⁶ De politie heeft in de jaren tachtig uitgebreid onderzoek gedaan, maar kwam er pas uit toen in 2001 informatie over de mogelijke daders binnenkwam. Uiteindelijk werden vier mannen veroordeeld voor het plegen van de moord. De veroordeelden zijn Mick van Bezemer, Godfried ten Heugten, Henk Kruis en Karel Stips. Ook het aantal veroordelingen is bijzonder, want meer dan twee verdachten voor een moord is zeldzaam. Slechts 8% van de moordzaken kent meer dan twee daders.⁷ Terzijde zij opgemerkt dat het ons opvalt dat bij het Project Gerede Twijfel relatief veel zaken worden aangemeld waarin veel mensen voor moord- of doodslag zijn veroordeeld.⁸ Kennen die zaken in het bijzonder veel bewijskwesities die een schaduw werpen op de veroordeling? Wij bewaren die algemene vraag voor een latere analyse en richten ons nu op de kwesities in de Warnsveldse pompmoord: zijn de vier veroordeelde mannen ook de daders? De redenen om wel en de redenen om niet te twijfelen aan het daderschap van deze vier mannen zijn het onderwerp van dit boek.

Wij kunnen niet alles behandelen, al was het maar omdat in deze zaak veel duister is. Hoe het politieonderzoek er midden jaren tachtig bijvoorbeeld heeft uitgezien, weten wij niet precies. Erger: toen het onderzoek in 2001 opnieuw werd opgepakt, tastte ook de politie daarover in het duister en moest zij collega's en oud-collega's gaan ondervragen. En natuurlijk liet na zoveel jaar ook hun geheugen hen nogal eens in de steek. Er was ook niet meer een compleet dossier. Vele stukken ontbraken. De combinatie van het beperkte geheugen van de politiemensen die toen aan de zaak werkten en

de ontbrekende stukken zorgt ervoor dat veel pistes in het oude onderzoek onbekend zullen blijven.

We beginnen onze analyse met de CID-informatie uit 2001.

De CID levert een verdachte

CID is de afkorting voor Criminele Inlichtingendienst, het onderdeel van de politie dat routinematig informatie verzamelt over het geboefte in de eigen politieregio. Dat wordt vooral gedaan met behulp van informanten. Elke informant heeft in de regel contact met een tweetal politiemensen, want evenals bij de rest van de politie werkt ook de CID steevast in koppels. De politiemensen die de informatie aldus ‘runnen’, worden runners genoemd. Zij blijven meestal anoniem. De informatie die via de runners van de informanten afkomstig is, wordt aan de reguliere politie bekendgemaakt in een proces-verbaal dat altijd wordt opgemaakt door het hoofd van de CID. Dat laatste gebeurt vooral om de anonimiteit van de runners en van hun bronnen te garanderen. In de voortdurende behoefte bij de politie om afkortingen te wijzigen – vaak vooruitlopend op reorganisaties of andere werkwijzen die echter niet altijd hun beslag krijgen – heet de CID sinds kort CIE, naar Criminele Inlichtingen Eenheid. En ook hier lijkt buiten de afkorting er niets te zijn veranderd.⁹

Deze hele gang van zaken levert bewijstechnisch natuurlijk een probleem op. CID-informatie is een extreme vorm van bewijs-van-horen-zeggen – in jargon *de auditu*-bewijs genoemd.¹⁰ Het probleem van *de auditu*-bewijs is niet dat het per definitie onbetrouwbaar bewijs is, maar dat de oorspronkelijke bron niet ondervraagd kan worden, zelfs niet met simpele vragen als ‘Hoe komt u aan die informatie?’ of ‘Waar stond u precies toen u dat zag?’ of ‘Heeft u een bril nodig om goed te zien?’ Het feit dat de oorspronkelijke bron niet ondervraagd kan worden, wordt gecompenseerd, althans tracht men te compenseren, doordat het hoofd van de CID een uitspraak doet over hoe betrouwbaar hij de informant en diens informatie acht. Dat wordt onder andere gedaan op basis van hoe betrouwbaar die bron in het verleden is gebleken.

Er zitten dus nogal wat haken en ogen aan CID-informatie. Dat kunnen goede redenen zijn om CID-informatie niet voor het bewijs te gebruiken, hoewel formeel niets zich daartegen verzet. Het gebruik van CID-informatie wordt meestal beperkt tot de opsporing. Men begint een onderzoek op

grond van die informatie en hoopt dan dat men ander bewijs vindt dat de verdenking tegen de verdachte op steviger grond plaatst.

In ieder geval begon het onderzoek naar de moord op Marijke Medens in 2001 opnieuw met CID-informatie. Dat mag bijzonder heten, want de CID is eigenlijk in de regel vooral gericht op de min of meer georganiseerde criminaliteit, althans de plaatselijke bekende boeven.¹¹ De kans is groot dat de moord op Marijke niet in die categorie valt. Toch komt er in 2001 in die oude moordzaak nieuwe informatie naar voren. Maar ook al eerder was er dergelijke informatie. Er zit een proces-verbaal in het dossier dat de datum 25 november 1985 draagt – dus een maand na de moord. Het proces-verbaal van één pagina is, ongebruikelijk, opgemaakt door liefst twee hoofden CID. Er staat boven die pagina letterlijk:

‘Regionale CID “Oost Overijssel”
ontvangen d.d. 25 november ’85 Afkomstig van:
door: CID RP Zwolle – Pem. Nijhuis
CID GP Almelo – Ben Kremer.’

Voor de jongeren onder de lezers: RP betekent Rijkspolitie en GP betekent gemeentepolitie; we leefden toen nog in het tijdperk vóór de Grote Politiefusie van 1993. De bron van de informatie is hiermee wel vreemd geworden. Het was niet zo gebruikelijk dat twee CID’s gezamenlijk aan een zaak werkten, want vanwege alle geheimzinnigheid was het lastig om met elkaar informatie te delen. Waarom er dan toch twee hoofden CID’s boven deze tekst staan, is ons een raadsel. Wij legden deze kwestie voor aan Klaas Langendoen die in begin jaren negentig hoofd was van de Haarlemmer CID, maar ook hij kon ons geen helderheid verschaffen.

De informatie handelde over een zekere Mick van Beesemer, waarin wij Mick van Bezemer herkennen, een van de vier die vele jaren later voor de moord op Marijke zou worden veroordeeld. Er wordt verhaald dat hij is ‘teruggekomen in Almelo’ omstreeks de dag dat in een cafetaria was ingebroken in Almelo. Er wordt verteld welke kleding hij droeg en waar hij die kleding gestolen had (de HEMA’s in Zutphen en in Almelo). De verdere tekst luidt onder andere als volgt:

‘Mick is teruggekomen in Almelo op of omstreeks de dag dat de overval in Warnsveld is gepleegd. Hij heeft geslapen in een camper die staat op een plein aan de Rouhofstraat, inrijden tegenover de

gasfabriek, alsmede in een Mercedesbus die staat in de Tuindwarsstraat. Ook zou hij onder een brug geslapen hebben.'

En verder gaat de informatie over Micks gebrek aan geld, dat hij een opgejaagde indruk maakte, 'zei dat de Wouten [Bargoens voor politie] hem zochten in Zutphen omdat hij betrokken was geweest bij diefstal van sigaretten of van geld bij een hem bekende sigarettenhandelaar in Zutphen.' De informatie eindigt in slecht maar helder Nederlands met: 'Verhaal is volgens de info niet op waarde in te schatten.'

De informatie leert dat Mick iets met sigaretten heeft gedaan in Zutphen. Maar het meest interessant is dat er wordt gesproken over 'de dag dat de overval in Warnsveld is gepleegd.' Die cryptische zin roept vooral vragen op. Ten eerste wordt nergens gezegd dat Mick iets met de overval te maken heeft of daarbij op enige manier is betrokken. Het lijkt er zelfs op dat 'dag van de overval in Warnsveld' slechts wordt gebruikt als een tijdsbepaling om te vertellen wanneer Mick precies 'iets met sigaretten' heeft gedaan in Zutphen. Wij kunnen ons echter nauwelijks voorstellen dat dit een juiste interpretatie is van de tekst. Wat dan wel de goede interpretatie is, laten de hoofden CID in het midden.

Een tweede vreemde kant van dit CID-proces-verbaal is dat 'de overval in Warnsveld' nergens wordt uitgelegd. Kennelijk nemen de schrijvers van het proces-verbaal aan dat de lezer weet wat wordt bedoeld met 'de' overval. Maar waarom zouden zij dat denken? Wisten zij vooraf dat de lezers zouden begrijpen om welke overval het zou gaan? Als dat zo is, zijn er twee mogelijke interpretaties. De eerste heeft te maken met de plaats van het Shell-station: Warnsveld. Dat is vlakbij de Rechercheschool. Men spreekt altijd wel over de Rechercheschool in Zutphen, maar eigenlijk ligt die in Warnsveld. Wellicht meenden de auteurs dat elke politiemans in Nederland weet wat wordt bedoeld met 'de' overval. Het viel ons op dat veel politiemensen met wie wij in 2008 spraken over de dood van Marijke direct wisten wat wij bedoelden, ook 23 jaar na de overval. Maar dat verklaart toch niet de vorm van het proces-verbaal, vrezen wij.

De enige interpretatie die wij kunnen bedenken en die stand lijkt te houden, is dat het proces-verbaal op bestelling is geschreven. En wanneer bestellen politiemensen CID-processen-verbaal? Dat doen zij als zij informatie willen witwassen, als er bijvoorbeeld een getuige is die zij niet met naam en toenaam in het dossier willen opvoeren. Dan kan de getuige via de CID anoniem optreden als zogenoemde informant. Voor wie deed men

dat? En waarom moeten daarvoor twee CID's worden ingeschakeld? Wij zijn daar erg nieuwsgierig naar, vooral ook omdat ook hier onze voorkeursinterpretatie strandt.

Ons vermoeden dat de CID-informatie is besteld, wordt wel ondersteund door het volgende. Vijf dagen voor de datering van het proces-verbaal, op 20 november 1985, werd Mick van Bezemer al door de politie verhoord op het bureau van de gemeentepolitie Deventer. Hij was op 8 november aangehouden en hij zat vast in Zutphen op verdenking van zware mishandeling van een ex-vriendin. Hij was dus niet aangehouden voor de moord op Marijke. In dat 'eerste' verhoor op 20 november vertelde Mick dat hij van de politie Zutphen had gehoord 'dat de caissière van dat benzinstation vermoord is met zeven messteken.' Wanneer moet hij dat dan gehoord hebben? Er is geen andere verklaring denkbaar dan dat hij voordien met de politie al gesproken had over de moord op Marijke. Maar dat komt in het dossier weer niet voor. 'Daar Van Bezemer bekend stond bij de Gemeentepolitie Zutphen als een geweldpleger en alcoholist, besloot de toenmalige RBT-teamleiding hem in het kader van de moordzaak te Warnsveld te verhoren', staat in het proces-verbaal.

De afkorting RBT staat voor Recherche Bijstandsteam. Indertijd werd voor ernstige misdrijven die niet direct werden opgelost zo'n team samengesteld.¹² Rechercheteams gaan in moordzaken nog wel eens alle plaatselijke relevante boeven langs. Maar dat gebeurt meestal pas in een later stadium van het onderzoek als meer gebruikelijke vormen van opsporing nergens toe hebben geleid. Het was wel erg vroeg in het opsporingsonderzoek om louter en alleen omdat hij als gewelddadig bekend stond Van Bezemer te gaan verhoren over de moord op Marijke. Het lijkt ook geen onderdeel te zijn van een opsporingstechniek in dit onderzoek om alle gewelddadige stadsbewoners te verhoren, want van dergelijke verhoren was verder geen sprake in het dossier. Het lijkt er dus op dat er meer was tegen Van Bezemer, maar dat de politie dat even niet wilde opschrijven. Zo zijn de eerste maanden van het politieonderzoek in menig opzicht in nevelen gehuld. Maar daarop komen wij nog terug.

Men hoorde een aantal vrienden en familieleden van Mick. De belangrijkste was Jilles Koeleman, vriend van Mick, die in Almelo woonde en naar wie Van Bezemer zou zijn gegaan. In het verhoor van Jilles Koeleman op 29 november 1985 lijkt de CID-informatie van 25 november 1985 te zijn gebruikt als leidraad voor het verhoor. Achtereenvolgens werd besproken wanneer Mick was teruggekomen in Almelo, wat hij toen aan had, waar

hij heeft geslapen en welke indruk hij maakte. Vervolgens werd gesproken over een voorval van gestolen tabaksartikelen in Zutphen waarbij Mick zou zijn betrokken en dat dit een reden was voor Mick om 'onder te duiken' in Almelo. Tot slot verklaarde Jilles Koeleman dat hij niet met Mick naar *Opsporing Verzocht* heeft gekeken. De zaak kwam uitgebreid aan de orde in een aflevering van dat televisieprogramma dat werd uitgezonden op 31 oktober 1985. Wij bespreken die uitzending weldra nader.

Jilles Koeleman meldt ook dat Mick het benzinstation moet kennen, omdat ze daar regelmatig samen langs reden. Niet alleen de besproken onderwerpen, maar ook de antwoorden van Jilles Koeleman zoals ze zijn vastgelegd in het proces-verbaal, vertonen op een aantal punten gelijkenis met de CID-informatie. Zo staat in het proces-verbaal het volgende opgetekend over de slaappleatsen van Mick:

'Volgens mij heeft Mick al die tijd dat hij in Almelo is geweest op diverse plaatsen geslapen. Het is mij bekend dat hij in een camper heeft geslapen, mogelijk de camper van zijn broer Herman. De camper is niet van Herman, maar mogelijk van een klant. Eveneens moet hij geslapen hebben in een bus nabij de gasfabriek.'

De CID-informatie bevat vergelijkbare woorden, namelijk:

'Hij heeft geslapen in een camper die staat op een plein aan de Rouhofstraat, inrijden tegenover de gasfabriek, alsmede in een Mercedesbus die staat in de Tuindwarsstraat. Ook zou hij onder een brug geslapen hebben.'

Een ander voorbeeld van de gelijkenis tussen de verklaring van Jilles Koeleman en de CID-informatie ging over de diefstal van tabaksartikelen. Jilles Koeleman zei daarover het volgende:

'Hij was erg chaotisch en vertelde mij dat hij door de politie was aangehouden in verband met een mogelijke diefstal van tabaksartikelen. Hij was daarvoor verhoord maar weer losgelaten.'

De CID-informatie van 25 november 1985 is van gelijke strekking:

‘Hij maakte een verwarde indruk en zei dat de “Wouten” hem zochten in Zutphen omdat hij betrokken was geweest bij een diefstal van sigaretten of van geld bij een hem bekende sigarettenhandelaar in Zutphen.’

De gelijkenis tussen de CID-informatie en de verklaring van Jilles Koeleman kan verschillende oorzaken hebben. Een mogelijke reden is dat de verballanten de formuleringen van de CID-informatie hebben gevolgd en Jilles Koeleman niet letterlijk zo verklaard heeft als is opgetekend in het proces-verbaal. Het zou er echter ook op kunnen wijzen dat Jilles Koeleman de CID-informant is.

Wij wijzen op nog een ander punt in de verklaring van Jilles Koeleman. In de CID-informatie stond dat Van Bezemer gezocht werd voor sigaretten-diefstal. Jilles Koeleman zei in zijn verhoor op 29 november dat hij zich niet kon herinneren dat hij Van Bezemer gezien heeft voor 25 november. Hij vertelde ook dat Van Bezemer hem zei dat hij was verhoord en weer losgelaten. Dat moet dus ook na het verhoor op 25 november zijn geweest en dus niet op de dag van de moord op Marijke. Onthoud dit, want dit wordt relevant als de politie in 2002 opnieuw Jilles Koeleman gaat verhoren.

Na zijn verhoren eind november 1985 is Van Bezemer weer vrijgelaten. Hij werd daarna nog wel tweemaal nader verhoord, namelijk op 2 en 4 december 1985. Hij gaf in die verhoren nieuwe alibi's, maar die zijn niet meer nagekomen. Het onderzoek van het Recherche Bijstandsteam nam toen namelijk een andere wending richting de Betuwe. Uit het dossier – althans de resten van het 1985-dossier die nog bewaard zijn gebleven – kan niet gehaald worden waarom. Lex Harsema, de misdaadanalist van het onderzoek in 2001-2002, legde ons uit wat er toentertijd is gebeurd. In de teamleiding was onenigheid over de koers van het opsporingsonderzoek. Zo simpel zit dat. En degenen die vonden dat de dader¹³ moest worden gezocht bij een groep kampers uit de Betuwe hebben die discussie gewonnen. We kunnen vrij precies achterhalen wanneer die discussie werd beslecht, namelijk op 3 december 1985, want wij lezen in het dossier:

‘Op 3 december 1985 startte het RBT een nieuw deelonderzoek op een groep verdachten afkomstig uit de Betuwe. Vanaf dat moment richtte de aandacht van het RBT zich geheel op dit onderzoek.

Dit onderzoek leidde echter niet tot een oplossing in de moord/doodslag op Marijke Medens. Het RBT inzake de moord/doodslag op Marijke Medens werd eind januari 1986 ontbonden.'

Waarom die kampers zo interessant waren als verdachten kan uit de resten van het dossier uit 1985 niet meer worden achterhaald. Ook het geheugen van de rechercheurs uit 1985 die in 2001 door hun collega's werden verhoord, geeft geen opheldering. Het is in ieder geval een weg geweest die niet heeft geleid tot oplossing van de zaak. Een van de rechercheurs uit 1985, Willebrord Oolthuis, weet nog te melden dat op 20 januari 1986 een aanhouding is verricht in Aalst, zo leest hij in zijn agenda. Het is onduidelijk wie er is aangehouden en waarom.

De kamperspiste van het Recherche Bijstandsteam heeft ertoe geleid dat alle andere pistes zijn verlaten, waaronder de verdenking van Mick van Bezemer. Wij kunnen echter niet om hem heen omdat in 2001 de nieuwe CID-informatie over hem gaat. Die informatie leidt tot oprichting van een nieuw team, met het voor de hand liggende acroniem Shewa, dat in 2001 en 2002 onderzoek zal doen naar de moord bij het Warnsveldse Shell-station. En die informatie gaat vooral over Mick van Bezemer.

Mick van Bezemer

Mick van Bezemer is in 1956 in Wierden geboren. Ten tijde van de moord op Marijke was hij dus 29 jaar oud; ten tijde van het Shewa-onderzoek alweer 44 jaar. Hij is vrij lang, heeft donker zwart haar en een snor. In 1985 zag hij er nogal onverzorgd uit. Dat kwam omdat hij min of meer een bestaan als zwerver leidde. En dat hing weer samen met zijn overmatige drankgebruik en de epilepsie en incontinentie waaraan hij leed. Hij wordt omschreven als agressief en heeft een stevig strafblad voor onder andere diefstal, vernieling en verduistering. Een redelijk vaste maat op zijn inbrekerspad was Jilles Koeleman, die al even ter sprake kwam.

Uit het landelijk detentieverzameldossier blijkt dat Mick uit een gezin kwam met veel kinderen – maar liefst drie broers en drie zussen – die allen zeer matig begaafd zijn. Ook Mick heeft alleen lagere school en dat ging al met pijn en moeite. Hij kan niet goed lezen en schrijven. De jeugdgevangenis Nieuw Vosseveld in Vught schrijft bij zijn intake op 4 juni 1976 over hem: 'Al met al een beperkte en verwaarloosde jongeman waarvan de prognose

slechts somber kan zijn.’ Mick heeft sindsdien er alles aan gedaan om dat waarheid te laten worden.

Nieuwe CID- en CIE-informatie in 2001

In januari 2001 komt er informatie binnen van de Twentse CID. Hierin wordt gemeld dat ongeveer vijftien jaar geleden een overval op een tankstation in de omgeving van Zutphen is gepleegd, waarbij een jonge vrouw is doodgestoken (zie kader 1). Die avond is een man met bebloede kleding en mes de woning van Jilles Koeleman binnengekomen. Die man heeft gezegd het tankstation te hebben overvallen. Jilles Koeleman en zijn vrouw hebben de kleding verbrand en het mes schoongemaakt. Let wel: er wordt in dit proces-verbaal nog niet expliciet gesproken over Mick van Bezemer. De bron van de informatie is natuurlijk geheim, maar het kan niet anders dan dat dit Jilles Koeleman is of zijn vrouw Elsbeth Wijnslager of iemand die hen goed kent.

Kader 1

Het januari CID-proces-verbaal

Politie Twente

Divisie Recherche

PV nummer: 20100413

PROCES-VERBAAL

Hierbij verklaar ik, Johannes Hermannus Oude Breuil, hoofdinspecteur van de Regiopolitie Twente, chef van de Criminele Inlichtingendienst het volgende:

Bij de Criminele Inlichtingendienst van de Regiopolitie Twente is in de maand januari 2001 informatie binnengekomen dat:

- ongeveer 15 jaar geleden een overval op een tankstation heeft plaats gehad in de omgeving Zutphen-Lochem,
- daarbij de benzinestationbediende, een jonge vrouw, is doodgestoken,
- een man, de avond van de overval, met bebloede kleding en een bebloed slagersmes de woning van dikke Jilles Koeleman is binnen komen lopen,
- de man zelf heeft gezegd het tankstation te hebben overvallen,

- dikke Jilles Koeleman en zijn vrouw de bebloede kleding van de dader hebben verbrand,
- dikke Jilles Koeleman en zijn vrouw het mes hebben schoon gemaakt,
- de dader een metselaar zou zijn,
- dikke Jilles Koeleman gescheiden is van zijn vrouw Elizabeth en zij officieel niet meer samen wonen,
- dikke Jilles Koeleman wel woont bij zijn ex-vrouw Elizabeth.

De mij bekende gegevens omtrent de achtergrond van de informant, gezien in samenhang met de door de informant aangedragen informatie brengen mij tot de conclusie dat:

* De verstreekte informatie als betrouwbaar kan worden aangemerkt.

Uit een ingesteld onderzoek, het raadplegen van geautomatiseerde systemen, blijkt dat de informatie betrekking heeft op:

- * [Jilles Koeleman]
- * [Elizabeth Wijnslager]

Dit proces-verbaal is niet bestemd om te dienen als bewijsmiddel in een strafzaak.

Dit proces-verbaal is op ambtsbelofte opgemaakt en gesloten te Enschede, 16-01-2001.

Na zestien jaar stilte krijgt de CID het plotseling druk met de moord op Marijke Medens. In het jaar 2001 verandert de naam van de CID in CIE, de Criminele Inlichtingen Eenheid. In december 2001 komt er bij die CIE weer een melding binnen en opnieuw komt de informatie uit Twente. De melding houdt in dat Mick van Bezemer begin jaren negentig zelf heeft verteld dat hij een aantal jaren daarvoor een overval op een tankstation te Warnsveld heeft gepleegd, waarbij hij de vrouwelijke bediende met een mes heeft doodgestoken. De bron van deze informatie is waarschijnlijk iemand uit Amsterdam, omdat Mick daar in die tijd woonde (zie kader 2).

Kader 2

Het december CIE-proces-verbaal

Politie Twente

Divisie Recherche

PV nummer: 21024144

PROCES-VERBAAL

Hierbij verklaar ik, Johannes Hermannus Oude Breuil, hoofdinspecteur van de Regiopolitie Twente, chef van de Criminele Inlichtingen Eenheid het volgende:

Bij de Criminele Inlichtingen Eenheid van de Regiopolitie Twente is in de maand december 2001 informatie binnengekomen dat:

- Medio begin jaren '90 Mick van Beesemer zelf heeft verteld dat hij een aantal jaren daarvoor een overval op een tankstation te Warnsveld heeft gepleegd, waarbij hij de vrouwelijke bediende met een mes heeft doodgestoken.

De mij bekende gegevens omtrent de achtergrond van de informant, gezien in samenhang met de door de informant aangedragen informatie brengen mij tot de conclusie dat:

- * De verstrekte informatie als betrouwbaar kan worden aangemerkt.

Uit een ingesteld onderzoek, het raadplegen van geautomatiseerde systemen, blijkt dat de informatie betrekking heeft op:

- * [Mick van Bezemer]

mogelijk verblijvend te Amsterdam [...]

of in het Huis van het Leger des Heils te Amsterdam.

Dit proces-verbaal is niet bestemd om te dienen als bewijsmiddel in een strafzaak.

Dit proces-verbaal is op ambtsbelofte opgemaakt en gesloten te Enschede, 11-12-2001.

De verbalisant,

J.H. Oude Breuil

In december 2001 kwamen er nog twee meldingen binnen bij de CIE, maar daar wordt pas op 8 maart 2002 proces-verbaal van opgemaakt. Op die laatste datum werd ook een proces-verbaal geleverd van een melding die in januari 2002 binnenkwam. Dat zet de teller op vijf nieuwe meldingen in een inmiddels zeventien jaar oude zaak.

De derde melding bracht Mick van Bezemer in verband met Jilles Koeleman en zijn broer Manuel Koeleman (zie kader 3). Mick had in 1985 veel contact met de gebroeders Koeleman en woonde volgens de melding destijds bij Jilles Koeleman in de Welderen Rengersstraat in Almelo. Manuel en Jilles Koeleman wisten van de moord of waren er zelfs bij betrokken; Mick zou voor deze moord nog geld krijgen van de gebroeders Koeleman. Dat is een verrassende mededeling, want de moord heeft geen geld opgebracht, voor zover wij weten. Of moeten we aannemen dat Mick handelde in opdracht van de broers Koeleman en zich als huurmoordenaar verhuurde? Mick en Jilles hebben in ieder geval ruzie met elkaar gekregen. Mick is naar Amsterdam gegaan naar het Leger des Heils. De bron van deze informatie zou dezelfde kunnen zijn als de bron van januari 2001. Ook deze bron moet Jilles Koeleman en Elsbeth Wijnslager kennen en ook Manuel Koeleman. Het is iemand die de situatie in Almelo goed kent (hij kent de straatnaam van Jilles Koeleman en weet dat Mick bij hem inwoonde) en die ook uit die omgeving komt (de bron noemt het vertrek van Mick uit Almelo naar Amsterdam).

Kader 3

Het eerste maart CIE-proces-verbaal

Politie Twente
Divisie Recherche
PV nummer: 22006716

PROCES-VERBAAL

Hierbij verklaar ik, Johannes Hermannus Oude Breuil, hoofdinspecteur van de Regiopolitie Twente, chef van de Criminele Inlichtingen Eenheid het volgende:

Bij de Criminele Inlichtingen Eenheid van de Regiopolitie Twente is in de maand december 2001 informatie binnengekomen dat:

- Mick van Bezemer in de periode rond de moord in Warnsveld (1985) veel contact zou hebben gehad met de broers Jilles en Manuel Koeleman uit Almelo;
- Mick destijds in de kost zou hebben gezeten bij Jilles Koeleman en diens vrouw Elizabeth, die toen in de Welderen Rengersstraat te Almelo woonden;
- Mick een verhouding zou hebben gehad met Elizabeth,
- Manuel en Jilles Koeleman zouden van deze moord op de hoogte zijn danwel zouden zij bij deze moord betrokken zijn geweest;
- Mick van Beesemer zou met betrekking tot deze moord (niet bekend in welke hoedanigheid) nog steeds geld van Jilles en Manuel Koeleman tegoed hebben;
- Mick en Jilles Koeleman ruzie met elkaar zouden hebben gekregen;
- Mick van Bezemer verhuisd zou zijn naar Amsterdam en aldaar onderdak zou hebben gekregen bij het Leger des Heils.

De mij bekende gegevens omtrent de achtergrond van de informant, gezien in samenhang met de door de informant aangedragen informatie brengen mij tot de conclusie dat:

- * De verstrekte informatie als betrouwbaar kan worden aangemerkt.

Uit een ingesteld onderzoek, het raadplegen van geautomatiseerde systemen, blijkt dat de informatie betrekking heeft op:

- * [Mick van Bezemer]
adres onbekend.
- * [Jilles Koeleman]
- * [Manuel Koeleman]

Dit proces-verbaal is niet bestemd om te dienen als bewijsmiddel in een strafzaak.

Dit proces-verbaal is op ambtsbelofte opgemaakt en gesloten te Enschede, 08-03-2002.

De verbalisant,
J.H. Oude Breuil

De vierde melding was dat Mick begin jaren negentig een zwerver vermoord zou hebben in het Volkspark in Amsterdam (zie kader 4). Er bestaat

geen Volkspark in Amsterdam, maar wel in Enschede. Nu zijn er twee mogelijkheden: de melder is een Tukker en haalt die namen door elkaar of dat laatste is gebeurd door de runner die als Tukker Amsterdam slecht kent. Wij vermoeden het laatste, want de bron spreekt over de Amsterdamse tijd van Mick van Bezemer en zou dan wellicht dezelfde zijn als de bron van de melding in december. Dat moet wel want er zijn, zoals blijkt uit het april-proces-verbaal (zie kader 6), slechts twee bronnen voor al die CIE-informatie, naar wij vermoeden dus één Amsterdamse bron en één Almelose bron.

Kader 4

Het tweede maart CIE-proces-verbaal

Politie Twente
Divisie Recherche
PV nummer: 22006740

PROCES-VERBAAL

Hierbij verklaar ik, Johannes Hermannus Oude Breuil, hoofdinspecteur van de Regiopolitie Twente, chef van de Criminele Inlichtingen Eenheid het volgende:

Bij de Criminele Inlichtingen Eenheid van de Regiopolitie Twente is in de maand december 2001 informatie binnengekomen dat:

Mick van Bezemer rond 1990-1992 in een park (vermoedelijk het Volkspark) in Amsterdam een zwerver met een bierfles zou hebben bewerkt;

Mick deze zwerver op het hoofd zou hebben geslagen, daarna met het glas van de bierfles hem de keel zou hebben doorgesneden, ten gevolge waarvan deze zou zijn overleden;

het slachtoffer handtastelijk zou zijn geweest bij de vriendin van Mick genaamd Jessie;

het slachtoffer samen met Mick een keer aangehouden zou zijn geweest en Mick tijdens dit onderzoek zou hebben verraden.

De mij, bekende gegevens omtrent de achtergrond van de informant, gezien in samenhang met de door de informant aangedragen informatie brengen mij tot de conclusie dat:

- * De verstrekte informatie als betrouwbaar kan worden aangemerkt. Uit een ingesteld onderzoek, het raadplegen van geautomatiseerde systemen, blijkt dat de informatie betrekking heeft op:
- * [Mick van Bezemer]
adres onbekend.

De vijfde melding is in januari 2002 bij de CIE in Twente binnengekomen maar wordt ook pas in maart 2002 gerapporteerd (zie kader 5). In deze vijfde melding staat dat Mick nog een overval met dodelijke afloop heeft gepleegd. Die zou ook in de periode van 1985 hebben plaatsgevonden en eveneens in de omgeving van Zutphen. Wij waarschuwen alvast: deze andere overval komt in de rest van de zaak in het geheel niet meer ter sprake.

Kader 5

Het derde maart CIE-proces-verbaal

Politie Twente
Divisie Recherche
PV nummer: 22006742

PROCES-VERBAAL

Hierbij verklaar ik, Johannes Hermannus Oude Breuil, hoofdinspecteur van de Regiopolitie Twente, chef van de Criminele Inlichtingen Eenheid het volgende:

Bij de Criminele Inlichtingen Eenheid van de Regiopolitie Twente is in de maand januari 2002 informatie binnengekomen dat:

Mick Van Bezemer in de periode rond 1985 naast de overval in Warnsveld een andere overval zou hebben gepleegd, in of in de omgeving van Zutphen, waarbij hij iemand zou hebben neergestoken.

De mij bekende gegevens omtrent de achtergrond van de informant, bezien in samenhang met de door de informant aangedragen informatie brengen mij tot de conclusie dat:

- * De verstrekte informatie als betrouwbaar kan worden aangemerkt. Uit een ingesteld onderzoek, het raadplegen van geautomatiseerde systemen, blijkt dat de informatie betrekking heeft op:
 - * [Mick van Bezemer]
adres onbekend.

Dit proces-verbaal is niet bestemd om te dienen als bewijsmiddel in een strafzaak.

Dit proces-verbaal is op ambtsbelofte opgemaakt en gesloten te Enschede, 08-03-2002.

De verbalisant,
J.H. Oude Breuil

Deze vijf meldingen in korte tijd zo lang na de moord op Marijke Medens hebben twee bronnen, zo schrijft het hoofd CIE op verzoek van de officier van justitie in april 2002 (zie kader 6). Dat maakt de meldingen niet minder vreemd. Ze zijn natuurlijk welkom. Na al die jaren is de moord op Marijke Medens weliswaar een zaak geworden waarin geen voortgang meer zat, maar het is een zaak die vermoedelijk menig rechercheur niet heeft losgelaten. Het Shewa-team werd ingesteld en belast met het onderzoek.

Kader 6

Het overzicht CIE-proces-verbaal (april 2002)

Politie Twente
Divisie Recherche
PV nummer: 22011372

PROCES-VERBAAL

Hierbij verklaar ik, Johannes Hermannus Oude Breuil, hoofdinspecteur van de Regiopolitie Twente, chef van de Criminele Inlichtingen Eenheid naar aanleiding van een binnengekomen vraag van de officier van

Justitie mr. A.C.L. van Holland van het Arrondissementsparket te Zutphen d.d. 10 april 2002 het volgende:

Door mij werden via de C.I.E. van de politieregio Noord- en Oost-Gelderland de navolgende vijf processen-verbaal aan mr. Van Holland aangeleverd:

Pv.nr. 20100413 d.d. 16 januari 2001,

Pv.nr. 21024144 d.d. 11 december 2001,

Pv.nr. 22006716 d.d. 8 maart 2002,

Pv.nr. 22006740 d.d. 8 maart 2002 en

Pv.nr. 22006742 d.d. 8 maart 2002.

Ter beantwoording van de vraag, van voornoemde Officier van Justitie, van hoeveel informatieposities (bronnen) er in totaal in deze vijf (5) processen-verbaal sprake is, verklaar ik dat er in totaal in deze vijf (5) processen-verbaal twee (2) bronnen de informatie, daarin verwoord, hebben aangeleverd.

Dit proces-verbaal is op ambtsbelofte opgemaakt en gesloten te Enschede, 11-04-2002.

De verbalisant,
J.H. Oude Breuil

Toen eenmaal het onderzoek liep, kwam in september 2002 wederom informatie bij de CIE binnen, namelijk dat Jilles Koeleman een broer heeft die Manuel heet en dat die Manuel ook wist van de moord bij het tankstation. Dit is eigenlijk een herhaling van meldingen in december 2001 en voegt niets nieuws meer toe.

Het Shewa-team begint in het begin van 2002 niet zonder problemen. Van het dossier uit 1985 worden slechts brokstukjes bij elkaar gesprokkeld. Het team gaat daarom over tot het verhoren van rechercheurs die toen op de zaak zaten, maar hun geheugen laat hen op veel punten in de steek. Dat geldt niet alleen voor het opsporingsonderzoek dat indertijd naar Mick van Bezemer is gedaan, maar ook voor de andere opsporingstrajecten, die nog aan de orde komen. En die informatie kan even interessant zijn voor het onderzoek.¹⁴

En dus zet men bijzondere opsporingsmethoden in. Er worden liefst twee infiltranten ingezet. En natuurlijk wordt Mick van Bezemers telefoon getapt – een in Nederland uiterst gebruikelijke bijzondere opsporingsmethode.¹⁵ Dus worden ook vele anderen getapt, zo zullen wij weldra zien.

Het onderzoek is in 2002 een bij uitstek verdachtegeleid onderzoek geworden: men tracht niet door sporen van het delict en informatie over het delict bij een verdachte uit te komen, maar men tracht de verdachte bij het delict te brengen. Dat is een nogal riskante methode om onderzoek te doen, want het leidt licht tot rechterlijke dwalingen.¹⁶ De belangrijkste reden voor dat gevolg is dat men dan gemakkelijk de ogen sluit voor alternatieve scenario's voor het misdrijf.¹⁷ Het Shewa-team is er puur op gericht om de informatie tegen Mick van Bezemer te verifiëren. Er is geen opdracht en er worden geen pogingen gedaan om andere scenario's dan zijn schuld en zijn schuld alleen te onderzoeken.

Ondertussen: Karel Stips

We doen toch even een stapje terug voordat wij beginnen met de bespreking van het onderzoek van het Shewa-team. Dat stapje terug is nodig om te verklaren hoe het kan dat alle CIE-informatie ging over Mick van Bezemer en er toch vier mensen zijn veroordeeld, naast Mick ook nog Godfried ten Heugten, Henk Kruis en Karel Stips. In die ontwikkeling heeft de laatste, Karel Stips, een belangrijke rol gespeeld.

In 1985 werd Stips al in de zaak verhoord, niet als verdachte maar als getuige. Wij vermoeden dat men hem ging horen omdat hij een oud-werknemer was bij het benzinstation. Zodoende kende hij het benzinstation goed en vooral de procedures, bijvoorbeeld rond de kluis en het afsluiten van het benzinstation. Hij vertelde op 3 december 1985 dat hij van 1970 tot 1980 bij het benzinstation heeft gewerkt, dat hij Rink Kooiman, de broer van Marijke, heeft ingewerkt, hoe het werkte met de kluis en dat hij financiële problemen heeft.

De politie zag hem niet helemaal uitsluitend als getuige, want hem is kenmerkend de vraag gesteld of hij de overval gepleegd zou kunnen hebben. Stips zei daarop: 'Het zou niet in mij opkomen een overval op dat benzinstation te plegen. Zeker niet om Kleyn [de vorige exploitant van het benzinstation]. Ik beschouw hem als mijn tweede vader.' Stips vertelde verder wat hij op donderdagavond 24 oktober heeft gedaan: hij is thuis geweest.

Aan het einde van het verhoor werd aan Stips gevraagd of hij Mick van Bezemer kende. Ja, zei hij, hij kende hem zes à zeven maanden en vond hem een levensgevaarlijke vent, onder andere omdat Mick bij hem de ruiten heeft ingeslagen en geld van hem heeft gestolen. Merk op dat deze verklaring drastisch verschilt van de verklaringen die Stips later zal gaan

afleggen. Tot slot wijst hij de politie op een potentiële verdachte: Watse Neville, een patiënt van Groot Graffel, de psychiatrische inrichting die vlakbij het Shell-benzinestation ligt.

Nadien zou Stips er alles aan doen om de aandacht van de politie op zich gevestigd te houden. Na de afsluiting van het onderzoek in 1986 vond er door de politie sporadisch wat onderzoek plaats, vooral om nieuw binnengekomen informatie na te trekken. Het meeste onderzoek in de periode tussen 1986 en 2001 lijkt echter betrekking te hebben gehad op wat Stips steeds kwam vertellen. Rechercheur Willebrord Oolthuis, die werkte in het oude onderzoek, schreef aan zijn collega's dat hij op 6 april 1987 Stips heeft verhoord in Finsterwolde (Groningen) over de avond van de moord. De aanleiding voor dat verhoor is niet duidelijk. Stips had het in dat verhoor, voor zover wij weten, voor de eerste keer over 'de mannen' in café De Steen in Eefde. Oolthuis schrijft:

'Op maandag 6 april 1987, ben ik, vermoedelijk met collega Jan Jansen, destijds groepsrechercheur in de groep Vorden, naar Finsterwolde en Beerta geweest om getuige Karel Stips te horen. Stips zat daar ondergedoken in verband met problemen met enkele personen uit Zutphen, onder wie Wouter Jacobs, en mogelijk Godfried ten Hoogte en Mick van Bezemer. Stips gaf daar onsamenhangende informatie over deze personen wat er op neerkwam dat deze personen volgens hem op een of andere manier bij de moord op Marijke Medens betrokken konden zijn. Stips wist toen te vertellen dat deze mensen in café De Steen in Eefde, gemeente Gorssel, hadden gezeten en voor 21:00 uur waren weggegaan om ergens geld te halen. Volgens Stips was dit gebeurd op een avond dat er in Zutphen koopavond was. Dat wist hij zich nog te herinneren.'

De naamsverwarring – in het proces-verbaal staat niet Ten Heugten, maar Ten Hoogte – wordt blijkbaar niet opgemerkt door Oolthuis. In ieder geval komt hij hier verder niet op terug. Later zullen wij toelichten waarom dit van belang kan zijn. Aan de informatie van Stips wordt verder geen gevolg gegeven omdat de moord op donderdagavond plaatsvond en van oudsher de koopavond in Zutphen op vrijdag was.

Een jaar later liet Stips weer van zich horen. In het oude dossier zit een A4-tje met de hand geschreven, dat afkomstig lijkt van rechercheur Joop Reinbergen. Die man is inmiddels overleden, maar zijn weduwe herkende

diens handschrift. Dat A4-tje is gedateerd op 9 november 1988. Linksboven staat: gevangenis Westlinge te Heerhugowaard. In het midden boven staan de volledige naam van Stips en zijn geboortedatum. Rechtsboven staan de volgende namen genoemd: ‘M. van Beesemer, Wouter Jacobs, Godfried ten Hoogte (auto), Kees Stippens, Alex Stam en Henk Kruisch.’ Het document is soms in de derde persoon en soms in de eerste persoon geschreven. In het eerste gedeelte van de pagina worden activiteiten van Stips omschreven. Zo is hij naar zijn zoontje geweest op de begraafplaats in Uchgelen. Maar ook wordt duidelijk dat hij al veel vaker de politie heeft lastiggevallen. Hij kreeg steeds geen reactie of de politie legt de hoorn op de haak. Stips heeft alles wat hem dwarszat verteld aan een bewaker van Westlinge.

Het tweede deel van de pagina gaat over de avond van de moord. Het rijtje mannen dat bovenaan de pagina wordt genoemd, zat op de avond van de moord in café De Steen. Rond 20:30 uur die avond zei Jacobs dat hij blut was. Ten Heugten – in het Reinbergen-document ook abusievelijk Ten Hoogte genoemd – wist wel hoe hij aan geld moest komen. Ten Heugten, Jacobs, Kruis – fout als Kruisch omschreven – en Van Bezemer – en dus niet Beesemer – zijn met de auto van Ten Heugten (Opel Station, bruin) weggereden bij het café. Stips en Stam zijn naar café Het Kruithuis in Wichmond gegaan om te biljarten, aldus Stips.

Dit Reinbergen-document lijkt toch allemaal relevante informatie te bevatten die wellicht tot nadere opsporing zou moeten leiden. Dat blijkt niet het geval: met deze verklaring van Stips is niets gedaan; er is zelfs geen formeel proces-verbaal van gemaakt, voor zover ons bekend is, en de beste verklaring daarvoor lijkt dat men Stips in het geheel niet serieus nam.

Het was weer negen jaar later, 1997, en de moord liet Stips kennelijk nog niet los. Op 27 februari 1997 werd hij op eigen verzoek verhoord. Hierbij vestigde hij nogmaals de aandacht op Godfried ten Hoogte, Wouter Jacobs en Mick van Beesemer. In het oude dossier zit ook daarvan geen formeel proces-verbaal, maar iets wat in de politiewandeling een mutatie wordt genoemd, een aantekening van informatie:

‘Stips vestigde wederom de aandacht op Godfried ten Hoogte, Wouter Jacobs en Mick van Beesemer. Ten Hoogte zou een bende in Apeldoorn leiden, zich schuldig maken aan van alles en nog wat en zou *levensgevaarlijk* zijn. Stips vertelde niets nieuws, trok conclusies en vond zichzelf vreselijk belangrijk. Van Beesemer zou jaren geleden zijn doodgeschoten in Enschede. Alles op een rijtje zettend zou dat

degene geweest moeten zijn die Marijke Medens om het leven gebracht heeft.

De rekening die de heren Ten Hoogte, Jacobs en Beesemer bij café De Steen te Eefde hadden openstaan, zou nog steeds niet voldaan zijn, ook al iets om over na te denken volgens Stips.

We hebben circa een uur met Stips gesproken. Stips zou erg graag zien dat Ten Hoogte, die thans een paar flats verderop woont, aangepakt werd. De heren liggen elkaar kennelijk niet zo, de reden van Stips aandachtvestiging zal daar mogelijk aan ten grondslag liggen.'

De mutatie eindigde fijntjes met:

'Wat ons betreft afgedaan.'

De gang van zaken werd jaren later in 2002 bevestigd door rechercheurs Boesveld en Jansen die indertijd met Stips spraken:

'Stips is niet betrouwbaar. Hij was iemand die zichzelf erg belangrijk vond. Dat was ook de reden dat wij er geen PV van opmaakten.'

Jansen zei dat Stips zich bedreigd voelde door Ten Heugten, dat hij hetzelfde verhaal over café De Steen hield als in 1988 was opgeschreven door collega Joop Reinbergen.

Karel Stips

Met Karel Stips is de tweede centrale persoon in dit dossier geïntroduceerd. Hij werd op 15 januari 1948 geboren in Apeldoorn. In 1985 was hij dus 37 jaar oud, acht jaar ouder dan Mick van Bezemer. Hij is zo'n 1.80 m lang. Hij wordt omschreven als een tengere man met vies halflang haar. Is Stips soms psychisch gestoord, vragen wij ons af, zeker nu hij in de loop der jaren de politie maar blijft achtervolgen met de moord op Marijke Medens. De officier van justitie vindt van niet in zijn requisitoir. Waarop dat is gebaseerd, weten wij niet, want het forensisch psychiatrisch rapport over Stips ontbreekt in ons dossier. In zijn verhoren vertelde hij echter dat hij in het voorjaar van 1980 in Groot Graffel heeft gezeten, het psychiatrisch ziekenhuis dat vlak naast het Shell-benzinestation ligt waar Marijke Medens is

vermoord. Hij was vlak daarvoor afgekeurd en kon ook zodoende zijn werk bij het benzinestation niet meer doen. Daar had hij tien jaar gewerkt. Stips is in ieder geval verslaafd aan alcohol, zo vertelde hij in het verhoor op 8 oktober 2002. Hij is ook meerdere keren opgepakt voor rijden onder invloed. En in 1996 zat Stips vast in de gevangenis in Heerhugowaard, zo weten wij omdat hij daar is verhoord door rechercheur Joop Reinbergen. Stips heeft dus een behoorlijk crimineel verleden.

En zo zijn er vier verdachten

Op 2 oktober 2002 werd Mick van Bezemer aangehouden in café Halter aan de Haarlemmerhouttuinen in Amsterdam. Twee dagen later werden twee telefoongesprekken van Stips getapt. Hij belde met de politie. Stips wilde weten of Godfried ten Heugten verdacht werd van de moord in Warnsveld. Hij vertelde dat Mick van Bezemer was doodgeschoten in Enschede. Hij zei ook nog dat ‘het’ hem heel veel pijn deed, wat dat ook moge zijn. Drie uur later belde Stips nogmaals naar de politie. Hij wilde weten over de moord in Warnsveld, wat er achter zat in Warnsveld. ‘Ik heb dat meisje nog zien liggen, want de politie is toen nog bij me geweest. Godfried ten Heugten is nog de enigste die nog over is en die loopt nog volgens mij rond hier in Apeldoorn.’

Weer vier dagen later, op 8 oktober 2002, werden ook Godfried ten Heugten, Henk Kruis en Karel Stips getapt. Maar zij waren niet de enigen. In die periode werden nog vijf anderen aangehouden, te weten Jilles Koeleman, Manuel Koeleman, Herman van Bezemer, Elsbeth Wijnslager en Ciska Spee, maar zij werden al weer snel op vrije voeten gesteld. Wij vermoeden dat zij niet lang bleven vastzitten omdat zij slechts verdacht werden van aanverwante strafbare feiten, zoals het wegmaken van bewijsmateriaal, en dat was in 2002 al allemaal verjaard.

Twee van de vier verdachten lijken uit de lucht te komen vallen. De verdenking tegen Mick van Bezemer kan worden verklaard met de CIE-informatie die voor hem nogal belastend was. En eigenlijk werd hij al in 1985 verdacht. En de verdenking tegen Karel Stips is ook niet zo vreemd. Hij bleef zich al die jaren maar met de zaak bemoeien, pleegde rare telefoontjes met de politie en legde vreemde verklaringen af. Voor Godfried ten Heugten en Henk Kruis ligt het allemaal anders. Zij komen in het dossier voor hun aanhouding helemaal niet voor, behalve in één enkele verklaring van Stips. En die bespraken wij al: het Reinbergen-document. Of er moet in 1985

al opsporingsonderzoek zijn gedaan dat wees in de richting van café De Steen en de vier mannen. Twee rechercheurs verklaren dat dit het geval was. Maar dat is dan wel een onderdeel van het oude dossier dat in de eeuwige mist is verdwenen.

Het lijkt er eerder op dat de recherche zich in 2002 heeft laten leiden door de warrige verhalen van de verwarde Stips. Volgens het Reinbergen-document zouden echter ook Alex Stem en Wouter Jacobs met de moord te maken hebben. Die twee zijn echter nooit verhoord over de moord. Wouter Jacobs is inmiddels overleden en Alex Stem verblijft in het buitenland.

En dus waren er nog maar vier verdachten. Merk op dat tegen 8 oktober 2002 geen van hen een bekentenis had afgelegd en dat het voor de politie überhaupt geheel duister was hoe deze vier heren dan gezamenlijk de moord zouden hebben gepleegd. Het was het prototype van verdachtegeleid onderzoek, maar dan in een versie met vier verdachten. De politie dacht niet aan alternatieve scenario's of pistes. Daaraan dacht de politie indertijd in de meeste zaken overigens nog niet. Inmiddels was Kees Borsboom weliswaar onterecht veroordeeld voor de Schiedammer parkmoord, en twee maanden na de aanhouding van de Vier van Warnsveld zou Peter van Koppen, op 5 december 2002, zijn rapport inleveren bij mr. Joan de Wijkerslooth, de toenmalige voorzitter van het College van procureurs-generaal, waarin uitgelegd werd wat er allemaal in het Schiedammer onderzoek mis was gegaan.¹⁸ Dat rapport werd niet serieus genomen: in Nederland kwamen geen rechterlijke dwalingen voor, wist de juridische goegemeente met zekerheid. Pas nadat de werkelijke dader Wik H. bekende en Frits Posthumus zijn rapport had geschreven,¹⁹ kwam de minister van Justitie met een verbeterplan voor politie en Openbaar Ministerie. Veel van wat verbeterd zou moeten worden, staat daarin ook niet, maar het heeft in ieder geval het besef van nodige verbeteringen bijgebracht.

In 2002 deed men echter nog zonder problemen sterk verdachtegeleid onderzoek met alle risico's van dien. Een belangrijk onderdeel van veel verdachtegeleid onderzoek is het langdurig verhoren van verdachten. Bij misdrijfgeleid onderzoek levert het misdrijf zelf gegevens die wijzen in de richting van de verdachte. Als die gegevens ontbreken, moet de verdachte meewerken aan de verbinding tussen verdachte en misdrijf. Een bekentenis is dan cruciaal en dat vergt in de regel veel verhoren, zeker als een onschuldige verdachte een bekentenis moet worden aangepraat.²⁰ Of de Vier van Warnsveld onschuldig zijn of schuldig, moeten we nog bezien, maar ze werden in ieder geval stevig en langdurig verhoord in de periode tot 1 november 2002:

Mick van Bezemer 25 keer, Karel Stips 20 keer, Godfried ten Heugten 16 keer en Henk Kruis 14 keer. Op die verhoren komen we nog terug. Het is tijd om kennis te maken met de twee resterende verdachten: Henk Kruis en Godfried ten Heugten.

Henk Kruis en Godfried ten Heugten

Henk Kruis is geboren op 25 augustus 1955 te Zutphen. Op de dag van de moord was hij 30 jaar oud. Hij zag er wat verzorgder, of wellicht wat minder onverzorgd, uit dan de andere drie. Met de anderen heeft hij weer gemeen dat hij laagopgeleid is en veel drinkt. Door zijn alcoholgebruik heeft Kruis veel relatieproblemen gehad. Zo is ook het huwelijk met zijn vrouw een half jaar lang opgebroken geweest.

Godfried ten Heugten is geboren op 7 juli 1954 te Soest en was dus ten tijde van de moord 31 jaar oud. Hij wordt door anderen omschreven als een klein, dik mannetje met lang haar, een soort kamperstype. Ten Heugten heeft zijn lagere school afgemaakt, meldt ons de reclasseringswerker R.G.A. Klomp op 28 november 2002 in zijn voorlichtingsrapport. Daarna is hij nog naar de lts gegaan, maar die opleiding was kennelijk te veel of te zwaar voor hem. Wellicht hing dit ermee samen dat hij zijn jeugd doorbracht met trekken van woonwagenkamp naar woonwagenkamp. Godfried is opgegroeid bij zijn oma. Zijn vader kent hij niet en zijn moeder is vlak na zijn geboorte er vandoor gegaan met een andere man. Godfried zelf heeft veel kortdurende relaties gehad. Hij weet niet hoeveel kinderen hij heeft, maar hij denkt wel meer dan vijf.

Godfrieds gezondheid is niet best. Bij zijn aanhouding in 2002 meldde hij dat hij suikerziekte heeft en verschillende versleten gewrichten. Drugs gebruikte hij niet, maar alcohol des te meer. Maar hij is nooit verslaafd geweest aan alcohol, zei hij zelf, een mededeling die niet pleegt te discrimineren tussen alcoholisten en pleziergebruikers.

2 DE MOORD OP MARIJKE

We gaan terug naar de avond van donderdag 24 oktober 1985. Marijke Medens had net het Shell-benzinestation afgesloten, was in haar auto gaan zitten en had de motor gestart. Daarin is zij, zonder twijfel, om het leven gebracht. Even later werd zij naast de auto gevonden.

Sporen op en rond Marijke

Uit het journaal uit 1985 van de Technische Recherche (TR) blijkt dat het lichaam van Marijke naast de auto lag toen zij werd gevonden met het hoofd in een plas bloed. Ze lag gedeeltelijk onder het portier aan de bestuurderszijde, met het hoofd een stukje onder de auto. Verder lag ze op haar linkerzij, de benen gedeeltelijk opgetrokken, met haar hoofd in de richting van de achterzijde van de auto. Een foto zou dat gemakkelijk illustreren, maar het leek ons weinig kies om foto's van deze gruwelijke plaats delict in dit boek op te nemen.

Marijke was bij haar dood gekleed in een turkooizen grove ribpantalon en een grofgebreide blauwe trui of vest. In het dossier wordt soms over een trui, soms over een vest van Marijke gesproken. Het gaat, voor zover wij hebben kunnen achterhalen, echter steeds om hetzelfde kledingstuk. Wij zullen het steeds over de trui hebben.

De sluitingen van zowel de pantalon als de trui waren intact en gesloten. Uit haar neus- en mondopeningen was een aanzienlijke hoeveelheid bloed gestroomd. Op de linkerpolen en in de hals waren diepe snijwonden te zien. Op verschillende plaatsen in de trui zaten bebloede steekgaten.

Patholoog-anatoom M. Voortman van het Gerechtelijk Laboratorium kwam tot de conclusie dat Marijke Medens is overleden aan twee steekwonden in haar borst.²¹ De steekwonden in de borst hebben door perforatie van de wand van het hart groot inwendig bloedverlies tot gevolg gehad en daaraan is Marijke overleden. Maar dit zijn niet de enige steekwonden. In totaal had zij negen steek- en snijwonden in en aan haar lichaam.

Terzijde zij opgemerkt dat in de media uitsluitend werd gesproken over messtekingen, niet over het aantal messtekingen. Mick van Bezemer noemde wel een aantal toen hij op 20 november 1985 werd verhoord, namelijk zeven: 'Ik heb met de moord in Warnsveld niets te maken. Ik weet dat de caissière van dat benzinstation vermoord is met zeven messtekingen. Ik heb dat van de politie in Zutphen gehoord. Ook heb ik de uitzending van *Opsporing Verzocht* op tv gezien.' Heeft de politie hier belangrijke daderkennis weggegeven? Dat was dan niet verstandig, want als verdachten bekennen, kan slechts worden vastgesteld dat die bekentenis valide en waarheidsgetrouw is als daarin ook daderkennis wordt gegeven.²²

En dus weten we ook niet meer of er sprake is van daderkennis als Karel Stips eveneens spreekt over het aantal messtekingen. Hij zegt vele jaren later, op 10 oktober 2002 tijdens zijn zevende verhoor, dat er negen of zeven keer is gestoken: 'U vraagt mij hoe deze dame is afgemaakt. Met messtekingen. U vraagt mij hoeveel. De een zegt zeven en de ander zegt negen.' Deze daderkennis is kennelijk wijdverbreid, waarbij wij het misverstand tussen zeven en negen wijten aan het gebruikelijke misverstand tussen zeven en negen als niet erg duidelijk wordt gearticuleerd. Maar wat maakt het uit? Fout of niet, de daderkennis is ook aan Stips door de politie aangereikt, zo zegt Stips. Hij zegt tijdens dat verhoor: 'U hebt mij bij de vorige opname zeven gezegd. U zegt dat u zich dat niet kan voorstellen. Toch is het zo, u hebt zeven gezegd.' Door zo gemakkelijk daderkennis weg te geven, ontnam de politie zich een mogelijkheid om een eventuele bekentenis te toetsen.

Henk Kruis is, van de vier, degene die op een gegeven moment aan het bekennen sloeg. Dat komt allemaal nog ter sprake. Toen hij bekende, leek het erop dat hij wel uit eigen kennis vertelde over het aantal messtekingen. In zijn elfde verhoor zei hij: 'Ik heb het aantal keren niet geteld. Ik denk dat er

toch zeker wel een keer of vier à vijf gestoken is.' Wij zullen later uitleggen waarom dit toch niet als daderkennis kan tellen op grond van het verloop van het verhoor van Kruis. Maar daarvoor is nog een andere reden: ook de werkelijke dader kent hoogstwaarschijnlijk het aantal messteken niet.

Daarvoor keren wij terug naar wat gevonden werd op de plaats delict. We roepen in herinnering dat Marijke een grofgebreide trui droeg. In die trui werden nogal veel beschadigingen gevonden: aan beide mouwen en aan de voorzijde van de trui in totaal vijftien steekbeschadigingen. De mouwen en de voorzijde van de trui waren ook nog eens doordrenkt met bloed. Een aantal steekbeschadigingen komt overeen met de plaatsen waar Marijke is verwond, maar er zijn ook beschadigingen in de trui die niet corresponderen met beschadigingen aan het lichaam van Marijke. Zo'n steek is dus geëindigd in de trui. Door de dikke trui kan de dader niet hebben geweten welke messteken nu wel en welke niet raak waren. De dader weet dus helemaal niet hoe vaak Marijke zelf is gestoken.

Er is nog een reden waarom de dader onbekend moet zijn met het aantal messteken: bij een aantal zo groot als vijftien kan men het slechts onthouden als men expliciet meetelt tijdens het steken. Wij denken niet dat de dader, welke soort dader dan ook, dat heeft gedaan. Dit kan eenvoudig zelf worden uitprobeerd. Vraag iemand een fiks aantal keren een simpele handeling uit te voeren, bijvoorbeeld met het lepeltje tegen het kopje tikken. En vraag dan achteraf hoe vaak hij tikte. En bij een stekende moordenaar moeten daarbij nog de emoties die zo'n misdrijf oproepen als probleem worden opgeteld.

Er is overigens nog vaker dan vijftien keer gestoken. Er zitten namelijk ook steekbeschadigingen op het stuur van de auto. Het lijkt erop dat Marijke het stuur niet wilde loslaten, de dader op haar handen is gaan steken en een aantal malen heeft mis gestoken in het stuur.

Er is natuurlijk meer onderzoek gedaan aan het lichaam van Marijke dan uitsluitend naar de steekwonden. Maar over dat onderzoek kunnen we kort zijn. Zij had zelf een alcoholpromillage van nul. In en rond haar vagina werd geen sperma gevonden, maar dat is niet verwonderlijk nu haar kleding nog netjes intact was. En alle sieraden van Marijke zaten nog op hun plaats. Het lijkt er dus op dat Marijke niet om het leven is gebracht om haar te verkrachten. Het lijkt er ook op dat zij niet om het leven is gebracht om haar te beroven.

Toch meent het Openbaar Ministerie het laatste, want het roofmotief was opgenomen in de tenlastelegging. Daarbij moet worden opgemerkt dat de

schoudertas van Marijke nog op de passagiersstoel stond, onaangeroerd. De portemonnee van Marijke zat er nog in – met 234,85 gulden – en de sleutelbos van Marijke. Als de dader Marijke zelf was komen beroven, heeft hij echt alles laten liggen. Als de dader de kluis van het benzinstation kwam leeghalen, dan heeft hij de sleutelbos onaangeroerd gelaten. Overigens nemen wij aan dat de sleutels van het benzinstation en de kluis daarin aan de sleutelbos van Marijke zaten – exploitant Vinck en echtgenoot James Medens verklaren dat zij die sleutels had – maar het dossier rept niet over de informatie waaruit ook werkelijk blijkt dat die sleutels na de moord nog in haar tas zaten.

Nu blijven er de volgende mogelijkheden over voor het motief van de moord: als het roof was, dan is de dader wel erg knullig te werk gegaan of in paniek geraakt óf het motief was geen roof.

De auto

Over de sporen in de auto kan veel worden gezegd, maar het meeste levert geen informatie op die relevant is voor de opsporing. In het portier aan de passagierszijde zat een afdruk die vermoedelijk van de onderzijde van de schoen van Marijke is. Er zat ook zo'n afdruk op de hemel van de auto. Marijke heeft dus daartegenaan getrapt en dat maakt het waarschijnlijk dat zij zich tegen haar aanvaller heeft verzet. Dat verzet blijkt ook uit de steeksporen in het stuur: kennelijk wilde Marijke het stuur niet loslaten.

Verder draaide de motor en was de verlichting van de auto aan; het was om die tijd al donker. Het is dus een redelijke veronderstelling dat Marijke is aangevallen *nadat* zij de auto startte en de lichten had aangedaan. Op dat moment hebben de meeste automobilisten, zo weten wij uit ervaring, het portier na het instappen reeds gesloten. We mogen dus aannemen dat de aanvaller het portier heeft opengerukt.

Op veel plaatsen in de auto is bloed gevonden. De bloedvlekken en andere vlekken worden slecht omschreven in het journaal van de Technische recherche, maar er is door agent Kroes een schets gemaakt ten behoeve van een reconstructie die de politie in 2002 heeft gehouden. Voor die reconstructie heeft men een oude auto van hetzelfde model als Marijke had – een Datsun 100 A – opgesnord en gebruikt. De reconstructie heeft niet veel opgeleverd.

Het bloed in de auto is waarschijnlijk allemaal afkomstig van Marijke, maar zeker weten doen we dat niet. Het bloed is niet bewaard gebleven om nu alsnog DNA-onderzoek te kunnen doen.

De sporen en Kruis

Het mooiste bewijs is een bekentenis van een verdachte waarin hij precies vertelt hoe het misdrijf heeft plaatsgevonden, terwijl wij zeker weten dat de verdachte die informatie niet uit een andere bron kan hebben opgedaan dan het eigen daderschap. In deze zaak laat Ten Heugten het wat dat betreft geheel afweten: hij bekende niet. Van Bezemer en Stips vertelden over de moord zulke algemene verhalen dat zij niet bruikbaar zijn voor toetsing aan daderwetenschap. Alleen Henk Kruis kwam met een gedetailleerd verhaal dat min of meer bij de sporen lijkt te passen. Wij komen nog uitgebreid te spreken over de verhoren van de Vier van Warnsveld en wat dat opleverde, maar vooruitlopend daarop kunnen we bezien wat Kruis te vertellen had over de plaats delict.

Nadat hij in eerdere verhoren geheel andere verhalen vertelde en na druk aandringen en sturen door de politie, kwam Kruis met de volgende verklaring, althans zo staat dat in het proces-verbaal. Dat is geen letterlijke weergave van het verhaal van de verdachte, maar een samenvatting die ook nog eens is opgeschreven in politieagentenproza,²³ meestal vol met spel- en taalfouten. Die zijn in de citaten uit processen-verbaal in dit boek allemaal verbeterd als dat geen afbreuk deed aan het citaat:

'Ik zag dat ze richting haar auto liep. Ik hoorde toen dat Karel [Stips] zei: "Daar gaat ze. Daar gaat ze met de sleutels die wij willen hebben". Ik zag toen dat Mick van Bezemer als een hazewindhond achter haar aan rende. Ik zag toen dat de pompbediende in de daar geparkeerde auto stapte. Ik kon aan niets zien dat ze in de gaten had dat Mick achter haar aan kwam. Ik zag dat de pompbediende het portier aan haar zijde dicht wilde trekken. Ik zag echter dat Mick hem met grof geweld openrukte. [...] Ik zag toen dat er door Mick aan haar getrokken werd. Ik zag dat ze ter hoogte van haar linkerschouder werd vastgepakt. Ik zag dat Mick haar uit de auto probeerde te trekken. Ik hoorde toen dat ze schreeuwde: "Je krijgt die sleutels niet, ik mag die niet af geven". [...] Ik zag dat ze, zittend in de auto, Van Bezemer van zich afduwde en ik hoorde dat ze bleef zeggen dat ze de sleutels niet

zou afgeven. Ik zag toen dat hij met zijn rechterhand in zijn jaszak ging. Ik zag dat hij daar wat uit pakte. Ik zag dat hetgeen hij uit zijn jaszak pakte, glimde, schitterde. Het leek mij een mes. Ik zag dat hij met dat mes de auto in ging. Ik zag dat hij dat recht voor zich uit stak. Hij ging er langzaam mee de auto in. Ik dacht daarom dat hij haar het mes op de keel zette. Hij maakte op dat moment geen stekende bewegingen. Ik kreeg het idee dat hij haar zo onder druk zette om zo de sleutels op te eisen. [...] Ik hoorde haar toen op een gegeven moment “Au” schreeuwen. U vraagt mij waarom zij “Au” riep. Ik had Mick daar wel een stekende beweging zien maken. Ik zag dat Mick haar toen aan haar kleren de auto uit trok. [...] Zij stond toen buiten de auto. [...] Vervolgens zag ik Mick van Bezemer en Godfried [Ten Heugten] stekende bewegingen maken. Ik weet honderd procent zeker dat ze allebei stekende bewegingen maakten. Ik zag dat ze toen in elkaar zakte. We zijn toen heel snel richting de auto van Karel gelopen en hebben het hazenpad gekozen. [...]

Wij zijn daar die avond niet binnen geweest. [...] Ik zag bloed toen zij uit de auto werd getrokken. Ik zag bloed bij haar nek. Aan de zijkant. [...] Ik denk dat er toch zeker wel een keer of vier à vijf gestoken is. [...]

Volgens mij had ze een lange broek aan en een trui. Van zowel broek als trui kan ik mij geen kleur meer herinneren. Ik heb haar het laatst zien liggen. Ze lag daar als een verwrongen hoopje. Ze zag eruit als iemand die geleden had. Volgens mij een meter of twee van haar auto af.’

Bij oppervlakkige beschouwing lijkt dit te kloppen met de sporen, maar er is toch een aantal problemen met deze verklaring van Kruis. Ten eerste zou Mick haar hebben aangevallen voordat zij het portier sloot en dus voordat zij de auto startte en de lichten aanstak. Dat is in strijd met hoe de auto is aangetroffen. Ten tweede werd in de auto zoveel bloed gevonden dat het niet anders kan dan dat Marijke zittend in de auto een groot aantal malen is gestoken. Het lijkt dan uiterst onwaarschijnlijk dat zij daarna nog naast de auto heeft gestaan. Ten derde doet Kruis geen verslag van de steekbewegingen die in de auto moeten hebben plaatsgevonden, al was het maar in het stuur van de auto. Ten vierde vertelt Kruis niet over het verzet dat Marijke pleegde terwijl zij nog in de auto was. Ten vijfde verklaart Kruis dat Marijke van de auto verwijderd lag, terwijl haar lichaam

juist deels onder de auto is gevonden. Dat kan alleen worden verklaard als zij zichzelf nog zou hebben verplaatst. En dat lijkt ons na al het geweld dat op haar is uitgeoefend erg onwaarschijnlijk.

DNA-onderzoek in 2002

De officier van justitie mr. A.C.L. Holland laat in 2002 en 2003 nieuw sporenonderzoek doen. Dat is verstandig, want veel van wat op dit gebied nu mogelijk is, kon in 1985 nog helemaal niet. Het belangrijkste is natuurlijk dat tegenwoordig DNA-onderzoek kan worden gedaan. En er zijn nog sporen bewaard gebleven die daarvoor in aanmerking komen: van de broek van Marijke, van haar laarzen, van de trui en haar riem, evenals van een stuk kauwgom dat vlakbij de auto in een plasje bloed is gevonden. De sporen werden vergeleken met het DNA van Marijke, van de vier verdachten en met de andere personen die ook als verdachte werden aangehouden en die wij net noemden.

Het kauwgom is van een onbekende persoon, maar dat is vrij logisch want er is niet direct een reden om aan te nemen dat dit spoor iets met de moord te maken heeft. Op de laars van Marijke werden haar sporen aangetroffen. Interessanter zijn de sporen op de broek en de trui van Marijke. Voor het onderzoek daarnaar is opnieuw het Gerechtelijk Laboratorium ingeschakeld. Dat heet inmiddels het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) en is verhuisd van Rijswijk naar Den Haag. De toenmalige deskundige drs. J.M. Kockx van het NFI concludeerde:

‘Het onderzochte celmateriaal op de rechter broekspijp [ADA036]#3 en in de bemonstering van de trui [ADA037]#2 kan afkomstig zijn van het slachtoffer Marijke Medens en minimaal één onbekend individu. Vanwege de complexiteit van deze mengsels van celmateriaal kunnen verdere uitspraken over deze DNA-profielen alleen gedaan worden indien referentiemateriaal van eventuele verdachte(n) wordt aangeleverd.’

Het verdient aanbeveling om preciezer naar dit citaat te kijken en daarbij enige uitleg te geven. Elk voorwerp in een strafzaak – in jargon stuk van overtuiging (SVO) genoemd – krijgt tegenwoordig een nummer, zoals ADA036. Dat gebeurt door een sticker met dat nummer en een streepjescode op zowel het stuk van overtuiging (of de verpakking daarvan) te plakken,

als op het bijbehorende proces-verbaal waarin het SVO en het veiligstellen daarvan worden omschreven.²⁴ Die unieke nummers voorkomen, als het goed is, allerlei problemen met sporen door elkaar halen.

Een spoor zoals een broek wordt natuurlijk op verschillende plaatsen bemonsterd voor DNA-onderzoek. In principe kan zo'n kledingstuk op heel veel plaatsen worden bemonsterd. In de Deventer moordzaak werd de blouse van het slachtoffer Jacqueline Wittenberg op zelfs meer dan honderd plaatsen bemonsterd.²⁵ Maar uit zuinigheidsoverwegingen gebeurt dat zelden. Het NFI heeft de opdracht om zelfs in een moordzaak slechts enkele DNA-onderzoeken te doen. Daarom speurt men op een kledingstuk zoals een broek naar plaatsen waarop men dader-DNA kan verwachten of die een rare vlek hebben. Zo stelde drs. Kockx op de broek van Marijke maar vier vlekken veilig (die dan steeds als nummer krijgen ADA036#1, ADA036#2, enzovoort): #1: een vlek op de linkerachterzak; #2: een vlek in het kruis van de broek; #3: één bloedspoor vanaf de voorzijde van de rechterbroekspijp; #4: een pluusje van de achterzijde van de linkerbroekspijp. Van de trui van Marijke (ADA0737) werden twee sporen (#1 en #2) veiliggesteld, twee bemonsteringen van de linkerschouder van de trui.

Nu meldt drs. Kockx dat het celmateriaal op ADA036#3 *en* op ADA037#2 afkomstig *kan* zijn van het slachtoffer en van *minimaal één* onbekend individu. Het betreffen dus mengsporen, maar de manier van rapporteren laat veel in het midden; wij bespreken de cursieve delen van de voorgaande zin. De zin betekent dat drs. Kockx een mengspoor vond. Een mengspoor betekent dat DNA van het slachtoffer is gevonden en nog meer. Van dat surplus kan op formele gronden niet gezegd worden van hoeveel individuen dat afkomstig is. De reden daarvoor is dat niet uitgesloten kan worden dat het extra individu of de extra individuen kenmerken met het slachtoffer gemeen hebben. Als men dan de kenmerken 'ervan aftrekt' blijft in de regel een niet geheel compleet DNA-profiel over, want de gemeenschappelijke kenmerken van het slachtoffer en van de andere persoon staan nu ook niet meer in het rijtje.²⁶ Dat is ook de reden waarom drs. Kockx schrijft dat men er pas iets over kan zeggen als men referentiemateriaal van verdachten heeft, dat wil zeggen nette complete DNA-profielen van die verdachten.

Jammer genoeg laat drs. Kockx wel erg veel in het midden. Ten eerste is er de belangrijke vraag in welke mate de twee mengprofielen van ADA036#3 *en* ADA037#2 met elkaar overeenkomen. Zijn die profielen identiek of ten minste mogelijk mede afkomstig van dezelfde onbekende persoon? Als dat het geval is, dan zou dat de conclusie mogelijk maken dat niet alleen van

het slachtoffer, maar ook van de andere persoon een compleet profiel in het mengprofiel zit, alleen weten we niet precies hoe dat eruitziet.

Drs. Kockx schrijft ook dat het celmateriaal afkomstig 'kan' zijn van het slachtoffer en van iemand anders. Dat is een rare uitdrukking. Vond hij dan geen match met het slachtoffer? Ja, die vond hij. Die term 'kan' is niet alleen afkomstig uit de overdreven – en soms schadelijke²⁷ – voorzichtigheid van het NFI, maar heeft ook een formelere betekenis. Er wordt een match gevonden, maar die match is niet absoluut, al was het maar omdat absoluut bewijs niet bestaat. Er bestaat een, weliswaar kleine, kans dat ook iemand anders hetzelfde DNA-profiel heeft. En dus schrijven deskundigen van het NFI hier 'kan'.²⁸ Zij verrekenen zich daarbij overigens ook. Want niet alleen is de kans – bij volledige DNA-profielen – uiterst klein dat men bij toeval bij een bepaalde persoon uitkomt, maar de kans is in werkelijkheid nog kleiner dat dit DNA-profiel matcht met precies dit slachtoffer.

Interessanter is natuurlijk wat er overblijft in het DNA-profiel als daarvan het profiel van het slachtoffer is afgetrokken. Wijst dat op dader-DNA? Als de twee mengprofielen hetzelfde zijn – zoals gezegd is drs. Kockx daarover niet helder – en we kunnen aannemen dat ze redelijk compleet zijn, dan is er dus van dezelfde persoon zowel op de broek als op de schouder van Marijke DNA terechtgekomen. Dat gebeurt, zo lijkt een redelijke aanname, uitsluitend met mensen met wie men redelijk dichtbij contact heeft gehad. Dat kan naast de dader van de moord ook een intimus van Marijke zijn. Het mag dan verbazing wekken dat het mengprofiel niet vergeleken is met DNA van de man van Marijke, James, en wellicht ook met anderen met wie zij intiem contact had. Voor dat laatste komt een aantal personen in aanmerking die weldra de revue passeren. Als het DNA-profiel met dat van een van hen matcht, betekent dit dat met dit DNA-profiel niet meer verder hoeft te worden gezocht. Het is dan DNA van een inmiddels bekend geworden dader, of gewoon DNA dat met onschuldig intiem contact werd overgedragen.

Drs. Kockx schrijft in zijn rapport dat de profielen van de sporen niet in het DNA-databestand van het NFI zijn opgenomen. Dat doet men meestal niet met mengprofielen, want die leveren allerlei voor de hand liggende problemen op. Maar dat betekent ook dat er nooit een match zal komen met iemand anders.

Een ander spoor verdient nog bespreking, vooral als curiosum. Bij Mick van Bezemer is in 2002 uit diens keukenla een uitbeenmes in beslag genomen. Ook dat mes en een ander mes in een plastic zakje worden naar het NFI

gestuurd. Welk dat andere mes is, hebben wij niet kunnen achterhalen. Op het uitbeenmes wordt DNA gevonden dat, zoals het NFI weer uiterst voorzichtig opschrijft, van Mick van Bezemer *kan* zijn. Dat is logisch, het is *zijn* keukenmes, en het is ook een resultaat dat ons niet verder helpt. Het enige interessante resultaat zou zijn geweest als er DNA van Marijke Medens op dat mes zou zijn gevonden. Het is ons geenszins duidelijk geworden waarom de politie verwachtte dat dat van haar te vinden zou zijn. Waarom zou dit mes bij de moord gebruikt moeten zijn? En zelfs als dit het geval is, waarom zou men dan denken dat er na zestien, pakweg zeventien jaar nog DNA op te vinden zou zijn van het slachtoffer? Soms zijn de wegen der politie voor ons geheel ondoorgrondelijk.

Tot slot is de vraag aan de orde welke betekenis eraan gehecht moet worden dat van geen van de Vier van Warnsveld DNA is gevonden op de kleding van Marijke. Als het juist is dat Marijke zich heeft verzet, dan moet de dader aan haar hebben staan trekken. En fors ook, want zo eenvoudig is het niet om iemand uit diens auto te krijgen. Dat kan sporen achterlaten. Hoe groot de kans daarop is, weten wij niet, want het empirisch wetenschappelijk onderzoek ontbreekt om die vraag te beantwoorden. Maar als men met deugdelijk uitgebreid onderzoek – en dat is aanzienlijk uitgebreider onderzoek dan door het NFI in deze zaak is gedaan – geen DNA vindt van een verdachte die aan het slachtoffer heeft staan trekken en duwen, dan moet men zich achter de oren krabben of deze verdachte wel de dader is. Maar men zou dan in ieder geval ook op andere plaatsen moeten zoeken, zoals onder de oksels en op de onderarmen van de kleding, want daar pleegt men aan anderen te trekken.

Kortom: het ontbreken van sporen van de vier verdachten kan veroorzaakt zijn door twee dingen: of zij zijn de daders niet, of naar DNA is onvoldoende gezocht.

Getuigen van de moord

We weten dat Warnsveld geen wereldstad is en dat het daar 's avonds niet erg druk is op straat. Maar het Shell-benzinestation ligt aan een niet erg stille weg – er moet immers benzine worden verkocht – en dus zou men verwachten dat er voorbijgangers zijn die iets gemerkt zouden kunnen hebben van de moord. Bovendien: de plaats delict was goed verlicht en goed zichtbaar vanaf de Rijksstraatweg. Rond het tijdstip van de moord

zijn ook verschillende mensen langs het benzinstation gekomen, op de fiets, in de auto of op een andere manier.

Zo zijn er Gjalt Vandersmissen en Claartje Voorma, die destijds samen op de brommer langs het benzinstation reden. We hebben geen contemporaine verklaringen van hen. Zijzelf menen dat zij in 1985 al tegenover de politie een verklaring hebben afgelegd, maar het proces-verbaal daarvan is dan in ieder geval verloren gegaan. In 2002 legden zij relatief tegenstrijdige verklaringen af. Nu kan men zich afvragen of het verhoren van twee getuigen na zoveel jaar nog enige zin heeft. Wij denken van niet, althans niet in dit geval, maar de politie kennelijk wel. Gjalt Vandersmissen en Claartje Voorma vertellen nu dat zij rond 20:45 uur langs het benzinstation kwamen. Ter herinnering: de moord vond vlak na 21:00 uur plaats. Zij zagen toen een auto geparkeerd staan, vlakbij de ingang, althans volgens Claartje. Nadat ze de Kapperallee waren opgereden, kwamen zij een persoon tegen die aan het joggen was. Die man schrok erg van het echtpaar op de brommer, nog steeds volgens Claartje. Zij kon zich verder nog herinneren dat de jogger opdook vanuit de berm en dat hij donkere kleding droeg. Gjalt Vandersmissen kon zich in 2002 niets herinneren van een geparkeerde auto en zegt dat zijzelf nog over het terrein van het benzinstation hebben gereden, maar volgens een andere route dan zijn vrouw zich herinnerde. Wel bevestigde hij het verhaal over de jogger.

Een andere getuige van de plaats delict is Gemma Beute. Haar verklaring uit 1985 zit wel in het dossier. Zij werd een paar dagen na de moord, op 28 oktober, verhoord en vertelde toen dat zij samen met haar man in een auto vlak voor sluitingstijd langs het benzinstation reed. Haar man bestuurde de auto. Van hem vonden wij geen verklaring in het dossier. Nu heeft Gemma Beute slechts te melden dat zij, toen zij de Kapperallee insloegen, een man vlak aan de weg zag staan, net voorbij het benzinstation. Over de kleding of het uiterlijk van deze man kon zij niets vertellen.

Een derde groep getuigen zijn Ton Wassall, diens vrouw Ilmke Otterspoor en diens schoonmoeder Heleen Lemmers. Ton Wassall zullen wij nog in een andere hoedanigheid in deze zaak tegenkomen, maar nu gaat het erom dat hij tegenover het benzinstation woonde. Hij had vanuit zijn raam zicht op het benzinstation, maar die avond waren de gordijnen gesloten. Ton en de twee dames hoorden rond 21:00 uur aanhoudend geclaxonneer uit de richting van het benzinstation. De drie vertelden eigenlijk hetzelfde verhaal. Ton Wassall zei: 'Negen uur, het kan nog net', waarmee hij bedoelde dat een klant nog net terecht zou kunnen voor benzine.

De verklaringen van de drie mogen dan eensluidend zijn, daarop is wat af te dingen. Ten eerste werd Ton Wassall verhoord op de avond van de moord, om 22:40 uur (de plaats van verhoor wordt niet genoemd in het proces-verbaal); op dinsdag 29 oktober werd hij om 16:00 uur nog eens verhoord op het bureau; diens vrouw Ilmke is op 4 november bij haar thuis verhoord en schoonmoeder Heleen Lemmers is de dag na de moord, vrijdag 25 oktober, om 13:25 uur verhoord bij haar dochter en schoonzoon thuis. De drie getuigen hadden alle gelegenheid om bij te babbelen over de moord en van onafhankelijke getuigen is dan ook geenszins sprake. Bovendien blijkt claxonneren bij het benzinstation niet goed of helemaal niet te horen bij die mensen thuis. De politie probeerde dat indertijd uit en constateerde dat een claxon moeilijk te horen is in het huis van Wassall. Wij constateerden zelfs dat een claxon niet te horen is als je aan de overkant in een gesloten auto zit. En niemand anders hoorde het getoeter.

Maar een ander deel van de verklaring van Wassall over de avond van de moord is dramatischer. Hij vertelde de politie dat hij tien minuten na het toeteren met zijn vrouw van huis wegreed op weg naar een kennis. Toen hij langs het benzinstation kwam, zag hij de auto van Marijke staan: lichten aan en lopende motor en met het bestuurdersportier open. Hij dacht echter niet dat er iets ernstigs aan de hand was, maar dat Marijke iets had laten liggen in het benzinstation en dit snel nog even ophaalde.

In het dossier vonden wij een tip van een mevrouw G. Miedema die woonde aan de Rijksstraatweg. Haar verklaring is niet opgeschreven in een proces-verbaal, althans niet in een proces-verbaal dat bewaard is gebleven. Zij liep rond 21:00 uur met haar man over de Rijksstraatweg. Toen kwam vanuit de richting Lochem met hoge snelheid een auto aanrijden. Haar viel op dat de auto opeens de lichten aandeed tijdens het rijden. Zij kan iets meer vertellen over de auto:

‘Ik heb geen verstand van auto’s, doch mijn man zei dat het mogelijk een oud type Opel kon zijn. In de auto zat één man met volgens mij donker achterover gekamd haar en nogal gezet.’

Zag mevrouw Miedema de dader? En was er voldoende licht om dat te zien? Als dat zo is, weten we vrij zeker dat het een enkele dader was en niet vier man, zoals het Openbaar Ministerie en de rechters menen. En zij spreekt over een Opel? Is er enige grond om te denken dat de dader of daders in zo’n auto reden?

De meest gedetailleerde verklaring komt van buschauffeur Jilles Tweel. Hij sprak met de politie twee dagen na de moord, op 26 oktober 1985. Hij zou in menig opzicht wel eens een goede getuige kunnen zijn, want hij keek veel op de klok. Dat was hij gewend als buschauffeur en die gewoonte hield hij aan als hij in een personenauto reed. Op weg naar huis kwam Jilles Tweel over de Rijksstraatweg in de richting van Vorden. Hij reed om een paar minuten over negen langs het benzinstation. Hij zag toen de Datsun van Marijke met een persoon die ernaast stond. De lichten van de Datsun waren toen uit. Meteen na het benzinstation zag hij aan de andere kant van de weg een bromfietser stilstaan. Toen hij af sloeg richting Vorden zag hij dat de lichten van de Datsun wel aan waren. Wie zag Jilles Tweel? Was dat Marijke? Was dat de dader? Jilles Tweel zei niet zeker te weten of de persoon naast de auto Marijke was, hij vermoedde wel dat het een wat langere persoon was.

Om kwart over negen kwam Meindert Joliet langs het benzinstation, vertelde hij op 6 november 1985 aan de politie. Hij zag dat de verlichting van de Datsun aan was en hij zag iemand wegschieten bij de auto. Toen hij de Kapperallee opreed, zag hij dat aan de andere kant van de weg in de berm een auto stond geparkeerd. Heeft Meindert Joliet de dader en diens auto gezien? Dat is best mogelijk, maar het is vooral een academische kwestie want van de wegschietende persoon noch van de auto kon hij een beschrijving geven.

Rond dezelfde tijd reed Edzo Vink (niet te verwarren met de exploitant van het benzinstation Vinck) langs het benzinstation. Ook hij vertelde in 1985 aan de politie dat de Datsun bij het benzinstation stond met de verlichting aan en het linkerportier open. Personen heeft hij niet gezien rond de auto.

Ten slotte is er nog de verklaring van Truus Veldkamp. Zij kan eigenlijk alleen vertellen dat zij een lifter zag staan bij het Chinese restaurant. Dat ligt recht tegenover het benzinstation, en dat zij toen zij de Kapperallee was opgereden aan de rechterkant in de berm een geparkeerde donkere auto zag staan met de neus in de richting van Eefde.

Wat leveren die getuigenverklaringen nu op? De politie heeft nogal veel geïnvesteerd in het verkrijgen van die verklaringen. Zo werd een week na de moord een passantenonderzoek gehouden en werd liefst tweemaal aandacht besteed aan de zaak in het televisieprogramma *Opsporing Verzocht*. Dat gebeurde op 31 oktober 1985. Dat gebeurde nogmaals op maandagavond 23 september 2002, toen de politie het onderzoek weer had

opgepakt. De politie meldde toen aan het publiek dat er nieuwe informatie was binnengekomen waaruit duidelijk was geworden dat het in 1985 om een mislukte roofoverval ging. Ook wordt gezegd dat er mogelijk via DNA-sporen een dader kon worden gevonden en dat er meerdere mensen bij de moord betrokken konden zijn. Aan de kijkers werd gevraagd of zij mensen rond die tijd hadden zien rondlopen met bebloede kleding. Waarom dat werd gevraagd, komt nog uitgebreid aan de orde.

Voor het genereren van niet-betrokken getuigen heeft zo'n tweede uitzending in 2002 weinig zin. Het nut daarvan is het uitnodigen van getuigen om zich te melden die wél belangen hebben bij het misdrijf of de dader en wellicht nu geen belang meer hebben om te zwijgen. Het nut kan ook zijn om ruis op de lijn te veroorzaken, zoals dat in jargon heet. Dan is men meestal bezig de telefoon van potentiële verdachten te tappen en hoopt men dat verdachten met elkaar over de telefoon gaan praten naar aanleiding van de uitzending.

De vraag is nu wat de verklaringen van de getuigen van de plaats delict ons kunnen vertellen over de moord op Marijke Medens. Het is goed mogelijk dat Jilles Tweel Marijke heeft zien staan bij de auto, aangezien de lichten van de auto toen nog uit waren en we moeten aannemen dat zij die zelf heeft aangedaan bij het starten van de auto. Het is jammer dat Jilles Tweel verder niemand zag; de dader moet toch zeer kort daarna bij de auto zijn gekomen.

De enige andere relevante getuige van de plaats delict is wellicht mevrouw Miedema. Als zij de dader zag en wij haar moeten geloven, dan was hij alleen en reed hij in een oud model Opel.

3

HET OPSPORINGS- ONDERZOEK

Voor een goed begrip van wat later komt, is het dienstig om enig inzicht te geven in het opsporingsonderzoek, voor zover wij dat hebben dan. Zoals gezegd, blijft veel duister in het dossier, vooral over het onderzoek uit 1985. Dat komt omdat veel processen-verbaal niet meer te vinden waren en ook het geheugen van de betrokken rechercheurs logischerwijs niet perfect is.

Reconstructie van 1985

In 1985 was de hoofdverdachte uit 2002 ook al in beeld, Mick van Bezemer. Maar naast een onderzoek naar hem, doorliep de recherche ook een aantal alternatieve trajecten. Van veel van die trajecten weten we dat ze bestaan hebben, maar ook niet meer dan dat. Onze kennis over veel daarvan is, net als de kennis van het rechte team uit 2002, slechts gebaseerd op gesprekken met rechercheurs die in 1985 aan het onderzoek werkten. In die verhalen is overigens ook al sprake van een groep mannen uit café De Steen. Als wij verder de verhalen van de rechercheurs bijeen nemen, lijkt het erop dat de volgende trajecten in het onderzoek in 1985 zijn doorlopen. Wij geven ze in relatief willekeurige volgorde weer en kunnen geen garantie geven over compleetheid van deze lijst.

De passanten

Philip Allain, in 1985 28 jaar oud, en Harry Dorrepaal, 23 jaar, liepen in de avond van 24 oktober langs de Berkel met een bijzondere reden: zij hadden daar de volgende dag een viswedstrijd en gingen de vissen voeren. Maar zij rookten ook hasj op de Berg – het bos vlakbij de plaats delict – en liepen langs het benzinstation. Zij hoorden of zagen daar niets relevants. Zij werden ook verdacht, er zijn enige opsporingshandelingen naar hen verricht, maar het traject liep dood.

Er liep in de buurt van het benzinstation ook een lifter rond. Hij werd door een getuige genoemd en figureerde prominent in de eerste uitzending van *Opsporing Verzocht* in 1985. Of hij zich even wilde komen melden, werd gevraagd. Het lijkt erop dat die lifter is gevonden en wij vermoeden dat het een persoon J.A.M. Oosthuijzen is die op een geschreven lijst in het dossier wordt genoemd. Meer zekerheid hebben wij daarover niet gekregen. Kennelijk was hij ook niet meer verdacht.

Onder de passanten zou men ook een onderzoek kunnen rekenen naar een stratenmaker Van Voorne en een zekere Snuyff, een kamper uit het woonwagencamp in Doetinchem. Waarom zij verdacht werden en dat op een gegeven moment niet meer waren, is onbekend gebleven.

De liefdesrelaties

Marijke Medens had naast haar huwelijk nog een aantal relaties met andere mannen. Dat was een goede reden om zowel haar man James Medens als een aantal van haar minnaars te verdenken. In aanmerking kwamen Ton Wassall, die tevens overbuurman en plaats delict-getuige was, Bart Jurriaans, een oud-klasgenoot van Marijke, en een zekere Lucas Broers, die chauffeur was van jeugdgevangenis De Graafse Kamp en die regelmatig bij het benzinstation kwam om koffie te drinken en Marijke ook een keer opzocht op het naaktstrand. Al deze mannen komen nog ter discussie als wij spreken over de alternatieve verdachten.

De psychiatrie

Het benzinstation ligt dicht bij het psychiatrisch ziekenhuis Groot Grafel en ook dat leverde een aantal potentiële verdachten op. Zo is rechner Willebrord Oolthuis op 19 en 20 april 1988 in Groot Grafel op bezoek

geweest bij Martijn Roukes. Wie deze man is en waarom er onderzoek naar hem is verricht, is onbekend gebleven. Het zou De Jas kunnen zijn, een man die vaak bij het benzinestation kwam en die zich vreemd gedroeg volgens verschillende getuigen. Hij werd De Jas genoemd omdat, het ligt voor de hand, hij steevast een lange regenjas droeg.

De broer van Marijke Medens, Rink Kooiman, die ook bij het benzinestation werkte, vertelde over een man van Groot Graffel met een lange jas die wel eens bij het benzinestation kwam, maar niet om te tanken. Rink zal later vertellen dat deze man er wel vaak kwam tanken. In ieder geval: een week voor de moord kwam hij meerdere malen bij het benzinestation en daar vroeg hij de aanwezige bediende, meestal broer Rink, de groeten aan Marijke over te brengen. Rink gaf ook een signalement: een man van begin 30 jaar, 1.85 m lang, mager en hij had een pokdalig gezicht. James Medens vertelde ook over die man of over een soortgelijke man, want hij had het over iemand van rond de 40 jaar, maar wel 1.80 m met pokdalig gezicht. Na de moord op Marijke is die man hem komen stalken door steeds langs te fietsen en met zijn neus tegen de ruit te staan. Volgens James was het een ex-patiënt van Groot Graffel.

Is dit een potentiële dader? Er is namelijk een andere getuige, Rik Holtendorp, die vertelde over een persoon met een lange regenjas die op de avond van de moord ruzie stond te maken met Marijke. Die persoon was ongeveer even lang als de getuige, namelijk 1.87 m en had lang blond haar. Rik Holtendorp kon niet zien of het een man of een vrouw was. Dat maakt zijn getuigenverklaring kwestieus, want het geslacht is ongeveer het kenmerk van een persoon dat het gemakkelijkst kan worden waargenomen. Hij moet die persoon dus uitsluitend van achteren hebben gezien. Wat wellicht zijn verklaring nog kwestieuzer maakt, is dat hij zich pas in 2002 komt melden, na de tweede uitzending van *Opsporing Verzocht*. En hij kan geen reden geven waarom hij niet zeventien jaar eerder naar de politie is gegaan; hij heeft daarvoor zelfs geen slappe smoes.

En dan is er nog de psychiatrische zelfmelder Ciska Spee. Zij was, volgens de politie, psychisch niet helemaal in orde en zij heeft de gewoonte zichzelf vaker te komen melden. Dat soort figuren komt de politie wel meer lastig vallen. Het enige bijzondere aan Ciska Spee is dat zij indirect familie is van Godfried ten Heugten.

De kampers

Er was in 1985 kennelijk enige onenigheid in de leiding van het recherche-team over de te volgens koers. Degenen die onderzoek wilden doen naar kampers op de Betuwe wonnen uiteindelijk ten koste van degenen die Mick van Bezemer verder wilden onderzoeken. Dat moment kunnen we nog vrij precies vaststellen: op 3 december 1985 werd het onderzoek naar Van Bezemer beëindigd en werd onderzoek aangevat tegen de gebroeders Kernes. Over dit traject kunnen wij verder geen informatie in het dossier vinden, behalve dat rechercheurs uit 1985 zeggen dat het tot niets heeft geleid en het traject is beëindigd wegens gebrek aan bewijs.

Nieuw onderzoek in 2002: Shewa

Het Shewa-team werd opgezet naar aanleiding van de CID-informatie over Mick van Bezemer en de latere CIE-informatie. Die informatie en deze verdachte moesten onderzocht worden en ook niet meer dan dat. Eén traject, één doel, met voorbijgaan aan alle mogelijke andere scenario's, of ze in 1985 nu wel of niet goed waren uitgerechercheerd. Er werd een aantal activiteiten ondernomen voordat de verdachten werden aangehouden. De belangrijkste daarvan waren de volgende.

Op 25 juni 2002 werd een reconstructie gehouden van de manier waarop Marijke om het leven zou kunnen zijn gebracht. Daarvoor werd een Datsun 100 A op de kop getikt. Het lukte overigens niet het misdrijf zodanig te reconstrueren dat alle sporen werden nagemaakt.²⁹

Al eerder, in april 2002, was begonnen met een infiltratieactie tegen Mick van Bezemer, om zijn leefpatroon vast te stellen. Het is ons niet duidelijk wat een leefpatroon in 2002 zou kunnen opleveren voor bewijs van daderschap van een moord die in 1985 plaatsvond. In ieder geval legden op 18 juni 2002 twee infiltranten voor het eerst contact met Mick. Dat zijn twee Gelderse politiemensen die in het dossier onder de pseudoniemen A1141 en A1138 door het leven gaan en zich aan Mick van Bezemer voorstelden als Bennie en Lydia. Daarvoor moesten zij nogal wat doen. Zij gingen eerst zo'n vijf weken rondhangen in cafés in Amsterdam in de hoop Mick tegen het lijf te lopen. Pas op 23 mei 2002 kwamen zij hem tegen in café De Toren aan de Nieuwezijds Voorburgwal, maar spreken deden ze hem dan nog niet. Toen richtte alle aandacht zich op dat café, vooralsnog zonder resultaat. 'A-1141 had een sociaal en niet terzake dit onderzoek dienend gesprek met

aanwezige personen in het café', meldt het proces-verbaal geruststellend, maar wat moeizaam formulerend.

Daarna leek Mick vaak in café Halter aan de Haarlemmerhouttuinen te zitten en ging men die kroeg frequenteren. Uiteindelijk werd op 18 juni met hem en iemand die hij voorstelde als zijn verloofde contact gemaakt. De verloofde was Aart Biliou, de toenmalige vriendin van Mick. De contacten werden in de loop van juni en juli steeds intiemer en Mick vertelde de politie-infiltranten over zijn criminele verleden en over zijn criminele plannen. Wat het eerste betreft, vertelde hij dat hij bij een bankoverval in 1990 in Almelo een bankbediende had neergeschoten.

De contacten zetten zich voort in augustus en september 2002 totdat Mick op 2 oktober in café Halter wordt aangehouden. Al dat geïnfilteer heeft opgeleverd dat wij nu weten dat Mick agressief is – want zijn vriendin leefde in angst en hij ging zich regelmatig te buiten aan geweldpleging – dat hij crimineel is – want hij wilde ook de infiltranten bij zijn diefstal betrekken – maar het leverde allemaal geen bewijs voor de moord op Marijke. De infiltranten werkten toe naar de uitzending van *Opsporing Verzocht* waar Bennie met Mick naar wilde kijken. Maar Mick bleek die dag dermate dronken dat hij de uitzending nauwelijks kon volgen, laat staan zich belasten.

Een derde opsporingsactiviteit was het tappen, zoals in Nederland erg gebruikelijk. In het algemeen kan men verwachten dat tappen meer oplevert bij 'sociale' misdrijven dan bij typische solomisdrijven.³⁰ Tappen werkt bijvoorbeeld nog wel eens goed bij drugshandel, waar moet worden overlegd over levering, betaling en aflevering van de spullen. De meeste boeven weten natuurlijk dat ze getapt kunnen worden en dus is succes met tappen niet gegarandeerd. Slimme drugshandelaren doen nooit zaken over de telefoon. Minder slimme drugshandelaren gebruiken codes, die nogal eens behoorlijk doorzichtig zijn. En soms raken zij in paniek, bijvoorbeeld omdat er iets misgaat met de levering, en dan gaan ze toch over de telefoon praten.

Bij moord is het tappen aanzienlijk minder succesvol. Dat is ook logisch. Veel moorden worden gepleegd door een alleenwerkende dader en die zal niet gaan overleggen met anderen, zeker niet over de telefoon. Bij de moord op Marijke Medens ging de politie er kennelijk bij het opsporingsonderzoek al van uit dat een grotere groep mensen betrokken was bij de moord. Maar die moord was in 1985, waarom zouden ze in 2002 er nog over praten? Dat wordt bewerkstelligd door in het televisieprogramma *Opsporing Verzocht* aandacht te besteden aan de moord. Dat gebeurde op 23 september 2002.

Een uitzending over zo'n oude zaak heeft zelden zin om nog getuigen op te roepen. Maar het veroorzaakt wel ruis en wellicht gesprekken tussen de betrokkenen.

Dat tappen pakte de politie groots aan. Niet alleen werden de telefoonlijnen van Mick van Bezemer afgeluisterd, maar ook van Dikke Jilles Koeleman in Almelo, en diens vrouw Elsbeth Wijnslager en zijn broer, Manuel Koeleman. Men tapte de medeverdachten Godfried ten Heugten, Henk Kruis en Karel Stips. Men tapte de vriendin van Mick van Bezemer, Aart Biliieu. Men tapte Ciska Spee, wier dochter een relatie had met de stiefzoon van Godfried ten Heugten, en ook nog eens Micks broer Herman van Bezemer. Alle taps liepen van 17 september tot begin oktober 2002.

Een van de eerste afgetapte telefoontjes die in het dossier zijn opgenomen, werd gepleegd door Karel Stips op 20 september 2002. Hij belde met de Stichting Alert te Apeldoorn, een instelling voor maatschappelijk werk. Hij vertelde dat de zaak van 1985 weer helemaal werd opgerakeld:

'Jaja, kijk ze hebben mijn vrouw ... en ze hebben me totaal vernield met een auto, ja en wat daar allemaal achter zit weet ik niet, he eeh ... ze hebben 30 rechercheurs op die zaak gezet, dus ik zit maar te wachten, dat de rechercheurs hier weer aan de deur komen [...]. Ik heb dat vrouwtje zien liggen naast haar Simcaatje³¹ met 9 messteken [...]. Ja in Warnsveld, tegenover hotel De Kap,³² mevrouw dat vergeet ik van mijn leven niet hè, en dan krijg je dat in je bol, als ik die vent tegenkom, die dat gedaan heeft, en ik zou een auto hebben... gas d'rbij, kunt u zich dat voorstellen?'

Een paar minuten later belde de medewerkster van Stichting Alert terug naar Karel Stips. In dit gesprek rakelde Stips wederom de moord in Warnsveld op. Hij had het over Trudy – zo werd Marijke genoemd door Stips – die met Inez, zijn ex-vrouw, en Dientje, zijn dochter, op stap was geweest.

'Ik heb altijd mijn werknemers als gezin beschouwd, kijk en nu gaat het spelletje spelen, want de rest heb haast en ik heb haast, maar een ding ik heb daar de politie niet over ingelicht.'

Stips zei dat hij er kapot van was dat de zaak weer werd opgerakeld. Hij wilde de processen-verbaal wel eens lezen. De familie van Marijke woonde

inmiddels ook in Huissen. Stips zou al van de weg zijn gereden in verband met de zaak. Vervolgens zei Stips:

‘Haar broer die woont nu ook in Huissen. Kan best wezen dat ik van hem klappen heb gehad. [...] Ik heb haar met negen messteken naast haar Simcaatje op het parkeerterrein... er komen twee auto’s aan in het bos en ik zie ze liggen, 27 jaar.’

Stips zag alle beelden weer voor zich, zegt hij. Wij komen over zijn verklaringen nog uitgebreid te spreken. Maar buiten dit telefoontje van Stips levert al het getap niets belastends op.

4

DE VERHOREN VAN DE VERDACHTEN

Na hun aanhouding werden de verdachten uitgebreid – dat wil zeggen vaak en langdurig – verhoord. De kortste samenvatting van het resultaat van die verhoren is dat Godfried ten Heugten altijd is blijven ontkennen; dat Karel Stips een droomverklaring aflegde; dat Mick van Bezemer een bekentenis deed zonder daderkennis en dat Henk Kruis een volledige bekentenis aflegde. Maar die bekentenis, of beter gezegd serie bekentenissen, zijn erg kwetsiefs. Sterker: onze conclusie zal zijn dat juist de bekentenis van Kruis laat zien dat de Vier van Warnsveld onschuldig zijn. En dat is relevant, omdat het verhaal van Henk Kruis leidend zou worden voor het opstellen van de tenlastelegging door het Openbaar Ministerie en de veroordeling door het Hof Arnhem. We beginnen echter met de verklaringen van Karel Stips.

De verklaringen van Karel Stips

Karel Stips speelt tussen zijn drie collegaverdachten een bijzondere rol omdat hij zich al die jaren met de zaak is blijven bemoeien. Hij schreef brieven, hij werd door de politie een aantal malen verhoord, maar werd daarbij nooit serieus genomen. We beginnen met zijn verhoren in 1985.

In 1985 is Stips verhoord op 3 december en dat is het enige verhoor van hem waarvan een proces-verbaal tot 2002 bewaard is gebleven. Het gesprek ging in eerste instantie over zijn persoonlijke omstandigheden, een zoge-

noemd persoonsgericht verhoor. Zo is hij gescheiden geweest, heeft hij in de psychiatrische inrichting Groot Graffel gezeten en is hij arbeidsongeschikt geworden, waardoor hij niet meer bij het Shell-benzinestation te Warnsveld kon werken. Ook had hij behoorlijke schulden en was hij niet in het bezit van een auto. Over het benzinestation verklaarde Stips dat hij daar niet meer zo vaak kwam, omdat het hem pijn deed dat hij er niet meer kon werken. In de periode dat hij nog wel bij de Shell werkte, heeft hij de broer van Marijke, Rink Kooiman, een korte tijd meegemaakt. Marijke kende hij slechts zeer oppervlakkig. Stips had vroeger een sleutel van de kluis die in de werkplaats stond.

Stips vertelde dat hij pas de dag na de moord erover hoorde. Hij heeft bij het verhoor op 3 december geen alibi voor de avond van de moord, maar hij dacht dat hij gewoon thuis was. Hij werd ook ondervraagd over Mick van Bezemer. Die kende hij toen ongeveer een half jaar en hij vond hem levensgevaarlijk. Stips zou echt niet kunnen zeggen of Van Bezemer iets met de moord te maken had.

Na zijn aanhouding in 2002 werd Karel Stips voor het eerst verhoord op 8 oktober. Dat verhoor ging over zijn persoonlijke omstandigheden, over zijn twee huwelijken, zijn drie kinderen en zijn aanhoudingen voor rijden onder invloed. Pas in het tweede verhoor ging het over de moord. Stips vertelde dat hij zelf onderzoek heeft gedaan naar de moord. De rest van dat verhoor ging vooral over de medeverdachten. Hij dacht op dat moment dat Van Bezemer dood was, om het leven gekomen door kogels. Die man ging wel om met Ten Heugten en Jacobs; Stips zelf deed dat niet, want het waren viespeuken. Stips vertelde ook wel eens problemen te hebben gehad met Van Bezemer. Ten slotte meldde Stips dat hij in 1985 een auto had, een bruine Opel Ascona. Nee, zou hij in het achtste verhoor vertellen, hij had toen een Ford Escort.

Het derde verhoor ging over het verhoor dat rechercheur Joop Reinbergen hem had afgenomen op 9 november 1988 in de gevangenis en dat had geresulteerd in een handgeschreven A4-tje, het Reinbergen-document. Stips legde nader uit: op de avond van de moord zaten Jacobs, Van Bezemer, Ten Hoogte en een zekere Peperstamper in café De Steen. Peperstamper is een bijnaam van iemand op wiens werkelijke naam Stips niet meer kon komen; met Ten Hoogte wordt vermoedelijk Ten Heugten bedoeld. Maar Stips heeft dit niet uit eigen waarneming, hij hoorde het van zijn buurman in de Stevensstraat waar hij toen woonde, Alex Stem. Stem vertelde ook nog dat de mannen stennis hadden geschopt in het café. In het volgende

verhoor weet Stips nog te vertellen dat de mannen de auto aan de overkant parkeerden op een bosweg bij de Chinees. Dit zou hij weer hebben gehoord van een antiquair genaamd Hoyers, waarmee Stips vermoedelijk Hoyerus bedoelt. Die Hoyerus zelf vertelde weer dat hij Stips helemaal niet kende. In het volgende verhoor veranderde Stips zijn verhaal. Toen vertelde hij dat hij ook zelf in dat café was en er werd ook een gast toegevoegd: Kruis. Van Bezemer, Ten Heugten, Kruis en Jacobs kregen bonje met de barman en zijn daarna weggereden met de auto van Ten Heugten, een Opel Stationwagen. Zij reden in de auto van Ten Heugten, vertelde Stips een aantal verhoren later. Hijzelf zou een kwartier later samen met Stem zijn vertrokken naar een andere kroeg in Wichmond, Het Kruithuis.

Daarna ging het verhoor weer over de moord zelf. Stips is de moordavond niet bij het benzinstation geweest. Hij las in de krant dat het slachtoffer met negen messteken om het leven was gebracht. Hij heeft daarvan ook een foto gezien. Op de vraag waarom hij tegen verschillende mensen heeft verteld dat hij het meisje met negen messteken naast haar auto heeft zien liggen, verklaarde hij dat hij een fantast is. Dat zou kunnen kloppen, want dat heeft hij op verschillende momenten gedemonstreerd. Om die reden nam de politie hem tot de heropening van het opsporingsonderzoek in 2002 niet serieus. Waarom de politie hem vanaf 2002 wel serieus neemt, ontgaat ons.

Dat bevestigde Stips ook in het volgende, zesde, verhoor: hij vertelt veel leugens. Over de avond van de moord zei hij dat hij die avond vroeg thuis was, omdat ze in Het Kruithuis niet konden bijjarten. Stips wist dat het die avond was, omdat hij nog weet dat het de volgende avond koopavond was en dat hij die ochtend daarvoor van de moord hoorde. Ja, het geheugen van Stips is fabelachtig goed. Stips zei dat de mannen langs het benzinstation zijn gereden, omdat ze naar café De Brecker in Warnsveld zouden zijn gegaan en het benzinstation op de route lag. Hun auto was een bruine stationcar, zou Stips in het volgende verhoor vertellen. Hijzelf ging tussen kwart over acht en half negen weg uit De Steen.

In het achtste en negende verhoor vertelde Karel Stips over de niet zo lekkere relatie met de andere verdachten. Ten Heugten en Van Bezemer hebben eens zijn huis vernield en leeggehaald. Stips voelde zich bedreigd door de andere verdachten. In het tiende verhoor verklaarde Stips dat hij Jacobs en Ten Heugten heeft horen zeggen dat ze een kraak zouden gaan zetten. Gedurende al de verhoren bleven de verbalisanten maar aandringen op een bekentenis. Zo ook weer in het elfde verhoor:

'Stips: Nooit! Nooit, ik ben nooit bij de pomp geweest, want hoe kan het ... Ik zal u nog wat anders vertellen ... dat Fiatje wat ik had, die stond bij garage Elmers en daar had ik al een keer ... een nieuwe ...
Verbalisanten: Beste meneer Stips, u maakt het u zelf zo lastig. U was op de avond van de moord op het tankstation
Stips: Nooit! Nee meneer was dat maar waar dan had ik het u ook wel gezegd.'

Maar Karel Stips gaf geen krimp. Hoe kwam hij dan aan die informatie die hij in de loop der jaren aan de politie gaf, wilden de verbalisanten weten. Stips had alle informatie uit de krant en van andere mensen. Over de vreemde telefoontjes die hij pleegde, verklaarde hij dat die gingen over wat hij in zijn dromen heeft gezien. Over zijn dromen vertelde Stips bijvoorbeeld in het zestiende verhoor dat hij Marijke dan zag liggen, dat hij iemand zag rennen en op haar in zag steken, maar hij kwam er maar niet achter wat die persoon nou precies wilde.

De verbalisanten gooiden het gehele arsenaal aan verhoortrucs in de strijd, zoals lange verhoren, steevaste beschuldigingen en beschuldigingen door medeverdachten.³³ Maar zonder succes. In het veertiende verhoor hield Stips nog vol:

'Het was om kwart over acht zo'n beetje. Stapte ik het café De Steen in. Ik zag dat de jongens achter de gokautomaat stonden. Ik ging in de hoek achter de bar zitten. Wouter was zo dronken als een maleier. Ik zag Wouter anders nooit in de kroeg. Ik hoorde dat Godfried tegen de kastelein zei: "Doe mij even een geeltje". Die kreeg hij niet. Ik hoorde Wouter toen zeggen: "Kom dan gaan we een kraak zetten." Ik hoorde Godfried zeggen dat ze toen naar De Brecker zouden gaan omdat ze daar wel konden poffen. Ze zijn toen weggegaan en ik ben toen later met Stem weggegaan. Ik ben daar nooit geweest. Eerlijk waar nooit, nooit geweest bij het benzinstation.'

Op 1 november 2002 gingen de verbalisanten met Stips naar het benzinstation. Daarna, in het twintigste verhoor, vertelde Stips over zijn dromen. Hij zag in zijn droom Mick steken. 'Kan het zo zijn dat je er wel geweest bent maar dat jij dat in zeventien jaar tijd dit hele gebeuren als droom bent gaan zien?', vroeg de verbalisant. Nee, hield Stips vol, hij is er niet bij geweest. 'In mijn droom zie ik dat Godfried helemaal niet de auto is

uitgeweest.' De verbalisanten leken te denken dat zij beet hadden: 'Als je nog meer over de droom wilt vertellen dan kan dat.' Stips: 'Nee meneer, dan word ik wakker, dan kijk ik om me heen en rook ik een sigaretje en dan probeer ik anders te dromen.'

Stips bekende niet; hij was er niet bij, zei hij.

Als enige van de verdachten vertelde Stips dat Wouter Jacobs erbij was in De Steen. Jacobs kan niet meer worden verhoord, want hij is dood. Anderen vertellen echter dat Jacobs een zwerver was die nooit in een café kwam; hij dronk altijd op straat.

De verklaringen van Mick van Bezemer

Verhoren in 1985

Mick van Bezemer werd al in 1985 min of meer verdacht van de moord op Marijke Medens. Hij werd voor het eerst verhoord op 20 november 1985. De leiding van het Recherche Bijstandsteam had besloten Mick driemaal te verhoren als verdachte. Waarom hij toen verdacht werd, is ons zoals gezegd een raadsel. Hij was een geweldpleger uit de buurt en een bekende alcoholist, maar hij is de enige die op die grond werd verdacht. Er was geen enkele andere reden om hem te verdenken, voor zover wij weten.

Op 20 november 1985 zei Mick dat hij niets met de moord te maken had. Hij wist wel dat Marijke was vermoord met zeven messteken. Hij zei dat hij dit van de politie in Zutphen had gehoord. Verder had hij het televisieprogramma *Opsporing Verzocht* gezien. Het grootste gedeelte van het verhoor ging over plekken waar Mick is geweest op en rond 24 oktober 1985. De ochtend van de 24e was hij in Zutphen. Hij had bij de stationsrestaurant en in het café-restaurant De Matten koffie gedronken en heeft tussendoor geld opgenomen bij de Rabobank. Hij is tegen het eind van de ochtend naar Almelo gegaan. Daar is hij langs geweest bij zijn broers Herman en Aldo van Bezemer, bij Jilles Koeleman (die niet thuis bleek) en tot het einde van de avond bij Rein Anokkee.

Nader onderzoek steunde dit verhaal niet. Zijn broers zeiden beiden dat zij Mick die dag niet hadden gezien. Rein Anokkee is door de politie niet verhoord.

In de nacht van 24 op 25 oktober heeft Mick naar zijn zeggen geslapen in een onafgesloten camper. Dat werd bevestigd door Jilles Koeleman die meende dat de camper op het terrein van Herman van Bezemer stond.

De dagen erna heeft Mick in Almelo doorgebracht. In de daaropvolgende twee verhoren bleef Mick verklaren dat hij de avond en nacht van 24 oktober in Almelo was.

Maar dan komt er een tegenstrijdigheid. Bij zijn kennis Jilles Sombaart in Almelo zou de middag van 24 oktober brand zijn geweest, vandaar dat Mick nog wist dat het de 24^e oktober zou zijn. In dit verhoor zegt Mick dat hij de hele avond bij Jilles Sombaart is gebleven, terwijl hij eerder zei dat hij de gehele avond bij Rein Anokkee was. In het volgende verhoor confronteerde de politie Mick ermee dat de brand bij Jilles Sombaart niet op 24 oktober, maar op 4 november 1985 was. Het kan dus niet kloppen wat Mick eerder heeft verklaard. Daarop zei Mick dat hij niet meer weet waar hij op donderdag rond 21:00 uur was.

De voorwas van Mick in 2002

Deze verhoren van Mick van Bezemer hadden allemaal geen gevolgen, want het onderzoek richtte zich kort daarna op kampers in de Betuwe. Pas in 2002 kwam Mick van Bezemer weer in beeld. Hij werd op 2 oktober 2002 aangehouden.

Zoals gebruikelijk begonnen ook de verhoren van Mick met het in kaart brengen van zijn sociale omgeving. Die lijkt niet sterk. Zo vertelde hij dat hij zijn broers en zussen voor het laatst zag in 1990 bij de verdeling van de erfenis van zijn moeder. Hij sprak over zijn oude inbrekersmaat dikke Jilles Koeleman uit Almelo in wiens schuur hij nog een tijdje bivakkeerde. Hij ging ook om met Rein Anokkee uit Almelo en diens vrouw Marie. In 1985 woonde hij in Zutphen. Hij dronk dan wel eens een biertje met Karel Stips en Henk Kruis. Op de vraag of hij Godfried ten Heugten kent, antwoordde Mick ontkennend.

Op 3 oktober 2002, Mick was inmiddels in zijn vijfde verhoor, ontstond uitbundige verwarring over verschillen tussen zijn verhaal op dat moment en wat hij in 1985 vertelde. Het is onverstandig om, zoals de verbalisanten leken te doen, dit op te vatten als een teken van leugenachtigheid. Het is erg moeilijk om zich de feiten van zeventien jaar geleden te herinneren, vooral voor iemand bij wie een groot deel van het leven in een waas van alcohol voorbijtrekt. Zo zegt Mick dat hij in 1985 *Opsporing Verzocht* niet heeft gezien. In 1985 zei hij wat anders. Over de dag van de moord zegt Mick in 2002 bij Jilles Koeleman in Almelo te zijn geweest. In 1985 zei hij dat die toen niet thuis was. Hij was honderd procent zeker in Almelo op

de avond van 24 oktober 1985, want daar woonde hij toen, meende Mick. Uit de mutaties en de verhoren in 1985 bleek echter dat Mick in 1985 stond ingeschreven in de Stevensstraat in Zutphen.

Daarop confronteerde de politie Mick met het verhaal van Wieger Anokke, de broer van Rein, dat hij Mick op de avond van 24 oktober 1985 met bebloede kleding heeft gezien. De verklaringen over die bebloede kleding nemen hierna nog een geheel hoofdstuk in beslag. Maar Mick zei dat dit onmogelijk is: 'Ik ga toch niet met bebloede kleding lopen, we zijn uitgesproken, ik laat het hierbij'. Wel veranderde hij daarna zijn verhaal: hij was niet in Almelo, maar in Zutphen die avond.³⁴

Een paar dagen later, op 7 oktober in zijn tiende verhoor, werd Mick ermee geconfronteerd dat ook Jilles Koeleman zei dat hij bebloede kleding had op de avond van de moord. Mick zegt dat hij al jaren niet meer bij Jilles Koeleman over de vloer komt, dat hij nooit met bloed aan zijn kleding bij Jilles is geweest en dat hij niks met de moord te maken heeft. Hoe kwam dat bloed op zijn kleding volgens zoveel mensen, wilden de verbalisanten weten. Mick gaf als oorzaak dat zijn gebit ooit kapot is geslagen in een ruzie met caféhouder Hannes Schilt uit Almelo. In het vijftiende verhoor gaf Mick een nadere verklaring waarom hij bij Jilles Koeleman schone kleren heeft aangetrokken. Mick zei het sowieso niet logisch te vinden dat ook Wieger Anokke hem met bloed aan zijn kleren zou hebben gezien, omdat Jilles Koeleman dicht bij het café van Schilt woont en Wieger verder weg bij de Kerkelanden. Mick vroeg zich hardop af waarom hij dan eerst naar Wieger zou zijn gegaan vanuit het café van Schilt.

Ook Mick werd langdurig verhoord en ook op hem werden technieken toegepast om een bekentenis te bevorderen. Zo liet men hem verklaringen van anderen over hem lezen. De politiemensen probeerden ook de minimaxstrategie. Dat houdt in dat de nadelige gevolgen van ontkennen worden uitvergroot en de gevolgen van bekennen geminimaliseerd, bijvoorbeeld door te benadrukken dat het allemaal niet zo erg is en het misdrijf echt geen moord is.³⁵ En de verhoren sleepten zich voort, terwijl de verbalisanten toch de stellige indruk gaven dat zij het gehele verhaal al kenden. Mick moest het alleen bevestigen:

'Verbalisanten: Wat denk je dat Henk Kruis verteld heeft, of is dat ook weer een leugen?

Mick: Weet ik niet.

Verbalisanten: Als ik dat vertel dan zeg je ook weer dat Henk Kruis liegt.

Mick: Weet ik niet. Niemand kan van mij zeggen dat ik een moord heb gedaan. Ik ben blij dat ik voor mezelf weet dat ik dat niet gedaan heb.

Verbalisanten: Dat heb je nu al zeventien jaar vast in je hersens zitten.

Mick: Nee, nee, ik ben blij dat ik het niet heb gedaan.

Verbalisanten: Wie dan wel, jij was niet alleen.

Mick: Nee, nee, nee ik ben niet in Warnsveld geweest.

Verbalisanten: Kom op Mick, heb je nu zoveel gezopen in je leven dat je dat niet meer weet?

Mick: Ik zuip niet veel. Heb niks met zuipen te maken.

Verbalisanten: Mick, dit is iets wat gebeurd is en dat kun je niet zo maar wegpoetsen.'

De hoofdwas van Mick: de bekentenis

'Volgens mij heb ik wel honderd mensen tegen me. Zet maar op papier dat ik het gedaan heb.' Zo begon Mick van Bezemer zijn bekentenis. Het was inmiddels 18 oktober 2002 geworden en hij zat in het achttiende verhoor sinds zijn aanhouding. Is Mick moegebeukt of ging hij plotseling de waarheid vertellen?

'Verbalisant: Je weet wel dat er meerderen bij waren, je vindt het alleen vervelend om erover te praten. Maar zoek nou geen uitvlucht en zeg van ik wacht het wel af wat die anderen verklaren en ik wacht wel af tot straks die zitting is en ik houd gewoon mijn bek dicht. Jij moet je eigen aandeel vertellen want het is toch te gek voor woorden dat iedereen zegt van Mick, en dan kun je wel zeggen van ja, schrijf maar op ik neem alle schuld wel op me, dat moet je niet doen want dan ben je verkeerd bezig. Ik zal jou nog een ander verhaal vertellen over deze zaak, daar hebben we zoveel tijd en uren en mankracht in besteed, die zaak is kapot, die is helemaal kapot, ook voor jou. Die zaak is rond. Alleen jij moet nog vertellen wat er die avond is gebeurd.

Mick: Al sla je me dood. Maakt niet uit, zet maar op papier dat ik het gedaan heb, op zich maakt het me niks uit, ik weet niet meer.'

De verbalisanten meldden keer op keer dat er mensen vastzitten die zeggen dat Mick iets met de moord te maken heeft. Mick zei dat hij niemand heeft koud gemaakt. Toen de verbalisanten hierna vroegen wat er is gebeurd bij het benzinestation, antwoordde Mick verward dat hij niet weet of hij bij het benzinestation is geweest. Ook wilden de verbalisanten weten met wie hij die avond was:

‘Verbalisant: Maar Mick, wat is er dan gebeurd bij die pomp? Wat is er dan die avond gebeurd bij die pomp?’

Mick: Ik zeg nog een keer ... bij die pomp ben geweest, ja of nee, al sla je me dood, kan ... Dat weet ik niet. Als je zegt dat ik met Godfried was, kan best, weet ik niet, ja. Wie was de volgende dan?

Verbalisant: Maar met wie was je dan toen die avond?

Mick: Godfried.³⁶

Mick was er niet, zei hij steeds, maar hij bleek bereid een gokje te wagen: hij was er met Godfried. En uit die gissingen trokken de verbalisanten conclusies. Ook al zei Mick steeds dat hij zich niets kon herinneren en dat hij niet met het verhoor wilde doorgaan, de verbalisanten bleven hem op deze gissende manier verhoren. Mick wist soms zelfs niet meer waar de verbalisanten het over hadden: ‘Zitten we nou over Amsterdam te praten?’

Een bekentenis van Mick moet dus met stevig wat zout genomen worden, want het verhaal is geheel op geleide van de verbalisanten tot stand gekomen. In hoofdlijnen komt dat op het volgende neer.

Mick denkt dat Godfried met het idee van de kraak kwam. Hij zegt dat hij met Karel Stips en Godfried in de kroeg zat in het centrum van Zutphen. Hij weet niet of Henk Kruis erbij was; dat durft hij niet te zeggen. Hij dacht dat ze met de auto van Godfried naar het benzinestation zijn gereden. De auto hebben ze ergens in de berm bij het benzinestation geparkeerd, zodat ze snel weg konden rijden. Ze kwamen bij het benzinestation om de inhoud van de kluis. Mick zou eerst in de Shell-shop kijken of het rustig was. De kust bleek veilig en Mick is toen op de hoek van het station op de uitkijk gaan staan. Toen het meisje de shop op slot deed en naar haar auto liep, zijn Godfried en Karel haar achterna gegaan om de sleutel van de kluis te bemachtigen. Godfried en Karel kwamen terug naar de auto van Godfried waarna Karel zei: ‘Het is mislukt’. Hij weet niet meer precies waar hij hierna is afgezet, maar hij was rond 23:00 uur thuis in de Stevensstraat. Hier heeft hij geslapen, dacht hij. Mick wist op dat moment nog niet dat Marijke dood was.

Dit verhaal en het verhaal over de bebloede kleding van Mick kunnen niet beide tegelijkertijd waar zijn. Dat stoorde de verbalisanten kennelijk niet, want naar de bebloede kleding wordt na deze, naar hun oordeel gave, bekentenis niet meer gevraagd.

Na een pauze van anderhalf uur werd het verhoor voortgezet: het inmiddels negentiende verhoor. Mick vertelde opnieuw vrijwel hetzelfde verhaal. Het meisje lag in de auto, zei hij daarbij. Nee dat kon niet. Later corrigeerde hij dit: 'Als jullie zeggen ze lag voor de auto, dan weet ik dat niet, ik heb het niet gezien.'

De verbalisanten wilden wel meer weten over die Godfried. Mick vertelde dat diens vader een sloperij had in Wierden. Zodoende kende hij hem. Dus dit kan niet gaan over Godfried ten Heugten, want die weet zelf geeneens wie zijn vader is. Dat heeft zijn moeder hem nooit verteld. Moeder is een aantal jaren voor de aanhouding overleden en zelfs dat hoorde Godfried ten Heugten bij toeval. Ten Heugten werd door zijn oma opgevoed. Mick heeft het waarschijnlijk over Godfried Stoeckmann, want hij vertelt dat hij tegen de politie vertelde over één Godfried en dat is Godfried Stoeckmann. Die Godfried handelde in auto's.

Een ander probleem in Micks bekentenis is de vierde man. De verbalisanten probeerden hem te laten vertellen dat die vierde man Henk Kruis was. Maar Mick kon zich niet herinneren dat Henk erbij was. De verbalisanten probeerden Mick bij zijn herinnering te helpen: 'Heel goed nadenken. Honderd procent zeker dat er een vierde man bij was [...]. Laten we even zitten, misschien kom je er nog wel op.' De verbalisanten wilden Mick over de streep trekken met verklaringen van anderen.

In de verhoren die volgden van 19 oktober 2002 tot en met 1 november 2002 bleef het verhaal van Mick in grote lijnen hetzelfde. Hij bleef zeggen dat hij vanuit het café op Godfrieds initiatief naar het benzinestation is gegaan en dat hij niet degene is geweest die het meisje heeft gedood. Een van de anderen deed dat. Op 19 oktober 2002 betrof Mick echter wel Henk Kruis in zijn verhaal, terwijl hij eerst niet zeker wist of Henk Kruis erbij was. In dat verhoor zei Mick dat hij met Karel Stips, Godfried ten Heugten en Henk Kruis in het café zat. Godfried kwam met het idee om de kluis van het Shell-station in Warnsveld leeg te halen. Dat zou rond sluitingstijd moeten gebeuren. Dus zijn ze rond 20:50 uur vertrokken vanuit het café naar het benzinestation. Godfried reed in zijn eigen auto. Als Mick vertelde over wat er gebeurde na het vertrek uit het café, noemde hij Henk Kruis niet meer. Aan het eind van het verhoor werd Mick nogmaals gevraagd of er

een vierde man bij was. Hij antwoordde dat hij hierover heeft nagedacht, maar dat hij dit niet zeker weet. Het kan Henk Kruis zijn geweest, maar ook Wouter Jacobs.

In het drieëntwintigste verhoor op 22 oktober 2002 werd Mick geconfronteerd met de verklaringen van Henk Kruis. Mick zei dat het best zo kan zijn gegaan zoals Kruis vertelde.

De bekentenis van Mick is ronduit vaag en algemeen en het bevat weinig tot geen daderkennis. Daarnaast zitten er evidente onjuistheden in zijn verklaringen, zoals de plaatsaanduiding van Marijkes auto.

Van de bekentenis zitten er zowel een klassiek proces-verbaal als een transcriptie in het dossier. In het proces-verbaal staan alleen de uiteindelijke antwoorden van Mick, maar in de transcriptie kan worden gelezen hoe die antwoorden tot stand zijn gekomen. Daarin staat de onzekerheid van Mick over zijn antwoorden, daarin staan de sturing en het aandringen van de verbalisanten. Daarin staan de gissingen van Mick, waarvan uiteindelijk alleen de juiste gok in het proces-verbaal is opgenomen. Uit de transcriptie blijkt ook dat Mick vooral antwoord gaf om er vanaf te zijn: 'Ik neem alle schuld wel op me', of: 'Als u mij zegt dat Henk erbij was dan zal dat wel zo zijn.' In de echtemensenwereld zou de bekentenis van Mick van Bezemer niet als een bekentenis worden geteld. In de opsporingswereld gaat het kennelijk anders.

De verklaringen van Henk Kruis

Van de Vier van Warnsveld is Henk Kruis degene die de meest vergaande bekentenissen aflegde, maar ook de meest problematische. Hij werd op 9 oktober 2002 aangehouden. De enige reden die wij daarvoor kunnen bedenken, is dat hij werd genoemd in het Reinbergen-document van 9 november 1988 over wat Karel Stips in de gevangenis vertelde. Tot 2002 nam de politie de verhalen van Karel Stips niet serieus, maar accepteerde men als waarheid zijn verhaal dat Henk Kruis in café De Steen was op de avond van de moord en dat hij samen met Mick van Bezemer, Godfried ten Heugten en Wouter Jacobs met de auto was vertrokken, mogelijk naar het benzinstation. De naam van Kruis kwam tot oktober 2002 op geen enkele andere manier voor in het dossier.

Henk Kruis zei in het eerste verhoor ook dat hij niets van zijn aanhouding begreep. Er zouden nog dertien andere verhoren volgen in de periode tot 1 november. De eerste verhoren werden, zoals gebruikelijk, besteed aan een

sociaal verhaal met de verdachte. Kruis vertelde dat hij in de Stevensstraat woonde. Hij is nog nooit bij het Shell-benzinestation aan de Rijksstraatweg geweest. Hij had daar niets te zoeken, want hij had rijbewijs noch auto. De pompbediende die daar is vermoord, kende hij ook niet. Café De Steen kende hij wel en hij is daar ook een enkele keer geweest.

Het eerste verhaal van Kruis

Aanvankelijk ontkende Kruis nog. De verbalisanten vertelden Kruis in het zesde verhoor op 10 oktober dat ook Karel Stips, Godfried ten Heugten en Mick van Bezemer waren aangehouden. Kruis heeft wel eens met deze mannen in de kroeg gezeten, zei hij. Dat was in café Wellink en in café Dukdalf. Kruis geeft toe dat hij met hen ook wel eens in café De Steen heeft gezeten. Maar dat was op uitnodiging van Krispijn Hamerlinck. Hij had ook de anderen uitgenodigd. Dit was op een zondag. Het was niet op de avond van de moord, want die avond zat hij thuis bij zijn zwangere vrouw. Zijn vrouw was inderdaad zwanger in die tijd, zo blijkt later.

Kruis vertelde details van die caféavond. Er waren die avond ongeveer vijftien personen in de kroeg en er stond een vrouw achter de bar. Kruis gooide een paar gulden in de gokautomaat en hij heeft nog even gebiljart. Maar de dochter van eigenaresse Barten én de medeverdachten zeggen dat er indertijd nog geen biljart stond in De Steen.

Nu zegt deze fout niets over de rest van de verklaring van Kruis. Ons geheugen heeft een doel, namelijk onthouden wat wij nodig hebben om in deze wereld goed te functioneren. Daartoe behoort dat sommige dingen veranderen: Piet krijgt een bril, Marie vindt mij niet meer aardig en op weg naar huis is een nieuwe brug gebouwd. Wij passen dan ons geheugen over Piet, Marie en de weg naar huis aan. Dat heet in jargon *memory update*, maar het zorgt ervoor dat, als wij bijvoorbeeld terugdenken aan Piet voordat hij slechte ogen kreeg, wij hem ons vaak ook met een bril herinneren.³⁷ Dat is een prima strategie als wij in deze wereld willen overleven, maar in termen van accuraatheid van het geheugen is het natuurlijk een fout. Dat soort fouten maken we nu eenmaal, maar die fouten zeggen niets over de rest van onze herinnering van wat wij met Piet meemaakten. Dat geldt ook voor het wellicht getroebleerde geheugen van Kruis.

En hoe wist Kruis dan zo zeker dat het op zondag was? Hij las namelijk de volgende dag, op maandag, in *de Telegraaf* over de overval. Kruis heeft toen aan Hamerlinck gevraagd of hij dacht dat de drie heren met wie ze

de avond ervoor in de kroeg zaten iets met die overval te maken zouden hebben. Kruis moet zich hier vergist hebben. Dat is ook waarschijnlijk, want mensen maken met dit soort herinneringen na zo'n lange tijd vooral veel fouten. Sterker: als Kruis na zo'n lange tijd een accurate herinnering aan die dag zou hebben, mag dat een wonder heten.

De verbalisanten ontbrak deze basale kennis over het geheugen en dus vertelden zij aan Kruis dat hij zich moest vergissen in de dagen. Als hij zeker wist dat hij de dag erop in de krant heeft gelezen over de overval, dan moet dat op vrijdag 25 oktober zijn geweest en dat betekent weer dat hij op donderdagavond 24 oktober met de mannen in De Steen heeft gezeten en niet bij zijn zwangere vrouw thuis. Dat moet dan kloppen, meent Kruis, overtuigd door de verbalisanten.

De omslag naar de eerste bekentenis

Tijdens het achtste verhoor op 1 oktober 2002 kwam de omslag. Van dat verhoor bestaat een transcriptie, zodat we ook kunnen weergeven hoe de verbalisanten op Kruis in zaten te praten:

'Ton: Ja, sorry. Je zit er gevangen in hoor Kruis, ik begrijp het hoor, je wil niet weer net als met de vierentwintigste waarin je je zo vergiste dat je nou weer de mist in gaat en ongeloofwaardig bent, maar anderen vertellen de verhalen en omdat jij het niet doet, waar het die auto betreft en het vervolgtraject gaan anderen dat zoetjes aan doen en dan plaats en ze jou, zoals de collega zegt in een positie in een hoek die jij misschien niet wil dus je zult nu toch echt voor je eigen hachje moeten gaan opkomen. Jouw verhaal, omdat jij er niet mee komt wordt het nu ingekleurd door anderen en dat is niet om moeilijk te doen, dat gebeurt nu gewoon en dat is het gevaar wat ik aangeef wat erin zit en daar moet jij voor oppassen. Je wordt in een auto geplaatst en zo gaat het verder en zo krijg je je aandeel en misschien wel een groter aandeel dan dat er werkelijk geweest is en daar moet je echt, nee je hoeft er niks op te zeggen daar moet je goed over nadenken, dat is echt waar daar moet je goed over nadenken en dat is niet om je te pakken of wat ook ik kan je er helemaal niet mee pakken, het gaat er gewoon om wees je er goed van bewust hè! Er is nou eenmaal wat gebeurd, anderen gaan het plaatje inkleuren en jij verdedigt je niet. Je verdedigt je op een verkeerde

manier, want je kunt niet tegenhouden dat je in de auto hebt gezeten, dat is het probleem. Anderen gaan het inkleuren die gaan het invullen

Jan: En die gaan het zo invullen dat als je niet oppast het beste ermee wegspringen of het minste, hè en dan loop jij een groot risico dat ze jou het een en ander toebedelen waar jij van zegt: "ho eens even, maar dat is niet waar en dat ga ik niet op zitten knappen."

Ton: Nee, wij willen het werkelijke verhaal horen en we willen weten wat iedereen heeft gedaan en dan zal wel gekeken worden of daar een straf aan hangt of niet, maar we willen niet dat jij meer in een hoek gedrukt wordt dan jou toekomt, daar moet jij zo voor oppassen en dat gebeurt wanneer jij niet voor jezelf opkomt, want je zit nu ... en goed ik kan me dat voorstellen het is moeilijk. Je zit verstoptje te spelen en daar kom je niet mee weg daar gaat het fout mee, eerlijk waar denk er alleen over na! Doe ons dat plezier, want het gaat anders fout! Ze drukken je in een hoek waar jij niet in hoort, misschien, omdat jij niet wilt.'

Ton en Jan zijn de verhorende verbalisanten, zo zal inmiddels duidelijk zijn. En beide heren gingen zo nog pagina's lang door. Kruis kwam haast niet aan het woord, want hij kwam er bij deze verbalisanten gewoon niet tussen. Toen dat wel lukte, ging Kruis een nieuw verhaal vertellen. Hij zei dat hij Marijke nog heeft gezien voor het gebeurde. Hij heeft een blikje bier gekocht bij het benzinestation (bij Marijke). Dat heeft hij buiten opgedronken bij een gele prullenbak, terwijl hij een sigaretje rookte. De anderen, Mick, Karel en Godfried, begonnen binnen in de shop in de bakken gereedschap te rotzooien. Kruis hoorde Marijke schreeuwen: 'Niet doen!' Hij heeft Marijke wel horen gillen, maar hij heeft niets gezien, omdat hij met z'n rug naar hen toe stond. Na een kwartier kwamen ze naar buiten rennen, naar de auto. Kruis hoorde in de auto pas dat er was gestoken. Hij is toen bedreigd en hem is gezegd dat hij zijn mond moest houden. Ze zijn naar de Stevensstraat gereden. Het doel van hun bezoek aan het benzinestation zou het halen van shag zijn geweest, aldus Kruis. Het benzinestation was nog gewoon open toen ze er waren. Even later zei hij dat Karel Stips erheen wilde, omdat er geen benzine meer in de tank van zijn bruine Opel Ascona zat.

Dit verhaal is niet alleen evident onjuist; het bevat ook nog onwaarschijnlijkheden. Marijke is buiten vermoord en niet binnen zoals Kruis vertelde. Er stonden bovendien geen bakken met gereedschap in de Shell-shop. Daar-

naast verklaarde Stips in 1985 dat hij geen auto had, dus of ze met de auto van Stips konden zijn, valt te betwijfelen.

Kruis is door de verhoren in een situatie gebracht waarin hij met de politie wilde meewerken en al gissend een verhaal in elkaar zette. Dit verhaal is echter evident fout.

Veranderingen in de eerste bekentenis

In het daaropvolgende verhoor op 12 oktober 2002 bracht Kruis verschillende veranderingen aan in zijn verhaal. Hij kwam nu met een motief, een seksueel motief. Hij vertelde dat de anderen handtastelijk werden bij Marijke. Karel zei: 'je bent wel een lekker neukertje.' Kruis heeft niet gezien wat ze met haar hebben gedaan. Later zegt hij toch wel te hebben gezien wat er is gebeurd, namelijk dat zij is gestoken en in elkaar zakte. Kruis heeft haar in een plas bloed zien liggen. Ze bloedde bij haar hoofd en haar buik. De anderen hebben nog rondgesnuffeld of er iets te halen viel. Dit alles was binnen in de shop.

Dit verhaal klopt evident van geen kanten. En dat werd door de verbalisanten ook duidelijk gemaakt aan Kruis: zij zeiden dat er maar één verhaal is dat overeenkomt met de dingen die zij weten. Maar Kruis hield zijn verhaal vol. Het plan was om een overval te plegen. Ze zijn 'in één keer naar binnen gestuiterd' en een van hen begon te roepen: 'dit is een overval!' Kruis, Stips, Van Bezemer en Ten Heugten waren binnen met het meisje, ze dwongen haar de kluis te openen. Omdat Marijke daar geen sleutel van had, is dat plan mislukt. De anderen hebben nog wel van alles in de zakken gestoken, aldus Kruis. Karel Stips wist hoe het daar werkte met de kluis. Ook dit verhaal, met weer een nieuwe *modus operandi*, klopt evident niet.

Tot ver in dit verhoor beweerde Kruis dat de overval binnen is gepleegd. De verbalisanten benadrukten ten minste vijftien keer dat het allemaal buiten is gebeurd. In het proces-verbaal staat dan bijvoorbeeld 'U vraagt mij waarom ik er niet aan wil wat ik buiten heb gezien', 'U zegt dat u weet dat het buiten is gebeurd. U zegt dat er binnen geen spat bloed is gevonden', 'U zegt dat het buiten is gebeurd. U zegt dat ze daar om zeep is geholpen.' De verbalisanten vroegen aan Kruis wat hij denkt. Hij antwoordde: 'Dat het dan buiten geweest moet zijn dat het gebeurde.'

Eindelijk was Kruis een belangrijk element duidelijk gemaakt: het was buiten. Maar veel aan zijn verhaal wilde nog maar niet kloppen. Wat moest Marijke dan buiten doen dat zij niet wilde? Kruis: seksuele handelingen.

Waar liep Marijke buiten naar toe, 'een fiets, een bromfiets of iets anders', vragen de verbalisanten in meerkeuze. Kruis: een bromfiets. Toen hem werd verteld dat dit niet klopte omdat het een auto was, nam Kruis dat zonder morren van de verbalisanten over. Ze grepen haar voordat ze bij haar auto was, debiteerde Kruis toen in strijd met de sporen op de plaats delict.

De uiteindelijke bekentenis

In het elfde verhoor op 17 oktober 2002 kwam Kruis weer met een drastisch ander verhaal. Dit verhaal is uiteindelijk gebruikt als leidraad voor de tenlastelegging en door het hof in de bewijsmiddelen vastgelegd.

Kruis vertelde dat ze voor een overval naar het benzinestation reden. De auto werd in de berm aan de linkerkant van de Kapperallee geparkeerd. Ze zijn niet binnen geweest, maar hebben Marijke buiten opgewacht. Van Bezemer is als een hazewindhond achter haar aangerend, terwijl ze al in de auto stapte. Hij heeft het portier van de auto opengetrokken en haar om de sleutels van de kluis gevraagd. Ten Heugten en Stips zijn ook die kant opgelopen, terwijl Kruis zelf op de uitkijk is blijven staan bij de deur. Hij heeft Van Bezemer iets glimmends ('Het leek op een mes') zien pakken en Van Bezemer en Ten Heugten stekende bewegingen zien maken. Marijke zakte in elkaar. Er is toen niet meer naar sleutels gezocht. Er is een fiets voor haar auto gegooid, zodat ze niet weg kon rijden. In de twintig à vijfentwintig minuten dat ze bij het tankstation waren, is er niemand anders geweest. Stips heeft nog flink aan de deur gerammeld om te kijken of de shop nog open was. Op de terugweg naar de Stevensstraat is Kruis door de anderen bedreigd. Dit verhaal klopt in grote lijnen met de sporen op de plaats delict, met uitzondering van de fiets voor de auto van Marijke.

Tijdens het twaalfde en dertiende verhoor gaf Kruis nog iets meer 'details' over het plaats delict en tijdens het veertiende verhoor werd het inmiddels afgelegde bezoek aan de plaats delict besproken. Inhoudelijk veranderde Kruis niets meer aan zijn verklaringen.

Een valide bekentenis?

Van de verhoren van Kruis zitten er maar enkele transcripties in het dossier, we moeten het vooral doen met klassieke processen-verbaal. Dat zijn altijd sterke samenvattingen in andere woorden dan de verdachte pleegt te gebruiken. De verbalisanten schrijven immers alleen op wat zij menen

dat relevant is en dat doen zij in hun eigen woorden.³⁸ Maar zelfs in die processen-verbaal is duidelijk kenbaar dat de verbalisanten al sturend Kruis tot een bekentenis hebben gebracht. Als hij het niet wist, werd hem verteld dat hij het fout had en mocht hij gokken. En Kruis wist aanvankelijk op geen enkel aspect wat er was gebeurd. De bekentenis van Kruis is daarom zonder twijfel vals. Dat betekent niet direct dat hij onschuldig is. Het betekent dat zijn verhaal niet op zijn eigen geheugen is gebaseerd, maar op suggestie door de politie. Kruis behoort tot de curieuze, maar niettemin niet kleine categorie van verdachten die maar al te bereid zijn de politie op alle fronten ter wille te zijn. En zo is Kruis al gissend op geleide van de suggestie van de verbalisanten tot een valse bekentenis gekomen die uiteindelijk op onderdelen nog steeds onjuistheden bevat.

De verklaringen van Godfried ten Heugten

Ook Godfried ten Heugten is zo'n verdachte die bereid is met de politie mee te werken en mee te denken. Toch bleef Ten Heugten gedurende al zijn verhoren, een respectabel aantal van zestien, ontkennen. Maar meedenken deed hij. Een typische passage is:

'Verbalisant: Je kende dus Stips, je kende Mick, je kende Wouter Jacobs en Henk Kruis. Kenden al deze personen elkaar ook?

Ten Heugten: Dat vind ik nou het vreemde. Ik kan mij niet voorstellen dat Henk erbij was. Ook kan ik mij niet herinneren dat wij met z'n allen in dat café De Steen waren. Ik heb daar lang over nagedacht, maar ik kan mij dat niet voor de geest halen. Ik snap al helemaal niet dat Henk daar ook bij was. Ik heb met anderen nooit erover gepraat dat daar mogelijk geld te halen was. Ik doe zulke dingen niet en wil daar ook niets van weten.'

Later bleek dat het niet zo raar was dat Ten Heugten het vreemd vond: hij had het steeds over iemand anders als hij het over Kruis had, namelijk over de oude Henk Kruis. Men kwam daar in het derde verhoor op 10 oktober 2002 achter:

'Verbalisant: Ik heb even geïnformeerd of we niet over de verkeerde Henk hebben zitten praten. Het is inderdaad zo dat de oude Henk

Kruis is overleden en dat we het moeten hebben over Henk Kruis van 1955, zijnde een zoon van ouwe Henk Kruis.
Ten Heugten: Ik dacht het al en dat is wel heel verwarrend. [...] Ik heb in mijn verklaringen dus altijd de oude Henk bedoeld.'

Stel dat Ten Heugten de moord samen met Kruis pleegde. Dan kan men dit misverstand niet verwachten. En dus kan dit misverstand gezien worden als een indicatie van de onschuld van Ten Heugten. Er is natuurlijk nog een verklaring, namelijk dat Ten Heugten hier toneel speelt. Eerlijk gezegd denken wij dat dit een denkvermogen zou vergen dat de intelligentie van Ten Heugten te boven gaat. Dat dit denkvermogen niet groot is, blijkt uit het feit dat Ten Heugten in het derde verhoor op 10 oktober fluks zijn eigen ruiten ingooide. Hij kwam toen met een theorie die een aardige handreiking vormde aan het Openbaar Ministerie want zowel de officier van justitie bij de rechtbank als de advocaat-generaal in hoger beroep bij het hof zullen deze theorie omarmen als bewijsmiddel tegen Ten Heugten:

'Als ik er ooit bij geweest ben, ben ik goed keil [Bargoens voor dronken] geweest. Er waren twee man die een rijbewijs hadden namelijk Karel [Stips] en ik. Ik heb nu een theorie. Als ik er was dan was ik zo blauw als een aap. Als dat zo was, wie blijven er dan over? Mijn theorie is dan dat het kan zijn dat een ander met mijn auto heeft gereden met Karel, Mick [van Bezemer] en Henk [Kruis] erin en dat ik niet heb gereden maar een ander. Dat is mijn theorie, maar in de praktijk kan dat ook. Ik kan mij dat niet herinneren.'

Dit was nu echt eens een verdachte die meedacht met de politie. Toen de verbalisanten vervolgens feiten bij hem los wilden krijgen, kwam hij weer met zijn theorie dat hij heel erg dronken is geweest. Hij kon zich er echt niets van herinneren.

Niet dat de verbalisanten niet getracht hebben om aan Ten Heugten een valse bekentenis bij elkaar te suggereren. Alle benodigde ingrediënten werden aangedragen. Waar hebben de boeven elkaar ontmoet? 'Karel zegt ook dat hij in De Steen is geweest en dat jij daar toen ook was', vertelden de verbalisanten in het vijfde verhoor op 12 oktober 2002. Hoe ging men naar het benzinstation? In het derde verhoor op 10 oktober werd het Ten Heugten verteld: 'Jullie zijn daarop vertrokken in jouw auto.' En hoe verliep het misdrijf? Ten Heugten kreeg op 22 oktober te horen:

‘We zullen aangeven wat er door die mensen gezegd is. Volgens verklaringen van Kruis. Plan gemaakt om een overval te plegen op het benzinestation. Mee gingen: Henk, Mick, Karel en Godfried. Bedoeling was het geld uit de kluis te halen en het was bekend hoe ze in de kluis konden komen. Men is met een auto naar het tankstation gereden, na eerst een café bezocht te hebben. Bij het tankstation zijn net voor sluitingstijd. Godfried en Mick zouden de vrouw aanpakken. Godfried en Mick hadden een mes bij zich.’

Ten Heugten gaf echter niet toe aan de suggestie van de verbalisanten. Wat bij Kruis en Van Bezemer werkte, werkte niet bij Ten Heugten. En het ziet ernaar uit dat ook bij hem de kast met trucs is opengetrokken, zoals ‘Vertel je verhaal nou maar, anders vult de rest het voor je in’ of de mededeling dat hij echt iets anders moet gaan verklaren, wil hij vrijkomen. Ten Heugten blijft zeer standvastig in zijn verhaal:

‘Ik kan mij dat niet herinneren. Ik kan die dag helemaal niet thuis brengen. Voor mij was het een normale dag zoals andere dagen. Ik kan mij daar echt niets van herinneren. Ik heb er voortdurend aan liggen denken, maar het lukt mij niet om daar herinneringen van boven te krijgen.’

De verklaringen in samenhang

De verklaringen van de verdachten zijn uiterst belangrijk geweest voor de veroordeling. De tenlastelegging was gebaseerd op het verhaal van Kruis en het werd gebruikt door het Hof Arnhem in de bewezenverklaring. Daarbij worden de verklaringen zonder problemen gedenatureerd, indien nodig. Zo gebruikt het hof de verklaring van Henk Kruis op 11 oktober 2002:

‘Ik ben op 24 oktober 1985 in café ‘De Steen’ geweest, samen met Mick van Bezemer, Karel Stips en Godfried ten Heugten.’

Zei Kruis dat dan niet? Jawel, dat zei hij, althans volgens het proces-verbaal, maar hij zei ook nog iets meer:

‘Ik ben wel op 24 oktober 1985 in café ‘De Steen’ geweest, samen met Mick van Bezemer, Karel Stips, Godfried ten Heugten en Krispijn Hamerlinck. We waren met z’n vijven.’

Het is lastig dat Kruis spreekt over Krispijn Hamerlinck, want dat rijmt niet met de verklaringen van de andere verdachten. En dus wordt hij gewoon weggelaten en wordt aldus een vuiltje opgelost.³⁹ Maar dat is niet een betekenisloos vuiltje. In het verhoor op 10 oktober 2002 zeiden de verbalisanten tegen Kruis dat hij op enig moment met Karel Stips, Godfried ten Heugten en Mick van Bezemer in café De Steen is geweest. Henk Kruis antwoordde hierop:

‘Het klopt dat ik een keer met die mannen in De Steen heb gezeten. Hamerlinck had mij toen uitgenodigd. Hij bleek ook Stips, Ten Heugten en van Bezemer te hebben uitgenodigd. Dat was volgens mij op een zondag.’

En die avond was een zondag. Pas later in het verhoor overtuigden de verbalisanten hem ervan dat het 24 oktober was, de avond van de moord. Door die verklaring werden de Vier van Warnsveld op de avond van de moord bij elkaar gebracht.

De medeverdachten vertelden echter allemaal een ander verhaal dan Henk Kruis. Mick van Bezemer zei op 6 oktober 2002:

‘Op de avond van 24 oktober 1985 tussen 18:00 en 21:30 uur, heb ik in café Koopman gezeten in het hoekje aan de bar. Ik weet dit nog zo goed omdat het de laatste keer is geweest dat ik in Zutphen ben geweest. Ik dacht dat ik er toen alleen was.’

Op 3 oktober 2002 confronteerden verbalisanten Mick met de namen van andere verdachten. Mick kent die Godfried ten Heugten niet, zegt hij. Op 18 oktober 2002 werd hem vervolgens gevraagd of hij op 24 oktober 1985 met Godfried in de kroeg heeft gezeten. Mick antwoordde dat hij dit niet meer weet. Kort daarna gaf Van Bezemer toe dat hij op de bewuste avond met Ten Heugten was. Hij heeft met Karel Stips en Godfried ten Heugten een biertje gedronken. Hij wist niet of Henk Kruis er toen ook bij was. Van Bezemer noemde overigens nergens café De Steen; hij sprak steeds over een kroeg in Zutphen en dat is echt iets anders, want De Steen ligt in

Eefde. Belangrijker vonden de verbalisanten dat Van Bezemer zei dat er een vierde man bij was en dat die man Henk Kruis was. Van Bezemer zei echter steeds dat Henk Kruis er niet bij was. De verbalisanten bleven doorzagen. Mick van Bezemer verklaarde toen het volgende:

‘De vierde man, de enige die het kan zijn, die ik van Zutphen nog ken is Henk. Ik weet niet meer of Henk erbij was. Als er een vierde man is geweest, dan moet het Henk zijn geweest.’

In een later verhoor zegt hij echter:

‘Ik kan het me niet voostellen dat Henk Kruis erbij was. Ik weet niet dat er een vierde man bij was. Ik heb direct gezegd dat ik niets van een vierde man afweet. Ik kan me dat niet herinneren.’

Karel Stips vertelde op 8 oktober 2002 dat hij van Alex Stem heeft gehoord dat op de avond van de moord Wouter Jacobs, Mick van Bezemer en Godfried ten Heugten in café De Steen zaten. Zelf was hij er niet bij. En evenals Van Bezemer noemde Stips ook Kruis niet. De volgende dag zei Stips dat hij wel in café De Steen is geweest. Wie waren er nog meer, wilden de verbalisanten weten.

‘De volgende personen zaten in het café: Kruis, Van Hout, Jacobs en Van Bezemer. De gebroeders Matse zaten ook in het café. Stem zat bij mij.’

Over het verdere verloop van de avond vertelde Stips:

‘Ik zag dat die vier bonje kregen met de kastelein. De kastelein heeft die vier er toen uitgezet.

[...]

Ik heb zelf niet gezien welke richting ze op zijn gereden want wij zijn een kwartier later weggegaan. Alex en ik zijn ongeveer 20:15 uur / 20:30 uur vertrokken naar Wichmond.’

Dit verhaal is niet gecontroleerd omdat Alex Stem niet gehoord kon worden. Waarom weten wij niet precies. Hij zat toen in een Turkse gevangenis of zit daar misschien nog steeds of hij was overleden. Concreter kunnen we

het niet maken. Stips is de enige die vertelde over bonje met de kastelein. Het verhaal van Stips impliceert ook dat de vier vóór kwart over acht, half negen het café zijn uitgezet. Wat hebben zij voor de overval dan in de tussentijd gedaan? Niemand vertelde daarover.

Godfried ten Heugten vertelde dat hij altijd met Diewertje, zijn toenmalige vriendin, naar café De Steen ging. Toen de verbalisanten Godfried ten Heugten confronteerden met de namen van de andere verdachten, zei hij dat hij hen wel kende. Maar, zo bleek later, Ten Heugten ging alleen om met de oude Henk Kruis, de vader van de verdachte Kruis. Ten Heugten zei dat hij wel eens met de andere verdachten afzonderlijk in de kroeg heeft gezeten, hij kwam ze daar dan tegen. Hij is nooit met al deze mannen tegelijk in de kroeg geweest.

De verklaringen van de vier verdachten bij elkaar genomen, laten een beeld zien dat niet een eenduidig verhaal oplevert over de avond van de moord. De bekende verklaringen zijn door suggestie tot stand gekomen en niet op het geheugen van de verdachten gebaseerd.

5

DE VERHOUDING TUSSEN DE VIER VAN WARNSVELD

De Vier van Warnsveld zouden met elkaar een overval hebben gepleegd. Om in een groepje zo'n misdrijf te plegen, verdient het aanbeveling dat men elkaar een beetje kent. Over de vraag of dat het geval was, gaat dit hoofdstuk.

We kunnen beginnen met de constatering dat Godfried ten Heugten in het groepje een beetje buiten de boot viel. Hij woonde niet bij de andere drie in de straat en werd door derden ook veel minder genoemd in combinatie met de andere drie. Dat Mick van Bezemer, Henk Kruis en Karel Stips regelmatig met elkaar een biertje dronken, staat wel redelijkerwijs vast, hoewel zij niet altijd een zonnige verhouding hadden.

Godfried ten Heugten

Godfried ten Heugten kende Mick van Bezemer: 'Ik ken Mick uit café De Bezem in Zutphen. Maar dit is al zo lang geleden. Ik heb Mick al jaren niet meer gezien. [...] Wij waren niet echt kameraden. Hij ging meer met Karel om.' Hij heeft hem wel eens klappen gegeven in dat café met de toepasselijke naam.

Mick van Bezemer zei op zijn beurt in eerste instantie dat hij geen Godfried ten Heugten kent. Later meende hij hem wel te kennen als de autohandelaar in Wierden. Maar daarmee bedoelde hij een andere Godfried,

Godfried Stoeckmann. Maar dat bespraken we al. Uit de verhoren van Mick blijkt echter niet wanneer hij welke Godfried bedoelde. Ook na vaststelling dat hij Godfried ten Heugten en Godfried Stoeckmann heeft verward, wordt er door de verhoorder niet naar teruggevraagd. En dat misverstand vertelde Van Bezemer ook aan de rechtbank: 'Ik heb bij de politie gezegd dat ik maar één Godfried ken en dat is Godfried Stoeckmann uit Almelo.' Toch lijkt het onwaarschijnlijk dat Mick van Bezemer Godfried ten Heugten helemaal niet kende, omdat Godfried ten Heugten Mick van Bezemer wel aardig zegt te kennen via Karel Stips.

Volgens Karel Stips ging Godfried ten Heugten wel om met Mick van Bezemer. Hijzelf was overigens bang voor Godfried ten Heugten. Hij noemde hem een levensgevaarlijke vent, die aan het hoofd van een bende zou staan. Dat zei hij over de telefoon toen deze door de politie werd afgeluisterd. Hij maakte zelfs toespelingen dat hij door hem werd bedreigd. Stips kende Ten Heugten nog van de tijd dat hij bij het Shell-benzinestation in Warnsveld werkte. Ten Heugten kwam daar regelmatig tanken en haalde dan ook oude accu's op. Stips meende overigens dat Godfried ten Heugten 'Godfried ten Hoogte' heette, zoals ook blijkt uit het Reinbergen-document. Ten Heugten bevestigde dat hij Stips van het benzinestation kende. Maar zij hebben ook bij elkaar in de straat gewoond in Apeldoorn. Hij had hem al jaren niet meer gesproken. En ook Godfried ten Heugten en Henk Kruis kenden elkaar. Zij kenden elkaar van het woonwagenkamp in Vorden.

Henk Kruis, Mick van Bezemer en Karel Stips

Kruis, Van Bezemer en Stips kenden elkaar goed, al was het alleen maar doordat zij alle drie in de Stevensstraat hebben gewoond. Ze dronken daar in ieder geval wel eens een biertje met elkaar en vaak dronken ze met z'n drieën. En dat vertelden ze ook alle drie. Mick van Bezemer zei zelfs dat hij verkering heeft gehad met de vrouw, later de ex-vrouw van Henk Kruis. Henk Kruis vertelde dat hij Van Bezemer wel eens 'de kop van de romp' heeft gemept. Maar dat deed hij om een geheel andere reden: Van Bezemer had zijn zontje bont en blauw geslagen. Dat zontje was toen vijf jaar oud. Karel Stips vond Mick van Bezemer wel een viespeuk. Hij ging dan ook nooit met Mick van Bezemer naar een café. Stips vertelde verder veel over Van Bezemer en Ten Heugten, maar eigenlijk niet over Henk Kruis.

6

GETUIGEN

Wij bespraken al de getuigen die iets konden vertellen over de plaats delict. Er is echter ook een aantal getuigen over andere onderwerpen. Die komen nu aan de orde.

Getuigen in café De Steen

Café De Steen te Eefde zou volgens het Openbaar Ministerie en volgens het Hof Arnhem de uitvalsbasis zijn geweest voor de overval op het Shell-benzinestation aan de Rijkstraatweg in Warnsveld. Het is daarvandaan slechts drie minuten rijden, een stukje de Kapperallee af.

De vier verdachten zouden op de avond van de moord samen in het café hebben gezeten. Toen, in 1985, waren het echtpaar Bavelaar en het echtpaar Barten samen eigenaar van het café. De familie Barten woonde boven het café. Zij werkten allebei om de avond in het café; die avond stond het echtpaar Barten achter de bar. Barten zou in 1985 zijn verhoord, maar daarvan is geen proces-verbaal bewaard gebleven. Zeventien jaar later, in 2002, zegt Japke Barten dat er op 24 oktober 1985 drie mannen bij haar in het café zaten, één daarvan was Aldo Ousen. Kort nadat de twee voor haar onbekende mannen weggingen, heeft ze sirenes gehoord. Van de namen van de verdachten kent ze alleen Godfried ten Heugten. Hij was er volgens haar niet op 24 oktober; ze kende hem toen in ieder geval nog niet. Josua

Barten weet te melden dat een van de onbekende mannen een jongen van de familie Piloo is. De twee jongens zijn iets voor negen uur weggegaan, nadat ze nog ruzie hadden gezocht met Aldo Ousen. Ze hebben hem nog gevraagd tot hoe laat het benzinstation open was. Ze reden in een oranje busje weg in de richting van de sluis.

Volgens Maartje Barten, de dochter van de café-eigenaars, was een van de twee een kleinere gezette man, had wat langer blond haar tot op de schouders, blank, mogelijk een hoed, bruine leren jas met rits en een openstaande kraag, ongeveer 30 jaar, 1.65-1.70 m. De tweede onbekende man was blank en groter dan de eerste man, ongeveer 1.85 m., zelfde soort leren jas, zelfde leeftijd. Zoals gezegd was een van die twee mannen volgens Josua een zoon van Piloo. Er is geen indicatie in het dossier dat die man verdacht is geweest of zelfs maar is verhoord. Het is overigens ook niet duidelijk waarom het echtpaar Barten na zeventien jaar nog weet wie er die avond in het café was. Hebben zij het opgeschreven of menen zij een fabelachtig geheugen te hebben? Naar de redenen van wetenschap – zo heet dat in jargon – na zeventien jaar is hun niet gevraagd. Zonder een verhaal daarover, is er geen reden om hun verklaringen serieus te nemen. De politie, het Openbaar Ministerie en later de rechters en Arnhemse raadsheren accepteren echter zonder probleem dat velen in dit dossier een grandioos, ja zelfs een bovenmenselijk geheugen hebben.

Japke Barten vertelde nog iets anders dat interessant zou kunnen zijn: Godfried ten Heugten kwam altijd 's middags en hij kwam altijd met een vrouw. Dat vertelde Godfried zelf ook al. Japke is er dan ook stellig van overtuigd dat Godfried er die avond niet was. En dat verhaal is weer een aanwijzing van de onschuld van Ten Heugten.

Ilona Groot

Ilona Groot was de bovenbuurvrouw van Godfried ten Heugten in Apeldoorn. Wij weten overigens niet wanneer dat precies was; Ilona Groot woonde er sinds 1997 en woont er nog steeds. De politie is op een bijzondere manier bij haar uitgekomen. De stiefdochter van Ten Heugten, Heidi Willet, noemt in haar verhoor Ilona Groot, omdat zij meer zou kunnen vertellen over 'Japke en Pascal'. Die twee zijn weer interessant omdat zij woonden in de flat tegenover Godfried ten Heugten en door hem zouden zijn bedreigd. Ze waren zelfs zo bang voor hem dat zij naar Canada emigreerden, aldus Heidi Willet. De stiefdochter vertelde een ongunstig ver-

haal over haar stiefvader. En zij had nog meer interessante informatie. Zij was eens op bezoek bij Japke en Pascal en hoorde hen in de keuken praten over een overval op een bediende in Warnsveld. Godfried zou dit gedaan hebben met vijf of zes anderen.

Ilona Groot kent die Japke en Pascal helemaal niet, vertelde zij toen zij op 23 maart 2003 werd verhoord. Maar zijzelf had wel weer iets anders interessants te vertellen aan de politie. Ze was eens op bezoek bij Godfried ten Heugten, zo in de eerste helft van 2002. Ten Heugten had een fles jenever op. Hij bekende haar dat hij een moord had gepleegd in Warnsveld. Het zei haar toen helemaal niets. Ze wist niet eens waar dat was. 'Daar Godfried, als hij drank op had allerlei fantasieverhalen vertelde, heb ik daar geen aandacht aan besteed. Ik geloofde het ook niet', citeert het proces-verbaal Ilona. Het was de enige keer dat Godfried over de overval sprak. Dat Ilona Groot Godfried niet geloofde, is niet zo raar, want Godfried vertelde wel meer ongeloofwaardige dingen als hij gedronken had. Zo vertelde hij haar dat hij huurmoordenaar was geweest, goed met wapens om kon gaan en dat hij verkering heeft gehad met Janis Joplin. Een aantal voor de hand liggende vragen werd overigens door de politie niet gesteld aan Ilona, zoals hoeveel zij zelf had gedronken en of Godfried ook heeft verteld wanneer die overval was en hoe die dan was verlopen. Of namen de verbalisanten de antwoorden op die vragen niet in het proces-verbaal op omdat die antwoorden hen niet zo relevant leken?

Ter terechtzitting bij het Hof Arnhem werd Godfried ondervraagd over zijn relatie met Ilona Groot. Hij ontkende dat hij een relatie met haar heeft gehad. En over het overvalverhaal: 'U houdt mij voor dat zij verklaard heeft dat ik haar heb verteld een moord te hebben gepleegd in Warnsveld. Het is mij niet bekend dat ik haar of een andere vrouw dit ooit verteld heb. U vraagt mij waarom mevrouw Groot dit verklaard heeft. Dat moet u brigadier Vos vragen.' Brigadier Vos is een van de twee politiemensen die Ilona Groot verhoorde.

In een brief veel later, gedateerd 12 april 2006, schreef Godfried ten Heugten aan zijn toenmalige advocaat mevr. mr. L. Grooters dat hij Ilona Groot een aantal malen heeft gesproken nadat hij in 2003 vrij kwam, nadat de rechtbank hem had vrijgesproken. Ilona had toen verteld dat zij zeer onder druk was gezet door de rechercheurs die bij haar waren. Vertelde zij dit aan Ten Heugten conform de waarheid of omdat zij wilde goedpraten dat zij een voor hem nadelige verklaring had afgelegd? Later zou haar verklaring – 'In de eerste helft van 2002 heeft Godfried ten Heugten haar verteld dat

hij een moord had gepleegd in Warnsveld' – door het Hof Arnhem worden gebruikt als bewijsmiddel bij de veroordeling van Ten Heugten.

De bebloede kleding van Mick van Bezemer

Mick van Bezemer is met bebloede kleding gezien door een aantal getuigen in Almelo. Althans, dat verklaarde een aantal van hen in 2002, zeventien jaar na de moord op Marijke. Dat zou zijn geweest op de dag van de moord en dat is natuurlijk uiterst verdacht, zo vond ook het Hof Arnhem dat die verhalen als bewijsmiddel bij de veroordeling zou gaan gebruiken. Dat is ook de reden dat wij die verklaringen bespreken, want een verklaring zeventien jaar na dato is natuurlijk problematisch. Maar dat geldt niet voor alle gevallen. Mensen kunnen nog goede herinneringen hebben aan gebeurtenissen die lang geleden plaatsvonden, vooral als die indruk hebben gemaakt.⁴⁰

Men heeft in de rechtspsychologie zelfs een tijdje de theorie aangehangen dat zeer bijzondere gebeurtenissen zodanig in het geheugen gegrift zouden zijn, dat zij ook na lange tijd zeer precies konden worden herinnerd. Dat heette in jargon *flashbulb memories*.⁴¹ Later onderzoek liet echter zien dat mensen heel bijzondere gebeurtenissen weliswaar niet vergeten, maar bij het vertellen over details van die bijzondere gebeurtenissen ook grote fouten kunnen maken. Dus als iemand na zeventien jaar met een verhaal komt, is er geen garantie dat het verhaal juist is, laat staan alle details, ook als het een bijzonder verhaal is.

Verhalen die mensen na lange tijd vertellen, vergen om geloofd te worden eigenlijk twee extra verhalen. Ten eerste moet zo'n getuige kunnen vertellen waarom hij niet eerder met zijn bijzondere verhaal naar de politie stapte. En ten tweede moet de getuige kunnen vertellen waarom hij na zoveel jaren nog zo'n accurate herinnering heeft aan de gebeurtenis. Dus er moeten twee vragen gesteld worden: Hoe weet je dat nu nog? En waarom vertelde je dat niet eerder? Die laatste vraag is extra dringend als een getuige eerder door de politie is verhoord. Als op de twee extra vragen een onbevredigend antwoord komt of zelfs helemaal geen antwoord, is de beste strategie om die verhalen van getuigen terzijde te leggen. Niet geloven, dat soort mensen.

En dat is in deze zaak ook van toepassing: de getuigen die in 2002 verklaren over het bloed op de kleding van Mick zijn allen ook in 1985 verhoord en zeiden toen niets over dat bloed. Nu kan men zich hierbij goede aanpalende

verhalen indenken. Zo kan men pas na zeventien jaar iets vertellen omdat men het eerder niet durfde of omdat men nu pas van het belang van dat verhaal is doordrongen. Bij getuigen in een strafzaak speelt nog iets: niet alles wordt door de politie in het proces-verbaal van een getuigenverklaring opgeschreven en de politie kan iets hebben weggelaten, bijvoorbeeld omdat het op dat moment niet van belang leek. Deze laatste verklaring lijkt ons overigens uitgesloten voor bloed op de kleding van Mick: als een getuige dat in 1985 zou hebben gerapporteerd, kunnen wij ons niet voorstellen dat een politieman dat wegens irrelevantie zou hebben weggelaten uit het proces-verbaal.

Verklaringen over zeventien jaar geleden leveren nog een bijzonder punt van zorg op: de tijdsbepaling. In deze zaak is bloed op de kleding van Mick alleen van belang als dat op of direct na 24 oktober 1985 was. Bloed op de kleding op andere tijdstippen kan niet zijn gekomen door de moord op Marijke Medens. En dat is vooral bij Mick relevant, want getuigen vertelden dat hij met enige regelmaat bebloed was. Hij vocht nog wel eens.

In 2002 werd de kleding van Mick van Bezemer van belang. In de CID-informatie op grond waarvan het onderzoek naar de moord is heropend, was er namelijk sprake van dat een man met bebloede kleding en mes de woning van Jilles Koeleman zou zijn binnengekomen. In het item over de moord op Marijke Medens in *Opsporing Verzocht* werd dan ook expliciet vermeld dat de dader misschien bloed op zijn kleding heeft gehad. Naar aanleiding daarvan meldden Wieger Anokkee en Jessica Schutter uit Almelo zich nog diezelfde avond op het politiebureau om een verklaring af te leggen over een avond waarop Mick met bebloede kleding bij hen langs was geweest. Een paar dagen later werd ook Wiegert's broer Clem Anokkee verhoord om de verklaringen van Wieger en Jessica te verifiëren. Vervolgens legde Renate Gorter een verklaring af over een man die met bebloede kleding zou zijn binnengekomen in de garage van haar toenmalige echtgenoot: Herman van Bezemer, een broer van Mick. Ook Herman werd daarna verhoord over het voorval in zijn garage, evenals een andere broer van Mick, Aldo van Bezemer. In dezelfde periode zijn Jilles Koeleman en Elsbeth Wijnslager opgepakt als verdachten in de zaak, want in het proces-verbaal van de CID werden zij ervan beschuldigd dat zij de bebloede kleding van Mick hadden verbrand en het mes hadden schoongemaakt. Al deze getuigen woonden in Almelo en vrijwel allen zijn eerder in 1985 verhoord.

Wieger Anokkee vertelde in 1985 nog dat hij bij zijn broer Clem was, op de Regulierslaan. Daar kwam ook Mick van Bezemer op bezoek. In 2002 zei hij

dat hij Mick had gezien bij zijn vriendin Jessica Schutter aan de Reestraat. Wieger Anokkee zei zowel in de twee verhoren bij de politie in 2002, als in het verhoor bij de rechter-commissaris in 2003 zeker te weten dat hij Mick zag bij Jessica en niet bij Clem. Dat het voorval zich afspeelde op 24 oktober 1985 weet hij door een optelsom van een aantal factoren. Hij zegt daarover:

‘Ik heb destijds in *Opsporing Verzocht* gezien van die moord in Warnsveld. Omdat Mick die avond bij ons is geweest en in combinatie van het bloed dat mijn ex vrouw toen had gezien komen wij terug op de avond van de moord. Als U zegt dat dit 24 oktober 1985 was, dan zal dat zo zijn.’

De komst van Mick en het tijdstip waarop, werd door Jessica Schutter bevestigd. Zij wist dit, omdat ze vaak om 22:00 uur naar bed ging. Mick ging met Wieger Anokkee aan tafel zitten. Jessica Schutter zag, terwijl Mick een shagje draaide, dat Mick aan de bovenkant van zijn linkerhand een vrij grote bloedvlek had. Toen hij opstond, zag ze ook op zijn bovenbenen rode vlekken. Mick ging rond 23:00 à 24:00 uur weg. Zij vroeg aan Wieger Anokkee of hij de vlekken ook had gezien, maar hij had ze niet gezien. Dit werd allemaal door Wieger in diens verhoor bevestigd. Jessica Schutter vertelde in haar eerste verhoor in 2002 dat zij, voordat Wieger Anokkee in 1985 naar de politie ging, hem heeft gezegd dat hij moest vertellen dat Mick bloed aan zijn hand en op zijn broek had. Hij was dat kennelijk vergeten, zei zij in 2002.

Waarom Wieger in 1985 iets geheel anders vertelde, legt hij niet uit. In 1985 zei Wieger Anokkee op 27 november dat hij op de dag van de moord bij zijn broer Clem Anokkee was op de Regulierslaan in Almelo. Mick van Bezemer kwam daar die avond. Clem bevestigde dit in 1985 en hij vertelde dat hij zich die avond nog herinnerde, omdat twee dagen eerder zijn vriendin bij hem was weggelopen. Wieger zocht de datum op met behulp van de verzekeringspapieren van een aanrijding op 20 oktober 1985. Aldo van Bezemer, de broer van Mick, hielp hem met zoeken.

Dat verhoor van Wieger Anokkee op 27 november 1985 is bijzonder, want dat is het eerste verhoor waarin over bloed op kleding wordt gesproken. Niet door Wieger, want verbalisant A. Leenen bracht het onderwerp ter sprake. Hij vroeg Wieger of hij bloed had gezien op de kleding van Mick. Ook Jilles Koeleman kreeg die vraag voorgelegd. Geen van beiden herinnerde zich

bloed. Maar zij wisten wel te vertellen dat Micks kleding vies was. Niet raar als hij een zwervend bestaan leidde en incontinent was.

In de processen-verbaal van de verhoren uit 1985 van Herman van Bezemer, Aldo van Bezemer en Clem Anokkee wordt niet gerept van bebloede kleding. Herman van Bezemer vertelde wel dat Mick hem vroeg zijn broek te wassen omdat die naar urine stonk. Maar dat was op 21 oktober, drie dagen voor de moord. Renate Gorter, de vrouw van Herman, heeft de spijkerbroek toen gewassen. Een dag later werd in het verhoor van Aldo van Bezemer gevraagd over het wassen van de kleding door Renate. Aldo heeft dat wel eens gehoord. Tot slot is Clem Anokkee niets bijzonders opgevallen aan de kleding van Mick, zegt hij. En dat vertelden ze allemaal in 1985. Mick zelf plaatste het wassen van de urinebroek overigens een dag later, want hij plaste in de nacht van 21 op 22 oktober 1985 in zijn broek tijdens een epileptische aanval. Voor de tussentijd had hij een zwarte ribcordbroek gestolen. In latere verhoren veranderden die gestolen broeken nogal eens, maar het wassen van de broek bleef.

En zo lijkt het verhaal over de bebloede kleding van Mick in de loop der jaren te zijn ontstaan, wellicht op geleide van de verbalisanten die in 1985 ernaar vroegen. Vreemd is dat overigens allemaal niet, want Mick zat vaker onder het bloed, dus de suggestie van de verbalisanten viel in uiterst vruchtbare aarde. Zo vertelde Herman van Bezemer in 2002 dat Mick op een dag met bebloede kleding binnenkwam. Herman geeft nog een detail dat de gebeurtenis zou kunnen dateren: de politie kwam langs om Mick mee te nemen. Uit de politiegegevens blijkt dat Mick is aangehouden voor de mishandeling van Loesje Mens op 11 november 1985. Hoewel uit het dossier niet duidelijk wordt of Mick ook dezelfde dag is aangehouden, kunnen we niet uitsluiten dat voor sommige getuigen de bebloede kleding van andere data, gevoegd bij verbalisantensuggestie tot de verklaringen in 2002 heeft geleid. Nu geen van de getuigen in 1985 erover sprak, zelfs op directe vragen naar bebloede kleding ontkende dat te hebben gezien, en bij alle getuigen een verhaal ontbreekt waarom zij niet eerder vertelden over de bebloede kleding, moeten wij concluderen dat de verhalen over Micks bebloede kleding op 24 november 1985 niet teruggaan op iets wat de getuigen ook werkelijk hebben waargenomen.

Laten we tot slot nog wijzen op een ander probleem met de bebloede kleding. Mick van Bezemer beschikte niet over eigen vervoer en was dus aangewezen op de trein om van Zutphen naar Almelo te komen. Een reis na

de moord op die avond van Zutphen naar Almelo is in principe mogelijk. De toen geldende dienstregeling geeft de volgende reismogelijkheden.

Dienstregeling 24 oktober 1985					
Zutphen	vertrek	21:38	22:05	22:40	23:38
Deventer	aankomst		22:17		
Deventer	vertrek		22:48		
Hengelo	aankomst	22:21		23:23	00:14
Hengelo	vertrek	22:26		23:25	00:25
Almelo de Riet	aankomst	22:38	23:23	23:36	00:36

Bij die reistijden moeten nog worden opgeteld de zeven tot acht minuten die met de auto nodig zijn om van het benzinstation in Warnsveld naar het station Zutphen te komen en een tijdje lopen in Almelo, zeg vijf tot vijftien minuten. De reistijd bedraagt dus ten minste een uur tot anderhalf uur, afhankelijk van de treinverbinding.

We roepen in herinnering dat Marijke is vermoord tussen 21:00 en 21:20 uur. Jessica Schutter zegt dat Mick tussen 22:00 uur en 22:30 uur bij haar aan de deur kwam. Dat zou alleen maar lukken als Mick al om 21:10 uur op station Zutphen was. Maar afgezien van de tijden, moet Mick dan in de trein hebben gezeten met veel bloed. Dat valt op en we kunnen slechts constateren dat in 2002, maar ook in 1985 niemand zich met de waarneming daarvan bij de politie is komen melden.

7

ALTERNATIEVE DADERS

Voor het beoordelen van de vraag hoe sterk een scenario is, is het niet alleen van belang om te onderzoeken hoe sterk het bewijs is dat het scenario ondersteunt, maar is het ook nodig om de kracht van het bewijs voor alternatieve scenario's te onderzoeken.⁴² Een belangrijke vraag is derhalve welke andere mensen er zijn die als dader aangemerkt zouden kunnen worden. Hier stelt zich de handicap dat het onderzoek uit 1985 slechts voor een deel kon worden gereconstrueerd. En hoe goed dat onderzoek is geweest, weten we ook niet. We vrezden echter het ergste, omdat kennelijk op 3 december 1985 alle onderzoekslijnen werden afgebroken ten gunste van één enkele hypothese. Die hypothese hield in dat kampers uit de Betuwe de daders zouden zijn. Nergens in het dossier hebben we enige indicatie aangetroffen waarom kampers uit de Betuwe überhaupt redelijke verdachten zouden vormen. Kortom, over de compleetheid van de lijst alternatieve daders kunnen we geen uitspraken doen en ook niet in alle gevallen over de serieuzeheid van hun verdacht-zijn.

De klanten op 24 oktober

Uiteraard zijn er op 24 oktober 1985, de dag van de moord op Marijke Medens, klanten geweest in het Shell-benzinestation. Hoeveel er die dag waren, weten we niet. Een precies onderzoek van de kassa had geen zin,

omdat die individuele transacties niet registreerde. Het is niet duidelijk of de politie ontvangen betalingen met betaalcheques en betaalkaarten heeft onderzocht.⁴³ Voor zover wij weten, had het benzinstation geen camera met registratie.

Veel klanten leken een persoonlijke relatie te hebben met Marijke Medens. ‘Ik weet nog dat zij een goeditziende vrouw was, waar toen ook veel klanten bewust daar kwamen tanken om kennelijk met haar een praatje te kunnen maken’, vertelde rechercheur A. Leenen die meewerkte aan het onderzoek in 1985 zijn collega’s in 2002. Een aantal klanten is in 1985 gehoord. Onder hen zijn Ton Wassall, die aan de overkant woonde en tevens een verhouding met Marijke had, de schoonmoeder van Wassall, Heleen Lemmers, een zekere Rik Holtendorp, Jilles Tweel en Cees Blom. Ook verhoorde men de exploitant van het benzinstation, Vinck, en de man van Marijke, James Medens. Die getuigen werden natuurlijk ook ondervraagd over andere klanten die zij zagen.

Op basis van de verklaringen van deze getuigen kan de volgende reconstructie worden gemaakt. Vóór 18:00 uur zijn in ieder geval de volgende personen langsgelopen in het benzinstation: een opkoper, echtgenoot James Medens, exploitant Vinck, een man van rond de 30 jaar, een vertegenwoordiger van rond de 40 jaar, drie vrouwen en een kamperstype dat druk stond te gebaren naar Marijke. Tussen 18:00 en 19:00 uur was getuige Jilles Tweel bij het benzinstation geweest. Volgens hem stonden er toen nog drie tot vier andere auto’s. Tussen 19:00 en 19:30 uur kwamen de volgende mensen langs: alweer echtgenoot James Medens, een knaap van 20 jaar met autopech, iemand van de wegwacht en een man met een trainingspak waarop de naam ‘Hans Wensink’ stond. Tussen 19:30 en 20:00 uur waren er James Medens, iemand van de wegwacht, Ton Wassall en zijn schoonmoeder Heleen Lemmers, een zenuwachtige jongeman en nog ongeveer drie andere personen. Tussen 20:45 en 21:00 uur kwam Rik Holtendorp. Hij vertelde dat er toen ook een man of een vrouw was die ruzie had met Marijke. Die persoon droeg een lange jas. Waar de ruzie over ging en wat er werd gezegd, heeft Rik Holtendorp niet opgevangen.

De resultaten van het onderzoek naar klanten in het benzinstation lijken nogal mager. Het is vreemd dat in het televisieprogramma *Opsporing Verzocht* niet aan klanten werd gevraagd zich te komen melden. De meeste klanten die door anderen worden genoemd zijn, voor zover ons bekend, nooit gehoord. En dan nog: er zit in de opsomming van klanten ook nog een groot gat tussen 20:00 en 20:45 uur.

De man of vrouw met de lange jas die door Holtendorp wordt genoemd – wij noemen deze persoon voor het gemak De Jas – wordt door meerdere getuigen genoemd. De Jas komt nog aan de orde. De jongen met autopech en de zenuwachtige jongeman lijken dezelfde persoon te zijn, omdat getuigen over beiden zeggen dat hij een tik betaalde voor het telefoneren.

Rik Holtendorp lijkt de laatste klant te zijn geweest. Dat maakt het ongemakkelijk dat hij zo beperkt is gehoord over wat hij allemaal heeft gezien, nadat hij zichzelf bij de politie kwam melden naar aanleiding van een radio-uitzending. We hadden bijvoorbeeld graag meer willen weten over de ruzie tussen De Jas en Marijke. Maar daarvan weten we niks, en ook niet wie die De Jas wel eens zou kunnen zijn.

James en de minnaars

Op de dag dat Marijke om het leven werd gebracht, was zij net acht jaar getrouwd met James Medens. Hun huwelijk bleef kinderloos. James had recent een wat ongelukkige arbeidsgeschiedenis. Tot begin 1985 had hij gewerkt bij Ophorst en Zonen, onder leiding van ene Hegt, die weldra nog ter sprake komt. Of Hegt nu zijn voornaam, achternaam of volledige naam is, weten we niet, want het dossier geeft daarover geen uitsluitsel. Eind 1984 werd James benaderd door de eigenaar van kledingbedrijf Banta Ermelo BV om vertegenwoordiger te worden voor dochteronderneming Reijdon BV. James kwam eind februari 1985 in loondienst bij Banta, maar al in maart bleek dat hij het werk daar niet leuk vond. Hij werkte helemaal niet als vertegenwoordiger, maar moest binnenkomende orders verwerken en andere klusjes doen. Op 10 oktober 1985 heeft James zich laten inschrijven bij een arbeidsbureau, en een week later, op 18 oktober, diende Banta een ontslagaanvraag in omdat James een te dure werknemer zou zijn. James vond dat wel best, want hij zou tot 31 januari nog zijn salaris krijgen en hij had goede hoop dat hij ander werk zou vinden. Dat klopte: hij werd al op 18 oktober benaderd door het Duitse bedrijf Oldekamp om verkoopleider in Nederland te worden. James zou in zijn branche blijven: kleding. Wat overigens aan het ontslag van James Medens voorafging, is niet helemaal duidelijk. Die werkgever, Roland Berger, had James laten schaduwen omdat hij 'zijn verplichtingen als werknemer niet nakwam', zei Berger zonder dat verder uit te leggen.

Het huwelijk tussen James en Marijke was niet in alle opzichten gelukkig. Zo vertelde Lydie Hallen, een oude schoolvriendin van Marijke, op 26 okto-

ber 1985 aan de politie dat James volgens Marijke een eitje was, waarmee zij kennelijk een zacht eitje bedoelde. Marijke had ooit gezegd: 'Ik heb geen man, maar ik heb een hond en een kind'. James verafgoodde Marijke en was erg jaloers vanwege de affaires van Marijke, aldus Lydie. Bart Jurriaans, een van de minnaars van Marijke, bevestigde dat min of meer. Hij zei dat hij James nooit kwaad heeft gezien, maar dat James wel erg jaloers was. In het eerste verhoor van James op de dag na de moord op zijn vrouw is van huwelijksproblemen niets te merken:

'Marijke en ik hadden nooit problemen. Ik weet dat het onwaarschijnlijk klinkt, maar toch is het zo. We waren erg tevreden en erg gelukkig zonder zorgen. Nu valt mijn wereld in elkaar.'

De volgende dag, 26 oktober 1985, praat hij er wat genuanceerder over:

'Ongeveer één jaar nadat we getrouwd waren, deelde Marijke mij op een zondagmorgen mede, dat ze verliefd was geworden op een andere man. Het zou een Surinamer betreffen genaamd Leo. Volgens Marijke duurde die verhouding, op het moment dat zij het mij vertelde, al ongeveer drie of vier weken. Marijke bezwoer mij dat er nooit seksueel contact tussen haar en die Surinamer was geweest. Dat geloofde ik. Na die bewuste zondag is ze met de verhouding gestopt. Marijke en ik groeiden weer naar elkaar toe. Verder is er niets tussen Marijke en andere mannen gebeurd, daar ben ik van overtuigd.'

In het vijfde verhoor op 2 november 1985 werd hem rechtstreeks gevraagd of hij alles wist van relaties die Marijke heeft gehad met andere mannen. Toen rapporteerde hij gebeurtenissen die te denken geven. Hij kwam eens, een jaar of zo voor de moord, op het benzinstation en toen kwam de overbuurman van het benzinstation, Ton Wassall, achter de kassa vandaan en tegelijkertijd kwam Marijke van de wc. James vond dat raar. In dezelfde periode viel het James op dat Bart Jurriaans vaak koffie kwam drinken in de shop van het benzinstation. James kan niet geloven dat Marijke relaties had met andere mannen. Hij wist daar in ieder geval niets van. En: 'Ik heb haar niet vermoord.'

Maar de verhoudingen waren er wel. Bart Jurriaans vertelde op 27 oktober 1985 aan de politie dat hij zo rond december 1984 een verhouding kreeg

met Marijke en dat de verhouding duurde tot en met augustus 1985. De verhouding verwaterde omdat hij James beter leerde kennen en goed met hem overweg kon. Hij vond het achterbaks tegenover James om met diens vrouw een intieme relatie te onderhouden. Bart vertelde ook over andere verhoudingen, waarover Marijke hem inlichtte: met overbuurman Ton Wassall en met Leo Renville, de Surinamer over wie James ook de politie vertelde. Over Ton Wassall bevestigde Marijke aan Bart op pikante manier het verhaal van James dat hij haar een keer had betrappt toen ze met Ton in de wc-ruimte aan het vrijen was geweest. James was helemaal overrompeld, was direct weggegaan en had het onderwerp nooit aangeroerd.

Ton Wassall vertelde de politie op 29 oktober 1985 over de wederzijdse genegeheid met Marijke en dat daaruit wel eens een vrijpartijtje was gevolgd. Ook hij vertelde over de bijna-betrapping door James na een vrijpartij op de wc. Hun relatie werd beëindigd omdat ze beiden getrouwd waren en ze hun huwelijken niet kapot wilden maken. Judith Nort, de beste vriendin van Marijke, vertelt echter dat Ton van het opbreken van de verhouding nogal kapot was. Deze Judith zou later met James Medens in het huwelijk treden.

Ook de andere vriendin van Marijke, Lydie Hallen, weet van de affaires en de bijna-betrapping. Op 18 november 1985 vertelde Lydie over Horst Wittershoven. Hij zou avances hebben gemaakt naar Marijke, maar zij wimpelde hem steeds af. Een opvallend, maar in ons onderzoek doodlopend, detail is dat er in de weken na de moord een mes van Wittershoven in beslag is genomen. Dat werd door zijn broer Geoffrey aan de politie gegeven. Waarom hij dat deed is onduidelijk, mede omdat het mes nooit is onderzocht. Lydie vertelde ook dat er geroddeld werd over een relatie van Marijke met Hegt, de ex-verkoopster van James. Deze Hegt zou in de buurt van het Shell-benzinestation wonen. Voor zover wij weten, is naar deze Hegt nooit verder onderzoek gedaan.

Pas in 2002 zal James aan de politie vertellen dat hun huwelijk snel achteruitging en dat er een echtscheiding zou zijn gekomen. Kan dat een reden zijn geweest voor James om Marijke om het leven te brengen? We weten het niet. Wij kunnen slechts onderzoeken of hij de gelegenheid daartoe had.

James Medens is op 24 oktober 1985 rond 16:30 uur naar het benzinestation gegaan. Het was er erg druk. James zette koffie voor Marijke en voor zichzelf. Hij heeft ook nog even gesproken met Vinck, de baas van het benzinestation. James bleef tot kwart over vijf en zou om 19:00 uur nog een keer langskomen voor een kop koffie. Zo geschiedde. James is tot ongeveer

kwart voor acht gebleven en is daarna naar Hegt gereden. Hegt, wiens naam steeds blijft opduiken. Hegt en diens vrouw waren beiden thuis. Om even voor negenen, tien voor of vijf voor, ging hij weer bij hen weg. Nee, zei de politie volgens het proces-verbaal van het verhoor tegen James, jij ging al om tien over half negen of kwart voor negen weg. James antwoordde dat dit tijdstip ook wel zou kunnen kloppen.

Vanaf Hegt is James naar huis gereden. De reistijd van Hegt naar James bedraagt 6,2 minuten, zo controleerde de politie. James zei zelf dat hij even over negen thuis was. Dit kan hij niet met zekerheid zeggen. Dat is niet zo vreemd, zo precies houden mensen normalitair niet de tijdstippen van hun handelingen bij.

Zoals wel vaker, maakte James het gezellig thuis in afwachting van de komst van Marijke. Om ongeveer tien over negen kwam James' broer, Edward, langs. Maar ook daarvan staat het tijdstip niet precies vast. Pas later, om 21:15 uur en om 21:30 uur, keek James op de klok omdat Marijke er nog niet was. Om iets over half tien ging de telefoon. Het was benzinstation-exploitant Vinck. Hij kwam met de juiste mededeling dat er een roofoverval had plaatsgevonden, maar met de onjuiste plek, restaurant De Draak tegenover het benzinstation. James is toen samen met Edward naar het benzinstation gereden.

Het alibi dat James gaf, kon slechts door broer Edward worden bevestigd. Of Edward dat deed, weten wij niet zeker, want het proces-verbaal van zijn verhoor zit niet in het dossier. We nemen echter aan dat Edward dit wel deed, want anders zou James in latere verhoren er wel mee zijn geconfronteerd. Hetzelfde geldt voor het verhoor van oud-collega Hegt en zijn vrouw.

En de minnaars

Wij kennen een aantal minnaars of vermeende minnaars van Marijke: Ton Wassall, Bart Jurriaans, Leo Renville, Lucas Broers (die nog niet ter sprake kwam), Hegt en Horst Wittershoven. Is deze lijst compleet? We weten het niet. We gaan de gangen na van deze mannen.

Ton Wassall is vrij zeker minnaar van Marijke Medens geweest, want niet alleen hijzelf vertelde dat, maar ook tal van anderen. De affaire begon toen Marijke bij het benzinstation kwam werken, zo rond september 1982. Ongeveer een half jaar voor de dood van Marijke Medens werd de relatie verbroken, hetgeen volgens Ton Wassall in goed overleg gebeurde. Dat

laatste wordt ontkend door een vriendin van Marijke, Judith Nort. Judith zei dat Ton Wassall juist veel moeite had met het feit dat de affaire was verbroken.

Op de avond van de moord is Wassall nog met zijn schoonmoeder bij het Shell-benzinestation geweest. Naar eigen zeggen was hij hier rond 19:50 uur om geld op te nemen. Hij kocht twee zakjes drop, haalde er wat extra geld door op de cheque een hoger bedrag uit te schrijven en maakte een praatje met Marijke. Op het moment van de moord was hij thuis, in aanwezigheid van zijn vrouw en schoonmoeder. Exit Ton als verdachte. Tien minuten over negen is hij met vrouw en schoonmoeder de deur uit gegaan en hij heeft Marijkes auto zien staan met de deur open.

Ook Bart Jurriaans wordt door meerdere mensen en zichzelf genoemd als minnaar van Marijke. Hij was volgens echtgenoot James een oud-klasgenoot van Marijke. De relatie met Bart zou ongeveer een jaar hebben geduurd tot een half jaar voor de moord. Was de affaire dan helemaal voorbij? Voor Bart kennelijk niet. In het weekend voor de moord kwamen zij elkaar bij het uitgaan weer tegen. Toen had Bart een beetje lastig gedaan en meerdere malen gezegd dat hij komende week wel weer langs zou komen op het benzinestation. Jurriaans is verhoord en heeft verklaard dat hij op de avond van de moord bij verschillende mensen klusjes aan het doen was, maar hij kan geen precieze tijden meer noemen. Er zit van twee mensen bij wie werd geklust, steun voor het alibi van Bart in het dossier, maar in beide gevallen zonder een erg concreet tijdstip. Exit Bart Jurriaans als verdachte, maar met minder zekerheid dan Ton.

Over de Surinaamse minnaar, Leo Renville, is weinig bekend. Het lijkt erop dat de affaire al langer geleden was en in het geheel niet meer speelde in 1985. In het dossier vonden wij geen verhoor van Leo, maar ook dat kan weer door de incompleetheid komen. Leo Renville lijkt geen serieuze verdachte.

Lucas Broers kunnen wij eigenlijk niet meetellen als minnaar van Marijke. Hij kwam weleens bij het Shell-benzinestation tanken en werkte als buschauffeur. Er was geen seksuele relatie voor zover de getuigen en wij weten, maar Lucas zat wel achter Marijke aan. Vriendin Judith Nort vertelde bijvoorbeeld dat hij ooit opeens opdook op het naaktstrand toen Marijke daar ook was, precies op de dag dat zij hem 's ochtends had ingelicht over haar komende gang naar het strand. En ook van Lucas Broers vonden wij geen verhoor in het dossier. Of Lucas een serieuze verdachte is, weten wij niet, maar er is verder geen redelijkere verdenking dan voorgaande schets.

Hegt, de man zonder achternaam of zonder voornaam in het dossier, was een ex-collega en chef van James Medens. Er werd over geroddeld dat hij een relatie had met Marijke, maar daarvoor is geen substantie te vinden in het dossier. De avond van de moord bezocht James hem en zijn vrouw. Dat lijkt hem in ieder geval een stevig alibi te geven, als we al zouden willen aannemen dat er een verhouding was en dat die verhouding aanleiding zou geven tot moord. Zijn verklaringen ontbreken overigens in het dossier. Aangezien er verder geen grond voor verdenking is, kunnen we Hegt eveneens afschrijven als verdachte.

Tussen Marijke en Horst Wittershoven is waarschijnlijk nooit seksueel contact geweest, maar ook Horst zat achter Marijke aan. Marijke moest niets van hem weten, zei één bron, Lydie Hallen. Een affaire is er kennelijk nooit geweest. Maar er werd wel een week na de moord een mes door notabene diens eigen broer bij de politie ingeleverd. De politie zond het mes naar het NFI. Daar loopt voor ons het spoor van dit mes dood. In het dossier uit 2002 is geen verhoor aangetroffen van Horst Wittershoven. Voor de politie was hij kennelijk geen serieuze verdachte. Voor ons eigenlijk ook niet.

8

DE VERVOLGING EN DE VERDEDI- GING

Met de bespreking van de al dan niet vermeende minnaars van Marijke zijn we aan het einde gekomen van de presentatie van het bewijs in deze zaak. Sterk is het allemaal niet. Niettemin vervolgde het Openbaar Ministerie. De argumentatie daarvoor zette officier van justitie mr. A.C.L. van Holland op een rij in een *hand-out* van het requisitoir. Daarop is het volgende gebaseerd.

De officier van justitie is van oordeel dat er wettig en overtuigend bewijs is tegen elk van de vier verdachten. Het scenario dat de officier van justitie voor ogen heeft, is gebaseerd op de latere verklaringen van verdachte Kruis. En ook een beetje op het verhaal van Mick van Bezemer. Kunnen die verhalen wel meewerken aan het bewijs, nu beiden hun verklaringen hebben teruggetrokken ter terechtzitting, stelt de officier van justitie zich als retorische vraag. Ze claimen dat ze onder druk zijn gezet, maar dat is onzin of valt alleszins mee, vindt de officier van justitie. Over de essentiële verklaringen van Kruis zegt de officier van justitie:

'Pas op de zitting geeft hij te kennen dat hij terugkomt op zijn verklaringen en dat er niets van waar is. Dit zonder enige verklaringen

te geven, waarom hij pas in een zo'n laat stadium daarvoor kiest. Zoals u gemerkt heeft gaat dat er bij mij niet in en verdenk ik hem van meened. Daar zal zeker nog wel een onderzoek naar gestart worden als het proces-verbaal van de zitting gereed is. Ik verzoek u dan ook het proces-verbaal van deze zitting uit te werken.

Hiervoor heb ik omschreven wat de verhorende ambtenaren voor een druk hebben gezet tijdens de verhoren en wat zij voor een informatie hebben verstrekt. Sterker nog, u en de verdediging hebben dit alles zelf kunnen zien en horen. Op geen enkele wijze wordt aannemelijk dat de uiteindelijke verklaring van verdachte in zijn mond is gelegd of het resultaat is geweest van ongeoorloofde druk.'

Hiervoor lieten wij zien welke effecten de suggesties van de verbalisanten hadden op de verklaringen van Kruis.

Over de verklaringen van Van Bezemer zegt de officier van justitie iets soortgelijks:

'In ieder geval stel ik vast dat door de verhorende opsporingsambtenaren geen fysiek geweld is toegepast en dat er door hen niet is gescholden of dat zij tegen verdachte tierden (zoals Van Bezemer beweerd heeft bij de rechter-commissaris).

Hoewel verdachte de nodige koffie was verstrekt, zat hij natuurlijk niet op een koffievsite.

[...]

Op geen enkele wijze wordt aannemelijk dat er door de verhoorders ongeoorloofde druk is uitgeoefend op Van Bezemer bij zijn verhoor.

Zijn verklaring is op rechtmatige wijze verkregen en kan meewerken tot bewijs.'

Hier laat de officier van justitie het standaardprobleem zien als in strafzaken wordt gesproken over vermeende valse bekentenissen van verdachten. Uit oogpunt van rechtmatigheid van de verhoren kan het wel van belang zijn of ongeoorloofde druk is uitgeoefend op de verdachte, vanuit het oogpunt van de vraag of de bekentenis vals is of niet, is dat irrelevant. Daarvoor is van belang of uit de omstandigheden in en buiten het verhoor in combinatie met de persoonlijkheid van de verdachte en het verhaal dat hij vertelde, kan worden afgeleid of de bekentenis vals is of niet. In veel

gevallen van valse bekentenissen is er in de verhoorkamer geen onvertogen woord gevallen en geen enkele druk uitgeoefend.

Vervolgens noemt de officier van justitie een groot aantal mogelijke bewijsmiddelen, maar daarin ontbreekt een verhaal. De officier van justitie legt niet uit wat er nu precies is gebeurd, hoe de bewijsmiddelen dat in onderlinge samenhang bewijzen en waarom andere scenario's minder waarschijnlijk zijn. Dat leidt er bijvoorbeeld toe dat de officier van justitie zelfs de verklaring van mevrouw Miedema die een auto met slechts één persoon zag voor het bewijs wordt aangeboden. Het requisitoir lijkt in deze niet erg adequaat.

De advocaat van Ten Heugten, mr. L. Grooters, liep in haar pleitaantekeningen de verklaringen in het dossier langs en liet zien dat er nogal veel tegenstrijdigheden in zitten. Maar dat bespraken wij hiervoor al. De rechtbank sprak vrij. De officier van justitie ging in hoger beroep.

In een appèlmemorie betoogde de officier van justitie dat de Vier van Warnsveld toch zouden moeten worden veroordeeld. In 23 pagina's werd opgesomd welke bewijsmiddelen daartoe zouden strekken, maar ook hier ontbrak een afweging van scenario's. Bij de behandeling in hoger beroep sloot advocaat-generaal mr. G.J. de Haas zich aan bij het appèlbetoog van de officier van justitie.

De minutieuze voorbereiding van het appèl door de officier van justitie en de advocaat-generaal was niet besteed aan de verdediging. Mr. M. Bakhuis bereidde een pleidooi voor dat op papier precies zeven pagina's, regelafstand twee omvat. Daarin wordt niet een stevige verdediging neergezet, maar vooral veel platitudes. Passages als: 'Kort gezegd dient aan die betrouwbaarheid van de getuigenverklaringen en in het bijzonder de juistheid daarvan in ernstige mate te worden getwijfeld. Dat komt de bruikbaarheid van die getuigenverklaringen voor het bewijs uiteraard niet ten goede' en 'Over de verklaringen van Stips, afgelegd in deze strafzaak, kan cliënt kort zijn. Deze kunnen de toets der kritiek op geen stukken na doorstaan en dienen door uw Gerechtshof terzijde te worden gelegd als zijnde onjuist, onbetrouwbaar en ondeugdelijk', zonder nadere onderbouwing zijn nogal kenmerkend voor de pleitnota. De vier mannen werden door het hof veroordeeld.

9

DE VEROORDELING DOOR HET HOF

De Rechtbank Zutphen sprak de Vier van Warnsveld vrij. Op 11 juni 2003 wees de rechtbank vonnis en schreef dat er weliswaar voldoende wettige bewijsmiddelen waren, maar dat die de rechtbank niet hadden overtuigd. In hoger beroep dacht het Hof Arnhem er anders over. Een kamer, bestaande uit mr. H. Abbink en mr. A. Dik, onder voorzitterschap van mr. M. Otte, bevond alle vier de verdachten op 10 februari 2004 schuldig en veroordeelde hen. Zij kregen tussen de zes en acht jaar gevangenisstraf.

Nu komt het wel vaker voor dat de rechters in eerste aanleg er anders over denken dan de rechters in hoger beroep. Overigens heet een rechter in een hof raadsheer, ook als het een vrouw is. Aan deze zaak is bijzonder dat beide instanties voldoende bewijs aanwezig achtten, maar dat alleen het hof daardoor werd overtuigd. We bespreken eerst de bewijsmiddelen die het hof noemde in het arrest en komen dan terug op de rechtbank. De bewijsmiddelen die de raadsheren overtuigden, behoeven niet identiek te zijn aan de bewijsmiddelen die in het arrest worden genoemd. De genoemde bewijsmiddelen rechtvaardigen volgens het hof in ieder geval de veroordeling.

We bespreken de bewijsmiddelen voor zover die gaan over de betrokkenheid van Godfried ten Heugten. Er zijn natuurlijk nog allerlei andere bewijsmiddelen nodig voor een veroordeling, bijvoorbeeld om te bewijzen dat Marijke dood is en om het leven is gebracht. Die bewijsmiddelen slaan

wij over, behalve als zij relevant zijn voor het ouderschap van Ten Heugten. De nummers verwijzen naar de nummers van het hof die de bewijsmiddelen doornummerde van 1 tot 32. Sommige nummers worden dus overgeslagen.

Kruis in het café

‘6. Het proces-verbaal van verhoor op de rechtmatigheid van de in-verzekeringstelling, in de wettelijke vorm opgemaakt op 11 oktober 2002 en als pagina 378 gevoegd bij voornoemd dossier, voorzover inhoudende als verklaring van (mede)verdachte Henk Kruis – zakelijk weergegeven – als volgt:

“Ik ben op 24 oktober 1985 in café ‘De Steen’ geweest, samen met Mick Van Bezemer, Karel Stips en Godfried ten Heugten”.

Ter herinnering: Kruis is degene die de meest uitgebreide bekende verklaring aflegde. Maar zijn bekentenis over wat er gebeurde bij het benzine-station was aanvankelijk geheel fout, namelijk in strijd met wat blijkt uit de plaats delict. De finale versie van zijn bekentenis was, nadat de verbalisanten een bekentenis bij elkaar hebben gesuggereerd, op belangrijke punten fout. Dat lijkt dus in menig opzicht geen betrouwbare getuige, maar daarin ziet het hof geen been.

In bewijsmiddel nummer 6 doet het hof nog iets vreemds. Het citeert uiterst selectief. Dat selectief citeren vindt zelfs de Hoge Raad geen enkel probleem, ook al wordt de betekenis van een verklaring daardoor geheel veranderd.⁴⁴ Kruis zei namelijk volgens het proces-verbaal iets anders:

‘Ik ben wel op 24 oktober 1985 in café ‘De Steen’ geweest, samen met Mick van Bezemer, Karel Stips, Godfried ten Heugten en Krispijn Hamerlinck. We waren met z’n vijven.’

Hé, daar staat geheel iets anders. Dat wordt vooral iets anders, omdat Kruis vervolgens uitlegde dat die Hamerlinck hen daar had uitgenodigd. En eigenlijk was dat op een andere dag, zei Kruis een dag eerder in zijn verhoor, namelijk op een zondag. Nee, overtuigden de verbalisanten Kruis, het was op een donderdag. En dus vertelde Kruis dat maar.

De verklaring van Kruis wordt nog zwakker als wij daarbij de verklaringen van de andere verdachten voegen. Karel Stips en Henk Kruis verklaarden

uiteindelijk dat ze samen met een aantal anderen op 24 oktober in café De Steen zijn geweest. Mick Van Bezemer zegt met Karel Stips en met Godfried in de kroeg te hebben gezeten, maar dat was ergens in het centrum van Zutphen. Bovendien, het was niet Godfried ten Heugten maar een andere Godfried, vermoedelijk Godfried Stoeckmann. En Godfried ten Heugten ontkende dat hij er was. Als hij naar dat café ging, ging hij met zijn vriendin en ging hij overdag.

Hoe men volgens Kruis op weg ging

'8. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 17 oktober 2002 en als pagina 856-861 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als verklaring van (mede)verdachte Henk Kruis – zakelijk weergegeven – als volgt:

“Op de avond van de overval en moord op de benzinestationbediende kregen wij op een zeker moment het plan om een overval te plegen op het benzinestation aan de doorgaande weg van Zutphen richting Lochem. Het plan was dat we naar het benzinestation zouden gaan om dat te overvallen. Toen ik Karel vroeg hoe dat dan in zijn werk zou gaan zei hij, dat we er tegen sluitingstijd naar toe zouden gaan. De anderen waarmee dit besproken werd, waren Van Bezemer, Godfried, Karel en ik natuurlijk. Het was te doen om geld, om geld uit de kluis. Ik heb Karel nog gevraagd hoe hij dat dan dacht te doen. Karel vertelde dat zij de sleutels van de kluis zou hebben. Karel zei dat hij de sleutels van haar zou opeisen. Vervolgens zou Karel met de sleutel de kluis openen, het geld uit de kluis halen en het geld na de overval bewaren. Als de kust veilig was zouden we het geld verdelen. Het tijdstip van sluitingstijd werd gekozen, omdat volgens Karel dan de dagopbrengst in de kluis zou worden gelegd. De kluis zou dan worden geopend. Dit werd in de auto bepraat, onderweg naar het benzinestation. Ik wist niet dat er een kluis was. Karel wel. Hij was al vaker bij dat benzinestation geweest. Ik heb bij de rechter-commissaris verklaard dat Karel degene was die met het idee kwam. Op die avond omstreeks 17:00 uur kwam ik in de Stevensstraat Karel tegen. Bij hem waren van Bezemer en Godfried. Karel vroeg mij of ik mee ging naar De Steen om een biertje te drinken. Ik ben toen vanaf de Stevensstraat met die mannen naar De Steen gereden. We hebben daar toen gezeten tot tegen de klok van 21:00 uur. Karel zei toen op

een gegeven moment: 'We gaan.' We zijn toen in zijn auto gestapt. Karel bestuurde zijn eigen auto. Ik ben rechts achterin de auto gaan zitten. Godfried zat links naast mij. Godfried had de meeste ruimte nodig. Van Bezemer zat rechts voorin. In de auto wordt dan voor het eerst over een overval gesproken. En Karel is degene die daar over begon. We zouden zorgen tegen sluitingstijd bij het tankstation te zijn. Karel zei dat er genoeg geld voor ons vieren zou zijn. Karel vertelde dat ieder zijn deel zou krijgen. Karel jutte Godfried en Van Bezemer op om die vrouw aan te pakken. Ik hoorde ook dat Karel zei: 'Jullie weten wel' en 'Jullie weten wel wat jullie moeten doen'. Ik heb alleen gehoord dat ze haar zouden aanpakken. Ik begreep daaruit dat ze geweld tegen haar zouden gebruiken als ze niet zou meewerken. Godfried en Van Bezemer hadden een mes bij zich. Die hadden altijd een mes bij zich. Ja, ik zag dat Godfried ook nu een mes in zijn handen had. Ik hoorde toen dat Karel zei: 'Dan kun je haar daar mooi mee onder druk zetten'. Dit is het enige mes dat ik voor de overval in de auto heb gezien. Ik hoorde dus van deze plannen op de avond van de overval en moord op het benzinestationbediende. In de auto begonnen ze over een overval. Ik heb toen niet gezegd dat ik uit wilde stappen. Bij het benzinestation ben ik uitgestapt. Ik had toen kunnen weglopen, maar ik ben gebleven''

Deze passage is bijzonder weinig informatief. Ja, er worden namen genoemd, maar het is ook evident een passage die iedereen zou kunnen verzinnen met de opdracht 'Schrijf een opstel over hoe je met je maten Mick, Karel en Godfried reed naar een overval op een benzinestation.' En bovendien: we moeten niet vergeten dat deze verklaring door Kruis werd afgelegd nadat de verbalisanten al uitbundig van alles aan hem hadden gesuggereerd. En bovendien: we moeten niet vergeten dat van de feiten die worden gegeven niets kan worden gecontroleerd. Het raadsel zit in de overtuiging die het hof hierin vond.

En zo ging de overval volgens Kruis

Het citeren van Kruis blijkt populair bij het hof, vermoedelijk omdat hij de meest uitgebreide verklaring heeft afgelegd:

'9. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 17 oktober 2002 en als pagina 862-868 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als verklaring van (mede)verdachte Henk Kruis – zakelijk weergegeven – als volgt:

“Het was de bedoeling om een overval te plegen toen we ‘De Steen’ verlieten. Karel parkeerde de auto aan de linkerzijde van de Kapperallee net voor het tankstation. Hij parkeerde de auto in de berm. We zijn daar toen allemaal uitgestapt en naar het benzinestation gelopen. Vanaf de auto zijn we volgens de kortste weg naar de voorzijde van het benzinestation gelopen. We zijn daarbij door wat struiken en door de berm gelopen. We zijn met z'n vieren naar de voorzijde van het benzinestation gelopen. We wilden toen naar binnen lopen. Ik hoorde toen dat de vrouwelijke pompbediende zei: ‘Nee, ik ga zo weg’. We mochten er niet meer in. We zijn toen niet teruggelopen richting de auto, maar doorgelopen voor het benzinestation langs. Aan het einde van het gebouw zijn we links afgeslagen en hebben daar aan de zijkant gewacht. Ik hoorde toen dat Karel zei: ‘Ze moet er toch zo aankomen’. Ik denk dat we daar een paar minuten hebben staan wachten. Misschien vijf minuten. Op een gegeven moment zag ik dat ze richting een auto liep. Dat was de enige auto die daar stond. U vraagt mij wat ze toen deed. Ik zag dat ze richting auto liep. Ik hoorde toen dat Karel zei: ‘Daar gaat ze’, ‘Daar gaat ze met de sleutels die we willen hebben’. Ik zag toen dat Mick van Bezemer als een hazewindhond achter haar aan rende. Ik zag toen dat het benzinestationbediende in de daar geparkeerde auto stapte. Ik kon aan niets zien dat ze in de gaten had dat Mick achter haar aan kwam. Ik zag dat het benzinestationbediende het portier aan haar zijde dicht wilde trekken. Ik zag echter dat Mick hem met grof geweld openrukte. Ik hoorde dat Mick haar om de sleutels van het pand en van de kluis vroeg. Inmiddels waren Karel en Godfried ook die kant al op gelopen. Ik hoorde dat er geroepen werd: ‘Geef die sleutels nou, want anders gebeurt er wat met jou’. Ik weet niet wie dat riep. De een schreeuwde nog harder dan de ander. Ik zag toen dat er door Mick aan haar getrokken werd. Ik zag dat ze ter hoogte van haar linkerschouder werd vastgepakt. Ik zag dat Mick haar uit de auto probeerde te trekken. Ik hoorde toen dat ze schreeuwde: ‘Je krijgt die sleutels niet. Ik mag die niet af geven’. Ik hoorde toen dat Godfried riep: ‘Kom op met die kankersleutels’. Ik zag dat Karel op een halve meter afstand stond. Ik

hoorde dat Karel riep: 'Ik moet die sleutels hebben want ik wil het geld zien.' Ik zag dat ze, zittend in de auto, Van Bezemer van zich af duwde en ik hoorde dat ze bleef zeggen dat ze de sleutels niet zou afgeven. Ik zag toen dat hij met zijn rechterhand in zijn jaszak ging. Ik zag dat hij daar wat uit pakte. Ik zag dat hetgeen hij uit zijn jaszak pakte, glom, schitterde. Het leek mij een mes. Ik zag dat hij met dat mes de auto in ging. Ik zag dat hij dat recht voor zich uit stak. Hij ging er langzaam mee de auto in. Hij maakte op dat moment geen stekende bewegingen. Ik hoorde dat hij zei: 'Godverdommes kutwif, geef nou die sleutels'. Ik hoorde dat Karel maar bleef door gaan dat hij die sleutels moest hebben. Ik hoorde dat het pompbediende bleef volharden dat zij de sleutels niet zou af geven. Ik hoorde haar toen op een gegeven moment 'Au' schreeuwen. Ik had Mick daarvoor een stekende beweging zien maken. Ik zag dat Mick haar toen aan haar kleren de auto uit trok. Ik hoorde toen dat er geroepen werd: 'Geef nu die sleutels, anders overleef je het niet'. Ik hoorde dat Van Bezemer dit riep. Ik zag toen dat Karel, Godfried en Van Bezemer om haar heen stonden. Zij stond toen buiten de auto. Ik hoorde Karel nogmaals om de sleutels vragen. Vervolgens zag ik Mick van Bezemer en Godfried stekende bewegingen maken. Ik weet honderd procent zeker dat ze allebei stekende bewegingen maakten. Ik zag dat ze toen in elkaar zakte. We zijn toen heel snel richting de auto van Karel gelopen en hebben het hazenpad gekozen. Ik heb gedurende het gebeuren op Karels verzoek opgelet en gekeken of er geen verkeer het benzinstation opdraaide. Dat om te voorkomen dat wij betrappt zouden worden. Ik zag bloed toen zij uit de auto werd getrokken. Ik zag bloed bij haar nek. Aan de zijkant. Toen ze uit de auto was getrokken zag ik dat haar nek onder het bloed zat. Het was allemaal om de inhoud van de kluis te doen''.

In bewijsmiddel 9 selecteerde het hof wel erg selectief uit het verhaal van Henk Kruis. Henk vertelde in hetzelfde verhoor namelijk ook dat Karel Stips een fiets voor de auto gooide zodat Marijke niet weg kon. Zo'n fiets is op de plaats delict nooit gevonden en wordt dan door het hof eenvoudig uit de verklaring geschrapt. Zo blijven alleen de delen over die het hof bij een veroordeling niet in de weg zitten. Dezelfde behandeling krijgt de mededeling dat Marijke de contactsleutels van de auto in de hand had. Dat kan natuurlijk niet, want even later is de auto met draaiende motor gevonden.

En volgens Henk Kruis lag ze twee meter van de auto in plaats van in werkelijkheid direct naast en voor een deel onder de auto. Het hof laat eveneens tactisch weg dat Kruis zei dat ze 20 tot 25 minuten bij het benzinstation zijn geweest. Zo'n lange tijd zou voorbijgangers moeten zijn opgevallen. Een vreemd verhaal waarvoor nu juist wel externe steun is, wordt eveneens door het hof weggelaten. Kruis zegt namelijk dat hij Mick van Bezemer een gooierende beweging zag maken. Er is na de moord tevergeefs gezocht naar een mes achter het benzinstation. Drie jaar later komt er wel een mes boven tafel. De vinder is een zekere Jasper Kramer, die het gevonden mes netjes bij de politie inleverde, die het vervolgens weer even fluks kwijtraakte.

Wat er gebeurde volgens Van Bezemer

Ook Mick wordt ten tonele gevoerd als getuige in het nadeel van Godfried ten Heugten:

'12. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 18 oktober 2002 en als pagina 729-735 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als verklaring van medeverdachte Mick van Bezemer – zakelijk weergegeven – als volgt:

“Het kwam zomaar ineens, pats, in die kroeg op die avond van 24 oktober 1985 ter sprake. Ik heb nog met Karel en Godfried een biertje gedronken. Ik ben later met Karel en Godfried naar het benzinstation gegaan en de auto werd in de begroeiing langs struiken geparkeerd. De auto werd zodanig geparkeerd dat we snel weg konden rijden. Ik weet dat we daarna naar Zutphen zijn gegaan. Ik ben naar mijn huis in de Stevensstraat gegaan. We moesten de sleutel via die pompbediende, dat meisje dus, pakken. Via haar konden we aan de kluis sleutel komen. De bedoeling was om daarna de kluis te openen en het geld er uit te halen. Het was mislukt om de sleutel van de kluis te pakken te krijgen. Ik ben daarna met hun naar Zutphen gereden en ze hebben me thuis in de Stevensstraat afgezet”.

De lezer van dit bewijsmiddel zal het vreemd vinden dat Mick niet Henk Kruis noemde, die toch zelf vertelde dat hij er wel degelijk bij was. Dat is inderdaad vreemd. Hij noemde hem nergens. Aan het einde van het verhoor werd hem meegedeeld dat er nog een vierde man bij was. Hij wist het niet en zei toen dat dit misschien Henk Kruis of Wouter Jacobs was. Maar

nog vreemder is dat elders in hetzelfde verhoor bleek dat Mick met Godfried een geheel andere persoon bedoelde, namelijk Godfried Stoeckmann. Dat wordt nog eens bevestigd als tijdens de zitting van 27 mei 2003 bij de rechtbank de raadvrouw van Godfried ten Heugten aan Mick vraagt over welke Godfried hij het toen had. Mick van Bezemer antwoordt: 'Ik heb bij de politie gezegd dat ik maar één Godfried ken en dat is Godfried Stoeckmann uit Almelo'.

Dat brengt ons in een situatie dat het hof blijkbaar gelooft dat Mick niet meer weet wie erbij was, maar wel nog precies allerlei details van de gebeurtenis kan beschrijven. Dat is in strijd met alles wat wij weten over de werking van het geheugen.⁴⁵ Maar ook Micks verhalen over wat er op de plaats delict gebeurde, worden door het hof selectief geciteerd, want dat verhaal is in flagrante strijd met alle versies van de verhalen van Henk Kruis.

Het motief volgens Van Bezemer

Mick wordt wel weer gebruikt om uit te leggen wat het motief was. Daar verwijst het hof even slordig naar het verkeerde verhoor, want in werkelijkheid zei Mick dit in zijn verhoor op 19 oktober 2002 (p. 766-771):

'14. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 22 oktober 2002 en als pagina 775-779 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als verklaring van medeverdachte Mick van Bezemer – zakelijk weergegeven – als volgt:

"U vraagt mij nu naar het motief waarom we naar het tankstation gingen op 24 oktober 1985. Ons motief was om de kluis te kraken en daar het geld uit weg te nemen. U vraagt mij nu nogmaals hoe het bij het tankstation ging. Ik heb u al verteld dat het meisje de kiosk afsloot en naar haar auto liep".

Een verhoor van Stips in 1985

Vervolgens komt een bewijsmiddel, nummer 15, dat in een aantal opzichten vreemd is. Het is een tekst uit een verklaring van een rechercheur die in 1985 Karel Stips verhoorde. Van dat verhoor is geen proces-verbaal opgemaakt of het proces-verbaal is niet bewaard gebleven. Daarom wordt deze rechercheur opgevoerd. Zijn collega Boesveld kan zich nog wel herinneren

dat hij met Jansen Stips verhoorde, maar verder weet hij er niet heel veel meer van. Hij vond het verhaal van Karel Stips toen niet echt betrouwbaar. Hij kwam niet over als een serieuze getuige. Stips vond zichzelf echt belangrijk. Dat is ook de reden dat er geen proces-verbaal van is gemaakt, zegt Boesveld. En eigenlijk kwam Jansen toentertijd tot dezelfde conclusie; ook hij nam toen Stips niet erg serieus.

Het bewijsmiddel is om nog een andere reden merkwaardig, want het is een wel erg evidente *de auditu*-verklaring, een verklaring van-horen-zeggen. Waarom het hof dit bewijsmiddel gebruikt, is ons niet duidelijk nu ook verklaringen van Henk Kruis kunnen worden gebruikt voor het bewijs van de rit naar het benzinstation. En ook in dit verhaal van Karel Stips, dat ons bereikt via rechercheur Jansen, ontbreekt de figuur van Henk Kruis.

‘15. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 3 juli 2002 en als pagina 491-493 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als verklaringen van E. Jansen, tactisch rechercheur, – zakelijk weergegeven – als volgt:

“Ik was belast met het onderzoek naar Karel Stips. Stips vertelde mij dat hij de avond van de moord samen met Godfried ten Heugten en Mick van Bezemer, in café ‘De Steen’ te Eefde had gezeten. Ik weet verder nog dat genoemde personen in een auto in de richting van De Draak ook wel ‘de Kap’ tegenover het Shell tankstation waar Marijke was vermoord, waren gereden. Stips tekende mij nog uit hoe zij met de auto naar ‘De Kap’ waren gereden. Stips vertelde dat zij de auto in de omgeving van ‘De Kap’ hadden geparkeerd”.

Stips en Ten Heugten kennen het benzinstation

In bewijsmiddelen 16 en 17 wordt uit de mond van Karel Stips duidelijk dat hij indertijd werkte op het benzinstation en dat Godfried ten Heugten daar regelmatig kwam. ‘Hij kende de hele situatie, hoe het reilde en zeilde’, zegt Stips over Godfried ten Heugten.

Samen in het café, versie Stips

‘18. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 9 oktober 2002 en als pagina 899-903 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als verklaring van (mede)verdachte Karel

Stips – zakelijk weergegeven – als volgt:

“U zegt mij dat wij gisteren een discussie hebben gehad over het feit of ik nu wel of niet in café.⁴⁶ Ik heb daar over nagedacht en ik weet nu dat ik inderdaad ook in het café heb gezeten. U vraagt mij welke avond dit nu was, u vraagt of dit op de avond van de moord was. Ja, dit was inderdaad op de avond van de moord.

Ik heb op de avond van de moord in café ‘De Steen’ (hof leest: ‘De Steen’) gezeten. Ik zat daar met de volgende personen:

Kruisch (hof leest: Kruis)

Ten Hoogte (hof leest: Ten Heugten)

Van Bezemer

U vraagt mij wie van deze mannen een mes op zak hadden. Godfried ten Hoogte (hof leest: Ten Heugten) had altijd een mes. Die anderen soms ook”.

Dit bewijsmiddel verdraait het hof ook. Want in het proces-verbaal van het verhoor stonden vier namen: Kruisch, Ten Hoogte, Jacobs, Van Bezemer. Jacobs is bij het hof miraculeus uit het bewijsmiddel verdwenen. Maar er is meer relevante informatie weggelaten. En die informatie maakt het verhaal dat Karel Stips vertelde essentieel anders. Karel Stips vertelde dat de vier genoemde mannen bonje kregen met de kroegbaas. Ze reden weg in de auto van die ‘Ten Hoogte’, een Opel stationwagon. Stips ging zelf helemaal niet mee, vertelde hij. Hij ging een kwartier later weg, samen met Alex Stem, *en route* naar een volgende kroeg, die in Wichmond om te biljarten.

Samen in het café, versie Ten Heugten

De verdachte zelf werd ook opgevoerd door het hof.

‘20. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 1 oktober 2002 en als pagina 1002-1006 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als verklaring van (mede)verdachte Godfried ten Heugten – zakelijk weergegeven – als volgt:

“Wij gingen wel eens een café aan een sluis in Eefde. Ik geloof dat het ‘De Steen’ heette. Daar gingen wij regelmatig naar toe. Ik ken een Mick. Mick Beesemer (hof leest: Van Bezemer) geloof ik. Hij ging om met Karel. Ik ken Karel van het benzinstation. De achternaam van Karel is Stips. Ik kende Karel van het tankstation. Met Mick en

Karel ben ik wel eens mee geweest. Ik ging regelmatig tanken bij het Shell-tankstation in Warnsveld. Ik kende personeelsleden van het tankstation kende, Karel.⁴⁷ Die heeft daar gewerkt. Ik liet mijn hond ook vaak uit achter het tankstation”.

De oppervlakkige lezer denkt dat Godfried ten Heugten in deze passage ten minste toegeeft dat hij met die andere mannen in het café zat. Maar dat is maar schijn. Godfried ten Heugten heeft het over ‘wij’ en daarmee bedoelde hij zichzelf en zijn toenmalige vriendin Diewertje Drickx. Hij heeft het dus niet over de drie andere verdachten. En ook hij noemt Henk Kruis. Maar dat doet hij pas veel later en daarmee blijkt hij ook nog eens de oude Henk Kruis te bedoelen, de vader van de verdachte Henk Kruis. Over hem heeft hij het bijvoorbeeld in bewijsmiddel 21.

Ten Heugten kent Stips en Kruis

‘21. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 10 oktober 2002 en als pagina 1011-1017 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als weergave van het verhoor van (mede)verdachte Godfried ten Heugten – zakelijk weergegeven – als volgt:
 “Ik ken inderdaad Stips. Al van voor 1980. Ik had hem ontmoet bij die benzinepomp in Warnsveld. Hij werkte op dat beruchte benzinestation. Hij heeft daar meerdere jaren gewerkt. Ik weet ook dat daar een kluis was, waar het geld inging. Die kluis zat in een ruimte wat eerst garage was geweest. Je kon bij die kluis komen via een deur in het benzinestation. Ik kwam daar regelmatig toen hij daar werkte. Ik ken ook Henk Kruis”.

Reistijden van Van Bezemer naar Almelo

Vervolgens noemde het hof twee bewijsmiddelen die te maken hebben met de reistijden van Zutphen naar Almelo, en die relevant zijn voor de mogelijkheid dat Mick van Bezemer die avond nog naar Almelo is gegaan. Dat kan, ware het niet dat de reistijden niet kloppen met de verklaringen van de getuigen. Maar die komen daar ook pas veel later mee.

Van Bezemer geeft bebloede kleding toe, of niet?

Interessanter is het 24^e bewijsmiddel, waarin sprake is van bloed op de kleding van Mick. En dat geeft hij zelf ook toe, als wij het hof mogen geloven:

‘24. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 10 oktober 2002 en als pagina 911-913 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als verklaring van medeverdachte Mick van Bezemer – zakelijk weergegeven – als volgt:

“De verklaring van Jilles Koeleman en zijn vrouw klopt. Het klopt dat ik bebloede kleding heb laten wassen. Ik heb me gedoucht, andere kleren aangetrokken en later ben ik weer weggegaan. Na een half uur of een uur daar bij Jilles Koeleman thuis ben ik weer weggegaan”.’

Op de paginanummers die het hof opgaf, staat een verklaring van Karel Stips op 10 oktober 2002. Op die dag is Mick van Bezemer in het geheel niet verhoord. Het verhaal van Mick is afkomstig uit diens verklaring van 8 oktober 2002. Daarin staat inderdaad dat Mick zijn bebloede kleding heeft laten wassen, maar de strekking van de verklaring is tegengesteld aan hetgeen het hof suggereerde. Door zinnen weg te laten, wekt het hof een schuldige indruk. Daar waar juist het volledige verhaal een onschuldige indruk geeft. In het proces-verbaal van het verhoor op 8 oktober 2002 staat onder andere het volgende knappe citeerwerk van het hof:

‘Ik ben blij dat ik niks met de moord in Warnsveld te maken heb.

[...]

Bij die hele moordzaak kom ik niet bij te pas.

U vraagt mij hoe dat bloed dan te verklaren is op mijn kleding.

Dat zou dan moeten zijn omdat ik in een café in Almelo ruzie gekregen heb met een caféhouder. Mijn onder- en bovengebít waren kapot. Mijn kleding zat toen onder het bloed.

[...]

U vraagt mij nu wat er van de verklaring van Jilles Koeleman en zijn vrouw klopt. Mijn antwoord is dus dat het wel klopt dat ik bebloede kleding heb laten wassen, maar dat dit niks met die moord in Warnsveld te maken heeft. Het was mijn eigen bloed, zoals ik al eerder verklaard heb. [...] Ik heb me gedoucht, andere kleren aangetrok-

ken en later ben ik weer weggegaan. [...] Na een half uur of een uur daar bij Jilles Koeleman thuis ben ik weer weggegaan.’

Maar anderen zagen ook bloed

In bewijsmiddelen 25 tot en met 28 haalt het hof verklaringen aan van getuigen die Mick van Bezemer in Almelo met bebloede kleding zagen. De problemen daarmee bespraken wij al.

De vriendinnen: hij vertelde mij over de moorden

Daarop vervolgde het hof met een bewijsmiddel dat slechts erg indirect relevant is voor het beoordelen van het ouderschap van Godfried ten Heugten, namelijk een verklaring van de vriendin van Mick van Bezemer dat hij haar wel eens vertelde over moorden die hij heeft gepleegd. We mogen aannemen dat Aart Biliu na deze verklaring inmiddels geen vriendin meer is van Mick:

‘29. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 21 oktober 2002 en als pagina 557-558 gevoegd bij voornoemd dossier, voor zover inhoudende als verklaring van getuige Aart Biliu – zakelijk weergegeven – als volgt:

“Het is nu ongeveer een jaar geleden dat Mick van Bezemer voor het eerst tegen mij vertelde dat hij meerdere malen iemand dood gestoken had”.

Godfried ten Heugten had ook zo’n vriendin, Ilona Groot. Wij bespraken haar al. Ook haar verklaring wordt opgevoerd:

‘30. Het proces-verbaal in de wettelijke vorm opgemaakt op 27 maart 2003 en als bijlage 5 gevoegd bij voornoemd aanvullend proces-verbaal, voor zover inhoudende als verklaring van getuige Ilona Groot – zakelijk weergegeven – als volgt:

“Vorig jaar, in de eerste helft van het jaar, was ik bij Godfried ten Heugten, in zijn woning. Godfried vertelde mij toen dat hij een moord had gepleegd in Warnsveld”.

Het hof vermeldde hier niet dat Godfried ten Heugten toen, volgens Ilona Groot, een fles jenever op had. Hij vertelde haar toen ook dat hij een huurmoordenaar was en ook dat hij verkering had gehad met Janis Joplin. Vanwege alle onzin die Godfried ten Heugten placht te vertellen als hij dronken was, verklaarde Ilona Groot dat ze hem niet geloofde. Het hof doet dat wel.

De schoonzus

Het kunstwerk van de bewijsconstructie wordt door het hof afgerond met een verklaring van Renate Gorter, de echtgenote van Herman van Bezemer, de broer van Mick. In twee bewijsmiddelen wordt de kern van haar verhaal opgevoerd:

‘31. Het proces-verbaal van verhoor door de rechter-commissaris op 15 mei 2003 met RC-nr. 02/559/560/561, voor zover inhoudende als verklaring van getuige Renate Gorter zakelijk weergegeven – als volgt: “Op een zekere ochtend kwam een man, die de broer van mijn man Herman van Bezemer bleek te zijn en Mick heette, bij mij thuis. Ik heb die broer van mijn man toen koffie gegeven. Ik kan me herinneren dat die man toen aan de koffie zei tegen mijn man dat hij een overval had gepleegd en dat hij iemand vermoord had”’

‘32. Een schriftelijk stuk, zijnde een aan de rechter-commissaris gericht brief van Renate Gorter, gedagtekend op 13 februari 2003 en gevoegd in de stukken van de rechter-commissaris met betrekking tot “verwijzing MK 14/1/03” en met RC-nr. 02/559/560/561, voor zover inhoudende – zakelijk weergegeven – als volgt: “Mick van Beesemer vertelde aan mijn man Herman van Beesemer dat hij een tankstation overvallen had en iemand vermoord had”’

Renate Gorter vertelde dat Mick van Bezemer onder het bloed in de garage van broer Herman kwam. Dat zou rond 13:00 uur zijn geweest, lunchtijd. Tegelijkertijd accepteerde het hof echter ook de juistheid van het verhaal dat Mick op de avond van de moord zich de kleding heeft laten wassen door de vrouw van Jilles Koeleman. Als het bloed bij broer Herman iets met de moord te maken moet hebben, dan kan Mick daar niet de middag voor de moord, 24 oktober, zijn geweest. Dat moet dan de volgende dag zijn, maar

dan zou volgens het hof zijn kleding al zijn gewassen door de vrouw van Jilles Koeleman. Zo eet het hof in de bewijsconstructie van twee walletjes.

Tot slot

Dit waren alle bewijsmiddelen die het hof opvoerde ter rechtvaardiging van zijn beslissing om liefst vier verdachten, Henk Kruis, Karel Stips, Mick van Bezemer en Godfried ten Heugten, te veroordelen voor de moord op Marijke Medens. Alle bewijsmiddelen zijn verklaringen, van getuigen, van de medeverdachten en van verdachte Godfried ten Heugten zelf.

Op de bewijsmiddelen kan nogal veel commentaar gegeven worden en dat deden wij hiervoor al. Had het hof niet, net als de rechtbank, gewoon moeten vrijspreken? Dat is het onderwerp van het volgende hoofdstuk.

10 ARREST EN VONNIS VERGELEKEN

Een vergelijking tussen arrest en vonnis is interessant, omdat de rechtbank en het hof over dezelfde bewijsmiddelen beschikten. De vergelijking laat echter zien dat aan identieke bewijsmiddelen door beide gerechten een nogal uiteenlopend gewicht wordt gegeven.

Dat begint al met het tijdsverloop van zeventien jaar tussen de moord op Marijke en de strafzaak. De rechtbank verbindt daaraan dat zij erg zorgvuldig de bewijsmiddelen moet beoordelen. Het hof deelt niet in deze consequentie, maar vindt wel dat bij de straftoemeting rekening moet worden gehouden met de lange tijdspanne. Dat is een essentieel andere houding. De rechtbank neemt namelijk de kwaliteit van het bewijs in beschouwing, bij het hof gaat het niet over het bewijs, maar vindt dat het zo lang geleden is, dat een onsje minder straf wel verdiend is. De opstelling van de rechtbank lijkt ons verstandig, want oude bewijsmiddelen – of het nu technisch bewijs is of het gaat om getuigenverklaringen – kunnen op vele manieren zijn beïnvloed. De opstelling van het hof is minder voor de hand liggend. De rechtbank preciseert haar opstelling nog eens, want alle aandacht in de media door de jaren heen kan wel eens de verklaringen van getuigen en verdachten hebben beïnvloed. Het hof schenkt aan dit probleem geen aandacht. De rechtbank wijst erop dat veel verklaringen tegenstrijdig zijn. De rechtbank wil er ook rekening mee houden dat tussen de medeverdachten nogal wat ruzies en spanningen waren. Het hof doet dat anders. Het hof

citeert in bewijsmiddelen teksten uit processen-verbaal zodanig dat alle tegenstrijdigheden tussen verklaringen worden weggepoetst en sommige bewijsmiddelen het tegendeel lijken te bewijzen van wat uit het oorspronkelijke proces-verbaal bleek.

En zo gebeurde het dat de rechtbank de Vier van Warnsveld vrijsprak en het hof alle vier veroordeelde. De rechtbank schreef dat er weliswaar voldoende wettige bewijsmiddelen waren, maar dat zij de overtuiging van de schuld van de verdachten niet had gekregen. Het hof veroordeelde.

11 HET SCHULDIGE SCENARIO

In een strafzaak als de onderhavige is er in de regel een aantal scenario's dat min of meer gesteund wordt door bewijsmiddelen. Voor het beoordelen van de kracht van een scenario is het daarom niet voldoende om te onderzoeken in welke mate een scenario wordt ondersteund, maar is het van ten minste even groot belang om te onderzoeken welke steun er is voor andere scenario's.⁴⁸ Dat doen wij door zo zorgvuldig mogelijk na te gaan op welke manieren elk scenario wordt geverifieerd en op welke manieren elk scenario wordt gefalsificeerd. Dat proces over alle scenario's levert, als het goed is en in een gunstig geval, een verhaal op, op grond waarvan elk van de Vier van Warnsveld schuldig of onschuldig kan worden verklaard. Dat lijkt een ingewikkeld proces en dat is het ook. Wij hopen dat het gaande deze exercitie de lezer duidelijk wordt wat wordt bedoeld.

Een goede analyse is slechts mogelijk als een serieuze inspanning wordt geleverd om elk scenario zo sterk mogelijk te maken. Dat is belangrijk, omdat het in strafvorderlijk discussieland nogal eens gebruikelijk is om vooral oog te hebben voor de eigen argumenten en niet over de argumenten van degenen die een ander scenario voorstaan. Men vergelijk bijvoorbeeld de bijdrage van Maurice de Hond aan de discussie over de Deventer moordzaak met de aanzienlijk genuanceerder analyse door Bas Haan.⁴⁹

We beginnen voor de Warnsveldse pompmoord met het schuldige scenario. In dit scenario gaan we onderzoeken of er een sterk onderbouwd

verhaal geschetst kan worden waaruit de schuld van Mick van Bezemer, Henk Kruis, Karel Stips en Godfried ten Heugten aan de dood van Marijke Medens blijkt.

Ons verhaal begint in de Stevensstraat in Zutphen. Het is een smal straatje met kleine arbeiderswoningen, in een buurt die bekendstaat als een 'zuipersbuurt'. In oktober 1985 woonden Karel Stips, Henk Kruis en Mick van Bezemer in die straat, vlak bij elkaar. Caféhouder Van Voorne van café De Neer vertelde zowel in 1985 als in 2002 aan de politie dat die drie mannen een soort drinkclubje vormden. Zij troffen elkaar in wisselende samenstellingen altijd in een café, in verschillende kroegen in het centrum van Zutphen. Ze kwamen wel eens in café Wellink, café Dukdalf en café De Neer in Zutphen en café De Steen in Eefde. Ook op de avond van 24 oktober 1985 zaten de mannen met elkaar in de kroeg, vertellen Mick van Bezemer, Henk Kruis en Karel Stips. Omdat de mannen bekend staan als alcoholisten die voor behoorlijk wat overlast konden zorgen, is het niet onmogelijk dat zij ook de avond van de moord te diep in het glaasje hebben gekeken.

Het overmatige alcoholgebruik blijkt uit de politiemutaties, uit verklaringen van henzelf en uit verklaringen uit hun omgeving, zoals partners, kinderen, familie, burens en kennissen. Bovendien verklaart Mick van Bezemer over die avond dat hij veel gedronken had en heeft Godfried ten Heugten een theorie dat hij er wel bij kan zijn geweest, maar dat hij dan wel heel dronken moet zijn geweest.

Karel Stips, Henk Kruis, Mick van Bezemer en Godfried ten Heugten waren in oktober 1985 alle vier werkloos. Ze hadden een uitkering en schulden. De vier mannen kwamen regelmatig met de politie in aanraking, onder andere voor mishandeling, diefstal en verstoring van de openbare orde. Ze hadden dus niet alleen een motief voor de overval, maar waren ook gewend dit soort misdrijven te plegen. Karel Stips was oud-werknemer van het Shell-benzinestation in Warnsveld en wist daardoor de procedures van de kluis en hoe het alarm werkte. In die omstandigheden is een overvalplan snel bedacht, zeker met het benzinestation in de buurt.

Met zijn vieren zijn ze in een auto gestapt en naar het benzinestation gereden. Met welke auto dat precies gebeurde, weten we niet. Zowel Godfried ten Heugten als Karel Stips had een auto en soms wordt de ene en dan weer de andere genoemd als vervoermiddel naar de moordplek. Tijdens de rit van café De Steen naar het benzinestation wordt het plan voor de overval pas echt besproken. Karel Stips jutte Godfried ten Heugten en Mick van

Bezemer op om de vrouwelijke pompbediende aan te pakken, indien nodig door haar onder druk te zetten met een mes. Verdere voorbereidingen werden niet getroffen.

Mick van Bezemer en Henk Kruis zeggen dat de auto in de berm van de Kaperallee werd geparkeerd dicht bij het benzinstation. Getuigen De Jong en Veldkamp hebben daar inderdaad een auto gezien.

Het benzinstation was dagelijks tot 21:00 uur open. Dat leek de mannen een geschikt tijdstip om dit benzinstation te overvallen, omdat dan Marijke Medens de dagopbrengst in de kluis zou storten en er op dat moment weinig mensen aanwezig zouden zijn. Iets voor 21:00 uur kwamen zij uit de auto en stelden zij zich op naast de shop van het Shell-benzinstation, vanaf de voorkant gezien aan de rechterkant. Aan dezelfde kant van de shop stond de auto van Marijke Medens geparkeerd. Nadat ze enkele minuten hadden gewacht, kwam Marijke naar buiten. Ze stelde om 21:01 uur het alarm in en liep naar haar auto. Terwijl Karel Stips en Henk Kruis op de uitkijk bleven staan, ging Mick van Bezemer of Godfried ten Heugten of misschien wel beiden Marijke Medens achterna en bedreigden haar om de kluisleutels af te geven. Dit lijkt ook in dit gezelschap de meest natuurlijke rolverdeling. Mick van Bezemer en Godfried ten Heugten zijn de wat dominantere personen en hebben meer ervaring met het plegen van geweld. Henk Kruis en Karel Stips zijn meer de meelopers.

Maar Marijke weigerde mee te werken. Mick van Bezemer of Godfried ten Heugten trok het autoportier open en zette een mes op de keel van Marijke. Marijke Medens probeerde weg te rijden. Ze ontstak haar koplampen en startte de auto. Omdat de overval dreigde te mislukken, ontstond er paniek. Geen van de mannen was voorbereid op de ontstane situatie. Uit frustratie dat de overval dreigde te mislukken, én uit angst om herkend te worden, begonnen één of beide mannen op Marijke Medens in te steken. De ontstane paniek, versterkt door hun dronkenschap, droeg bij aan het uit de hand lopen van de situatie. Henk Kruis en Karel Stips hebben bovendien niets gedaan om Mick van Bezemer en Godfried ten Heugten tegen te houden. Marijke Medens schreeuwde en drukte haar claxon in, waarop op haar handen en op het stuur werd ingestoken. Op dat moment ontstond er een worsteling in en naast de auto met als gevolg dat Marijke Medens even later als een hoopje naast haar auto lag.

Zonder nog aan het overvallen van het benzinstation te denken, namen de mannen de benen. In de haast werden de lichten onderweg pas ontsto-

ken, hetgeen opgemerkt is door een tegenligger, mevrouw Miedema. In de Stevensstraat zijn allen uitgestapt en is ieder zijn eigen weg gegaan. Marijke Medens overleed ondertussen naast haar auto aan haar verwondingen.

Dit schuldige scenario past goed bij de vier verdachte mannen. Althans, we kunnen ons goed voorstellen dat zij op deze manier de moord pleegden. Het motief was roof en dat past weer goed bij de penibele financiële situatie van de vier. De manier waarop de overval is uitgevoerd, past ook bij hen. De overval was bijzonder onsuccesvol: er viel een dode – en dat is bij overvallen uiterst zeldzaam – en er was geen buit. Dat lijkt goed te passen bij een groepje erg dronken mannen dat zonder enige voorbereiding een slecht doordacht plan gaat uitvoeren. In paniek zijn zij wederom vertrokken.

Het scenario moge als een handschoen op de Vier van Warnsveld passen, maar dat vormt natuurlijk geen bewijs van hun daderschap. Daarvoor moeten we te rade gaan bij hun eigen verklaringen zoals het hof die in de bewijsmiddelen heeft opgenomen en bij de verklaring van de mensen in Almelo dat Mick daar met bloed op de kleding kwam.

En in het bewijs zit de zwakte van dit scenario. De bekennende verklaringen van de vier, die wij hiervoor bespraken, zijn ronduit onzinnig. Ten Heugten ontkende iets van de overval te weten en kan slechts opperen dat *als* hij het gedaan heeft, hij wel *erg dronken* moet zijn geweest, zo dronken dat hij zich niets meer herinnert. Stips zei zelf dat hij er niet bij was, doch alles in een droom zag. Kruis kwam aanvankelijk met een geheel verkeerd verhaal over de overval – een verhaal dat in strijd is met alle feiten die uit andere bron bekend zijn, zoals de plaats delict – en later vertelde hij iets dat enigszins in de buurt komt van hoe de overval gegaan zou moeten zijn, ware het niet dat daar langdurige suggestieve verhoren aan vooraf zijn gegaan. En Van Bezemer legde, uitgeput door de verhoren, een bekentenis af die eigenlijk niet meer inhoudt dan 'Zet maar op papier dat ik het gedaan heb'. Vervolgens werd zijn verhaal vooral gedicteerd door de politie en het moet om die reden al met stevig wat zout worden genomen.

Die bekentenissen zijn de enige directe indicatie dat de Vier van Warnsveld met de moord op Marijke Medens te maken hebben. Door het hof wordt ook een indirecte indicatie opgevoerd: het bloed op de kleding van Mick. De steun daarvoor komt van degenen in Almelo die Mick met bebloede kleding zouden hebben gezien. Maar in hun verklaringen is geen aanwijzing

dat dit zou zijn gebeurd op 24 oktober 1985. Er zijn eerder aanwijzingen dat het gebeurde op een andere dag. Die Mick liep nogal eens met bebloede kleding rond na vechtpartijen. De steun voor het schuldige scenario is afwezig.

12 ONSCHULDIGE SCENARIO'S

Het onderzoeken van een zaak die zeventien jaar geleden plaatsvond, is in menig opzicht lastig. Het is lastig om voor de verdachten belastende informatie te vinden. Het is even lastig om ontlastende informatie te vinden. Dat geldt zeker voor mensen die een nogal ongeorganiseerd leven, door-drenkt met alcohol, plegen te leiden.

In dit hoofdstuk zullen wij toch een serieuze poging doen om het onschuldige scenario of beter gezegd de onschuldige scenario's zo sterk mogelijk te maken. We hebben het over scenario's, want over twee stuks: één waarin de Vier van Warnsveld onschuldig zijn en één waarin Ten Heugten onschuldig is en één of meer van de andere drie schuldig. Om te voorkomen dat wij ons uitputten in fantasieën dienaangaande, zullen we eerst de belangrijkste vaststaande feiten op een rij zetten.

24 oktober 1985: de vaststaande feiten

Wat zich op 24 oktober 1985 precies heeft afgespeeld bij het Shell-benzinestation aan de Rijksstraatweg in Warnsveld kan slechts ten dele worden vastgesteld. We weten wel zeker dat om 21:01 uur het benzinestation is afgesloten en het alarm is ingeschakeld, want dat wist het beveiligingsbedrijf van Shell te vertellen. Marijke Medens moet degene zijn geweest die het alarm heeft ingeschakeld, omdat zij die avond als enige bij het benzi-

nestation werkte. Het staat ook vast dat Utske Amons haar zo'n twintig minuten later dood vond. Dat weten we niet alleen van Utske Amons, maar dat wordt ook door andere getuigen ondersteund en dat is ook het tijdstip waarop politie en ambulance werden gewaarschuwd. Marijke Medens is dus tussen 21:01 en 21:20 uur vermoord.

Rond het tijdstip van de moord is een aantal getuigen langs het benzine-station gekomen. En het benzine-station was goed zichtbaar vanaf de weg. Niemand van die getuigen vertelde over vier mannen; een aantal van hen vertelde wel over de Datsun van Marijke die met licht en draaiende motor naast het benzine-station stond. En er zijn getuigen die één enkele man hadden gezien, zowel op de plaats delict als in een auto die op curieuze wijze wegreed bij het benzine-station.

Niemand zag de mannen. En van hen zijn ook geen sporen op de plaats delict gevonden. Nu zegt dat bij een moord uit 1985 niet erg veel, want toentertijd werd aanzienlijk minder uitgebreid en minutieus gezocht naar technische sporen dan tegenwoordig. DNA-profielen stonden toen nog in de babyschoenen. Maar de sporen die zijn gevonden die niet van Marijke afkomstig zijn op de plaats delict – celmateriaal op haar rechterbroekspijp en op haar schouder, het stukje kauwgom naast de auto – zijn niet van een van de Vier van Warnsveld afkomstig.

Uit de vaststaande feiten en de feiten die min of meer vaststaan, blijkt niet dat de Vier van Warnsveld de moord hebben gepleegd. De manier waarop zij verdachten zijn geworden, is ook nogal dunnetjes. Dat is geheel gebeurd door de verhalen van Stips. Die Stips werd aanvankelijk door de politie alles behalve serieus genomen. Er lag ook al lang een geschreven notitie van een rechercheur, het Reinbergen-document, die in 1988 met Stips in de gevangenis sprak. Dat is de enige aanleiding om alle vier de mannen als verdachten te beschouwen. En daaraan werd pas gevolg gegeven nadat in 2001 CID-informatie en later CIE-informatie binnenkwam dat Mick iets met de moord op Marijke te maken had. Vanaf dat moment richtte het onderzoek zich nog uitsluitend op de vier verdachten. Wouter Jacobs was al overleden toen het onderzoek werd heropend. Als dit niet het geval was geweest had het onderzoek zich wellicht ook op hem gericht.

Die wankel basis voor de verdenking tegen de vier moest voor de politie noodgedwongen worden aangevuld met andere gegevens: nieuwe getuigen waren er niet meer, sporen ontbraken en dus moesten de vier bekennen. Daartoe werden zij allen langdurig verhoord. Twee van hen, Mick van Bezemer en Henk Kruis, bekenden na vele verhoren de moord op Marijke

Medens. Karel Stips ontkende enige schuld, maar beschuldigde wel de andere drie op basis van zijn dromen. Godfried ten Heugten zei niks van het misdrijf te weten. Hij heeft slechts de hypothese dat hij bijzonder dronken moet zijn geweest als hij er iets mee te maken had. De verhalen van Henk Kruis kunnen als een bekentenis niet serieus worden genomen. Hij vertelde zeer uiteenlopende verhalen die meestal niet stroken met gegevens uit andere bron. En hij vertelde die uiteenlopende verhalen niet als een onwillige verdachte, maar juist als een verdachte die de politie ter wille wilde zijn. De verklaringen van Henk Kruis laten dus zien: hij weet helemaal niet wat er bij de moord is gebeurd. En dat geldt ook voor Karel Stips en Mick van Bezemer, zij het in iets mindere mate.

Mick van Bezemer

Mick van Bezemer legde pas in het achttiende verhoor een bekentenis af. Het verhaal van zijn bekentenis is vaag en bevat weinig tot geen gegevens die voor daderkennis zouden kunnen doorgaan. Dit is ook niet vreemd, want Mick van Bezemer moet verklaren over een gebeurtenis zeventien jaar geleden, terwijl zijn geheugen is aangetast door een auto-ongeluk eind jaren zeventig, zijn epilepsie en het jarenlange overmatige drankgebruik. Het verhaal van Mick bevat ook veel onjuistheden.

De verbalisanten leken weinig rekening te houden met Micks geheugenbeperkingen en wilden graag het bekennende verhaal uit zijn mond horen. Dat probeerden zij door hem de indruk te geven dat hij beter zijn eigen verhaal kon vertellen voordat de anderen hem met belastende verhalen voor zijn. Hoe de verbalisanten dat deden, laat het volgende voorbeeld van hun werk zien uit de transcriptie van een verhoor:

'Je weet wel dat er meerdere bij waren, je vindt het alleen vervelend om over te praten. Maar zoek nou geen uitvlucht en zeg van ik wacht het wel af wat die andere verklaren en ik wacht wel af tot straks die zitting is en ik houd gewoon mijn bek dicht. Jij moet je eigen aandeel vertellen want het is toch te gek voor woorden dat iedereen zegt van Mick, en dan kun je wel zeggen van ja, schrijf maar op ik neem alle schuld wel op me, dat moet je niet doen want dan ben je verkeerd bezig. Ik zal jou nog een ander verhaal vertellen over deze zaak, daar hebben we zoveel tijd en uren en mankracht in besteed, die zaak is kapot, die is helemaal kapot, ook voor jou. Die zaak is rond.'

En in het achttiende verhoor kregen de verbalisanten Mick zover. Maar toen waren zij ook zover dat aan de bekentenis geen waarde meer kon worden gehecht. Die bekentenis is vrijwel zonder daderkennis en voor zover die bekentenis daderkennis bevat, is die aangedragen door de verbalisanten of door Mick bij elkaar gegist en geraden.

Henk Kruis

Henk Kruis zei in zijn eerste verhoren dat hij niets met de zaak te maken heeft en onschuldig is. Op die basis kan natuurlijk niet worden gezegd dat hij werkelijk onschuldig is. Ook schuldigen gebruiken het glashard ontkennen als strategie. Maar in de loop van de verhoren werd Kruis steeds meer een meewerkende verdachte. Toegegeven, de verbalisanten hebben daarvoor lang moeten aandringen, maar in het achtste verhoor begon hij te vertellen over wat er gebeurd *zou kunnen* zijn bij het benzinstation op 24 oktober 1985.

Het verhaal dat hij toen vertelde, strookt echter in het geheel niet met de situatie zoals deze is aangetroffen op de plaats delict. Maar dat bespraken wij hiervoor al. En juist die bekentenis wijst op zijn onschuld. Tegen die tijd was Kruis namelijk een goed meewerkende verdachte die bereid is de politie met het onderzoek verder te helpen. Er is slechts één versie denkbaar waarin Kruis zo'n geheel onjuiste bekentenis aflegde, terwijl hij toch een van de daders was. Dat is namelijk de versie waarin Kruis een bijzonder geslepen en doortrapte verdachte is. Met een foute bekentenis zet hij de politie op het verkeerde been. Op basis van wat wij weten over de psyche en intellectuele vermogens van Kruis achten wij een dergelijk geslepen en doortrapte gedrag van hem onmogelijk.

Niet alleen Kruis, maar ook de verbalisanten doorzagen de problemen van deze onjuiste bekentenis niet. De verbalisanten reageerden slechts door Henk Kruis ertoe te pressen dat hij nu het 'ware' verhaal moest vertellen, omdat dat van hem niet klopte. En Kruis, inmiddels geheel omgeturnd tot een boterzachte verdachte, stelde in reactie hierop zijn verhaal beetje bij beetje bij totdat er een verhaal overbleef dat zou kunnen kloppen met de feiten. Dat bijstellen deed hij door goed te luisteren naar de suggesties van de verbalisanten en samen met hen te raden wat er is gebeurd op 24 oktober 1985.

Tijdens de verhoren koos Kruis aanvankelijk steeds voor het meest voor de hand liggende scenario en werd daarin vervolgens door de verbalisanten

gecorrigeerd. Hij begon met bekennen dat de overval binnen plaatsvond. Fout dus. Vervolgens vertelde hij dat Marijke Medens werd gepakt voordat zij haar bromfiets bereikte. Ook daarvoor is geen enkele aanwijzing. En uiteindelijk lukte het de verbalisanten om Kruis een verhaal te laten vertellen, maar ook dat verhaal is niet in alle opzichten juist.

De ontwikkeling van de opeenvolgende bekentenissen door Kruis is op die manier een sterke aanwijzing dat zijn bekentenissen vals zijn, in de zin dat de bekentenissen niet op zijn geheugen zijn gebaseerd van wat hij op 24 oktober 1985 meemaakte. Hij werkte oprecht mee met de politie, maar bleek niet in staat om een verklaring af te leggen die enigszins strookt met de bekende feiten van de moord op Marijke.

Karel Stips

Karel Stips is iemand die graag in de belangstelling staat bij de politie, want hij is al die jaren regelmatig verhalen komen vertellen over de moord op Marijke Medens. Die verhalen baseerde hij echter niet op eigen waarneming, zegt hij, want hij bleef vervolgens gedurende al zijn verhoren ontkennen dat hij iets met de moord te maken had. Volgens hem hebben Mick van Bezemer, Henk Kruis, Wouter Jacobs en Godfried ten Heugten het gedaan. Stips zei dit te weten omdat hij hen uit café De Steen heeft zien weggaan en ze toen heeft horen praten over een overval. Het grootste deel van zijn verhalen ontleende Stips echter aan zijn dromen. Hij noemde zichzelf bovendien een fantast.

Tot het begin van het nieuwe onderzoek in 2001 en 2002 werd Stips allesbehalve serieus genomen door de politie. Maar dat veranderde drastisch toen in 2001 CID-informatie binnenkwam over het daderschap van Mick van Bezemer. Toen werd een A4-tje met aantekeningen uit 1988, het Reinbergen-document, plotseling wel serieus genomen. Dat is vreemd, want Reinbergen vond het toentertijd niet nodig om van die aantekeningen een proces-verbaal te maken, kennelijk omdat ook hij Stips niet serieus nam.

Godfried ten Heugten

Ook Godfried ten Heugten blijft gedurende het hele onderzoek ontkennen dat hij Marijke Medens heeft vermoord. Hij zegt dat hij er niet bij was en bovendien kan hij zich die dag niet herinneren. Het is immers geen bijzondere dag voor hem geweest.

Verklaringen van getuigen

De enige getuigen die gebruikt zouden kunnen worden om de vier mannen, en dan vooral alleen Mick van Bezemer, te verbinden aan de moord, zijn getuigen in Almelo. Jilles Koeleman, Elsbeth Wijnslager, Wieger Anokke, Jessica Schutter, Herman van Bezemer en Renate Gorter vertelden verhalen waaruit zou kunnen worden afgeleid dat zij Mick met bebloede kleding hebben gezien op de avond van de moord. Zij komen echter pas met die verhalen in 2002; geen van hen sprak erover in 1985, een aantal van hen zelfs niet toen zij in 1985 rechtstreeks over bloedvlekken werden ondervraagd. Als iemand na zo'n lange tijd met een verklaring komt, moet die verklaring terzijde worden gelegd, behalve als de verklaring aan twee voorwaarden voldoet: (1) De getuige heeft een goed verhaal waarom hij dit niet eerder aan de politie vertelde en (2) de getuige heeft een goed verhaal waarom hij na zo'n lange tijd nog correct kan spreken over zijn waarneming. De verklaringen van de getuigen te Almelo voldoen geen van alle aan die twee criteria. De getuigen komen pas na de uitzending van het televisieprogramma *Opsporing Verzocht* in 2002, waarin expliciet wordt gevraagd of iemand een persoon heeft gezien met bloed aan zijn kleding op de avond van 24 oktober 1985. En dan nog: er is een goede alternatieve verklaring. Mick placht nogal eens te vechten en zat nog wel eens onder het bloed. De getuigen kunnen dat hebben gezien en meegemaakt en foutief de datum van 24 oktober 1985 erop hebben geplakt.

Ilona Groot is de enige getuige die belastend verklaarde over Godfried ten Heugten. Zij zegt dat Godfried ten Heugten haar in een dronken bui heeft verteld dat hij een moord heeft gepleegd in Warnsveld. Dit is niet het enige dat Godfried ten Heugten haar toen vertelde. Hij deed ook andere uitspraken, zoals dat Janis Joplin een ex-vriendin van hem is en hijzelf van beroep huurmoordenaar. Eenmaal als verdachte aangemerkt, meende Ten Heugten dat Ilona Groot zich onder druk gezet voelde door de rechercheurs toen ze deze verklaring aflegde. Of dat het geval is, is niet aan Ilona Groot zelf gevraagd.

13 CONCLUSIE: ONSCHULD

Het scenario van vier onschuldige mannen

Het bewijs dat door de politie is verzameld tegen de Vier van Warnsveld discrimineert niet tussen schuld en onschuld. Ook als de vier mannen onschuldig zijn aan de moord op Marijke Medens zou hetzelfde bewijs, dezelfde zogenoemde bekentenissen, dezelfde getuigenverklaringen, zijn verzameld. Er is eenvoudigweg geen bewijs dat zij het misdrijf pleegden. Maar is er ook bewijs dat zij onschuldig zijn?

Dat bewijs is er, al is het ook niet erg sterk. Ten eerste zijn er verschillende getuigen die direct rond het tijdstip van de moord langs het goed zichtbare benzinstation kwamen. Als daar vier stevig dronken mannen bezig waren geweest, had één of meer van de getuigen dat moeten hebben gezien. Sterker: er zijn getuigen die slechts één vreemde persoon hebben gezien bij het benzinstation en slechts één vreemde persoon in de vermoedelijke vlucht-auto. Ten tweede is van geen van de vier mannen een spoor gevonden op de plaats delict. Bij een misdrijf dat dermate intensief contact vergt tussen dader en slachtoffer kan over het algemeen verwacht worden dat de dader sporen achterlaat, in dit geval in de auto waarin duidelijk enig gevecht is geleverd. Tegen dit argument kan overigens worden ingebracht dat men in 1985 nog niet zo zorgvuldig sporen verzamelde als tegenwoordig gebeurt, want toen speelden DNA-sporen die dergelijk zorgvuldig onderzoek vergen,

nog niet zo'n grote rol. Op de kleding van Marijke is echter in het nieuwe onderzoek in 2002 vreemd DNA gevonden van een onbekend gebleven persoon. Als dat aangemerkt kan worden als dader-DNA, dan wijst dat sterk op de onschuld van de Vier van Warnsveld. Maar om dat te beoordelen moet het NFI, zoals gezegd, eerst een helderder rapport produceren.

Het scenario waarin alleen Ten Heugten onschuldig is

Er is meer reden om Godfried ten Heugten onschuldig te achten dan de andere drie. Er is een getuige die uit Godfrieds mond hoorde dat hij de moord pleegde, maar dat was in zeer beschonken toestand, tussen allerlei andere onzinnige verhalen. Over Mick van Bezemer wordt ook zo'n verhaal verteld, maar in zijn geval kwam er geen drank aan te pas en was de getuige langdurig zijn vriendin. Dat is sterker bewijs tegen hem dan tegen Godfried.

Godfried ten Heugten is niet iemand die past in het rijtje bij Karel Stips, Henk Kruis en Mick van Bezemer. De laatste drie woonden bij elkaar in de Stevensstraat en dronken regelmatig samen een biertje. Godfried ten Heugten kende hen wel, maar het waren zeker geen dikke vrienden. Godfried ten Heugten heeft wel eens geknokt met Mick van Bezemer en Karel Stips neemt hem kwalijk dat hij zijn ex heeft opgevangen.

Godfried zou met de drie anderen – of met nog meer mannen – de overval hebben beraamd in café De Steen, maar daar kwam hij altijd slechts met zijn vriendin en dan altijd in de middag. Dat vertelt niet alleen hij, dat vertellen ook anderen, waaronder de kroegbazin zelf.

Kortom: er is geen bewijs tegen Godfried ten Heugten en er zijn redenen om zijn omschuld aan te nemen.

Wie dan wel?

Wij kunnen niet uitsluiten dat iemand anders samen met Mick, Karel en Henk de moord pleegde. Een even goede kandidaat als vierde man – als er al vier mannen deelnamen aan het misdrijf – zou Wouter Jacobs zijn. Ter herinnering: Godfried ten Heugten werd verdachte omdat hij in 1988 door Karel Stips werd genoemd aan Joop Reinbergen. In datzelfde verhoor noemde hij ook Wouter Jacobs. Maar Wouter Jacobs is dood. Als deze Wouter Jacobs in 2002 nog in leven was geweest, dan was hij waarschijnlijk ook verdacht. En dan had hij wellicht dezelfde verdachtenroute doorlopen als

Godfried ten Heugten. Medeverdachten Mick van Bezemer en Henk Kruis noemen de naam van Ten Heugten pas als hun verteld is dat ook hij is aangehouden. Mick van Bezemer doet dat eigenlijk nog pas later, want aanvankelijk denkt hij dat met 'Godfried' Godfried Stoeckmann wordt bedoeld en niet Godfried ten Heugten.

Was er wel een vierde man? Mick van Bezemer zegt eerst dat ze met zijn drieën waren. Volgens hem waren hijzelf, Godfried ten Heugten en Karel Stips bij de moord op Marijke Medens betrokken. Wanneer er wordt gezegd dat er zeker een vierde persoon bij was, antwoordt hij dat het dan Henk Kruis of Wouter Jacobs zou moeten zijn geweest.

En dan zijn er natuurlijk nog James en de minnaars van wie één Marijke in woede om het leven kan hebben gebracht. Maar als wij daarover gaan spreken, komen we wel erg op het terrein van de speculatie. Dat willen wij niet. Voor ons is voldoende dat de analyse laat zien dat Godfried ten Heugten zonder enige twijfel ten onrechte is veroordeeld voor de moord op Marijke Medens. Dat is al verontrustend genoeg.

NAWOORD VAN GODFRIED TEN HEUGTEN

Oktober 2002, ongeveer 7.00 uur 's morgens. O mijn God, wat gebeurt er, wat is dit?

Mijn dochter ontvoerd, is weg, er staan een tiental 'gekken' in mijn slaapkamer, ik weet niet wat er gebeurt want ik hoor 'moord, moord, moord!!' Ik denk, dit is een nachtmerrie, wat is dat in Godsnaam? Buiten wel meer dan 100 man, ik schrok nog harder 'dit droom ik'.

Ik kwam op het politiebureau en het ging maar door, moord, moord enzovoorts, enzovoorts. Tijdens de verhoren werd mij telkens gevraagd: 'vertel nu maar het hele verhaal, anders doet iemand anders dat wel en krijg jij de meeste straf'. Ik zei daarop: 'ik ben de fabeltjeskrant niet, ik weet hier totaal niets van af, hoe kan ik een verhaaltje vertellen, idioten'. Deze vraag aan mij is tientallen keren herhaald en al die keren heb ik hetzelfde antwoord gegeven.

Na 9 maanden van verhoren kwam in juni 2003 de uitspraak 'algehele vrij-spraak'. Toen werd ik pas wakker. 15 dagen later gaat de Officier in beroep. Weer 7 maanden later dient het beroep in Arnhem. Wat daar gebeurde is niet te beschrijven, dit was niet normaal, het was een chaos, een grote warboel, een rotzooitje. Ik kon het niet bevatten: maandag de gehele dag, tot ongeveer 3 uur 's middags ben ik daar geweest, maar er gebeurde niets, want de andere verdachten waren daar niet aanwezig. Ik zei nog tegen de advocaat-generaal (de heer de Haas) 'ik ben er wel, dus begin maar'. Nee, nee, nee, zei de advocaat-generaal, 'we gaan morgen verder en jij moet komen en anders laat ik je halen'. Ik zeg 'godverdomme, jij haalt niks, ik ben niet bang van jullie, ik kom wel!' Dinsdag diende de zaak in hoger beroep, 08.30 uur was ik er heus wel, ik ben niet bang van hun, want ik heb een

schoon geweten. Ik ben onschuldig van moord, ten tijde van de gebeurtenis (de moord) ben ik nog niet eens in die buurt geweest! Ik heb die dag wederom tot ongeveer 15.00 uur rondgehangen. Koffie, koffie, broodje, koffie enzovoorts. Ik werd binnengeroepen en op dat moment gingen ze een half uur pauzeren. En toen begonnen ze zeg: bla, bla, bla en dat ging maar door. Ik begreep er geen bal van: ik dacht bij mezelf, 'wat is dit voor een rotzooi?' Ik vroeg aan de advocaat-generaal 'wat bedoelde u met al die uitspraken?' Toen antwoordde de advocaat-generaal, heel nonchalant, 'dat weet ik niet'. Het was zo erg dat de Rechter over de toonbank hing en sprak met heel veel consumptie, dat was de heer Otte. Men zat een eind uit de nek te kletsen waar ze zelf niets van begrepen, het was één djibbe djabbe gelul. Veertien dagen later volgde de uitspraak: 'acht jaar gevangenisstraf, voor niks'. Vanaf 10 februari 2004: 'een hel, tot nu toe, gaat het nog steeds door, die hel'. En hoe lang nog??

Ik ben mijn dochttertje hierbij kwijtgeraakt, ik heb haar 3 jaar lang al niet gezien of gesproken. We zijn alles, echt alles, zelfs elkaar kwijt. En waarom????????

Ik ben onschuldig, ik heb er niets mee te maken gehad, niet toen in 1985, niet vandaag en morgen niet! Het leven van mijn dochter is kapot gemaakt, mijn leven is kapot, en waarom??? Voor niks!!!

Ik kan nog dagen doorpraten, dit is gewoon de hel, mijn persoonlijke 'holocaust'! En deze hel duurt voor mij al 7 jaar!

Willens en wetens door politie, justitie en OM heb ik in deze hel geleefd, en waarom? Voor deze monsters zijn geen scheldwoorden. Verder wil ik er daarom geen woorden meer aan vuilmaken.

Godfried Machiel Johannes ten Heugten ('onschuldig kapot gemaakt')
Vlissingen, mei 2009

Bijlage: Wie is wie

Naam

Rol

Slachtoffer

Marijke Medens-Kooiman. Door veroordeelde Stips werd zij Trudy genoemd

Slachtoffer

Veroordeelden

Mick van Bezemer. Ook: Mick van Beesemer

Veroordeelde

Godfried ten Heugten. Ook: Godfried ten Hoogte

Veroordeelde

Henk Kruis. Ook: Kruisch

Veroordeelde. Zijn vader heeft dezelfde naam.

Karel Stips. Ook: Kees Stippens

Veroordeelde

Andere verdachten

Philip Allain

Visser in de buurt van de plaats delict

Harry Dorrepaal

Visser in de buurt van de plaats delict

Wouter Jacobs

Potentiële verdachte, overleden

Gebroeders Kernes

Verdachte kampers uit de Betuwe

Ciska Spee

Psychiatrische zelfmelder

Alex Stem. Ook: Alex Stam

Potentiële verdachte

Van Voorne

Stratenmaker, mogelijk een verdachte in 1985

Familie slachtoffer en getuigen rond slachtoffer

Roland Berger

Werkgever van James Medens

Lucas Broers

Wilde graag minnaar zijn van Marijke

Lydie Hallen

Vriendin van Marijke Medens

Hegt

Vermoedelijke minnaar Marijke Medens

Bart Jurriaans

Minnaar van Marijke Medens

Kleyn

Vorige exploitant benzinstation

Rink Kooiman

Broer van Marijke Medens, werkte ook bij benzinstation

Heleen Lemmers

Schoonmoeder van Ton Wassall

Edward Medens

Broer van James Medens

James Medens

Echtgenoot van het slachtoffer Marijke Medens

Judith Nort

De beste vriendin van Marijke Medens

Ilmke Otterspoor

Echtgenote van Ton Wassall

Leo Renville

Affaire van Marijke Medens

Vinck	Exploitant van benzinstation ten tijde van moord
Ton Wassall	Overbuurman benzinstation en geliefde van Marijke Medens
Geoffrey Wittershoven	Broer van Horst Wittershoven
Horst Wittershoven	Maakte avances naar Marijke Medens

Familie veroordeelden en getuigen rond veroordeelden

Aldo van Bezemer	Broer van Mick van Bezemer
Herman van Bezemer	Broer van Mick van Bezemer
Aart Bilieu	Verloofde van Mick van Bezemer
Diewertje Drickx	Toenmalige vriendin van Godfried ten Heugten
Renate Gorter	Vrouw van Herman van Bezemer
Inez	Ex-vrouw van Karel Stips
Claartje Ogtrop	Ging met Mick van Bezemer mee naar het café
Jilles Sombaart	Kennis van Mick van Bezemer
Dientje Stips	Dochter van Karel Stips
Godfried Stoeckmann	De man uit Wierden met wie Godfried ten Heugten steeds wordt verward
Heidi Willet	Stiefdochter van Godfried ten Heugten

Getuigen Warnsveld

Utske Amons	Getuige die lichaam van Marijke Medens vond
Japke en Josua Barten	Mede-eigenaars café De Steen
Maartje Barten	Dochter café-eigenaars
Bavelaar	Mede-eigenaar café De Steen
Gemma Beute	Getuige plaats delict
Cees Blom	Klant van benzinstation
Ilona Groot	De bovenbuurvrouw van Godfried ten Heugten in Apeldoorn
Krispijn Hamerlinck	Man die de heren in het café uitnodigde
Rik Holtendorp	Getuige van ruziemaker met Marijke Medens
Hoyeurs. Ook: Hoyers	Antiquair
Meindert Joliet	Getuige plaats delict
Jasper Kramer	Vinder van mes drie jaar na de moord
Matse	Cafébezoekers
G. Miedema	Getuige plaats delict
Watze Neville	Patiënt van Groot Graffel
J.A.M. Oosthuijzen	De lifter in de buurt van de plaats delict

Aldo Ousen
Japke en Pascal

Peperstamper
Piloo
Martijn Roukes

Hannes Schilt
Snuyff
Jilles Tweel
Gjalt Vandersmissen
Truus Veldkamp
Edzo Vink
Claartje Voorma
Hildebrand van Voorne

Getuigen Almelo

Clem Anokkee
Rein Anokkee
Wieger Anokkee
Jilles Koeleman
Manuel Koeleman

Marie
Loesje Mens

Jessica Schutter
Elsbeth Wijnslager. Ook Elizabeth

Officials

A1141 – Bennie
Boesveld
Mevr. mr. L. Grooters
Mr. G.J. de Haas
Mr. A.C.L. Holland
E. Jansen
Jan Jansen
Janis Joplin
R.G.A. Klomp
Drs. J.M. Kockx

Cafébezoeker
Overburen van Godfried ten Heugten die vanwege hem naar Canada zouden zijn geëmigreerd
Bijnaam van onbekend gebleven man
Cafébezoeker
Man in psychiatrische inrichting Groot Graffel
Caféhouder
Kamper, mogelijk een verdachte in 1985
Getuige plaats delict, buschauffeur
Getuige plaats delict
Getuige plaats delict
Getuige plaats delict
Getuige plaats delict
Kroegbaas van café De Neer

Getuige Almelo
Kennis van Mick van Bezemer
Kennis van Mick van Bezemer
Getuige Almelo
Getuige Almelo, broer van Jilles Koeleman
Vrouw van Rein Anokkee
Vrouw die werd mishandeld door Mick van Bezemer
Vrouw van Wieger Anokkee
Getuige Almelo, vrouw van Jilles Koeleman

Politie-infiltrant
Rechercheur 1985
Advocaat van Godfried van Haut
Advocaat-generaal
Officier van justitie
Rechercheur 1985
Rechercheur 1985
Texaanse zangeres (1943-1970)
Reclasseringsmedewerker
Deskundige van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI)

A. Leenen
A1138 – Lydia
Willebrord Oolthuis
Joop Reinbergen
M. Voortman
Brigadier Vos

Rechercheur 1985
Politie-infiltrant
Rechercheur 1985
Rechercheur 1988
Patholoog-anatoom van het
toenmalige Gerechtelijk Laboratorium
Politieman

Noten

- 1 Zie www.geredetwifel.nl.
- 2 Zie G. Leistra & P. Nieuwebeerta (2003) *Moord en doodslag in Nederland 1992-2001*. Amsterdam: Prometheus en P. Nieuwebeerta & G. Leistra (2007) *Dodelijk geweld: Moord en doodslag in Nederland*. Amsterdam: Balans.
- 3 Zie E. Havinga, S. Hopman, P. Melis, J. Vastenburg, M. Zeeman, H. Nelen & P.J. van Koppen (2008) *De dood in het Chinese restaurant: Een moord met vele verhalen*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- 4 Datsun was een Japans automerk dat in 1986 is opgegaan in het merk Nissan.
- 5 Zie daarover P. Nieuwebeerta & G. Leistra (2007) *Dodelijk geweld: Moord en doodslag in Nederland*. Amsterdam: Balans.
- 6 Zie over soorten opsporingszaken C.J. de Poot, R.J. Bokhorst, P.J. van Koppen & E.R. Muller (2004) *Rechercheportret: Over dilemma's in de opsporing*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- 7 Zie P. Nieuwebeerta & G. Leistra (2007) *Dodelijk geweld: Moord en doodslag in Nederland* (p. 44). Amsterdam: Balans.
- 8 Zie bijvoorbeeld E. Havinga, S. Hopman, P. Melis, J. Vastenburg, M. Zeeman, H. Nelen & P.J. van Koppen (2008) *De dood in het Chinese restaurant: Een moord met vele verhalen*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- 9 Zie N. Mulder (2009) *Boeven vangen met boeven: Over criminele inlichtingen in de praktijk*. Amsterdam: Vrije Universiteit, Faculteit der Rechtsgeleerdheid (masterscriptie).
- 10 Zie over de CID H.F.M. Crombag, P.J. van Koppen & W.A. Wagenaar (1993) Wandelen in strafvorderlijk niemandsland. In: A.W.M. van der Heijden (red.), *Criminele inlichtingen: De rol van de Criminele Inlichtingendiensten bij de aanpak van de georganiseerde misdaad* (p. 35-50). Den Haag: VUGA. Zie over de *auditu*-bewijs H.F.M. Crombag, P.J. van Koppen & W.A. Wagenaar (2006) *Dubieuze zaken: De psychologie van strafrechtelijk bewijs* (4e ed.). Amsterdam: Olympus.
- 11 Zie H.F.M. Crombag, P.J. van Koppen & W.A. Wagenaar (1993) Wandelen in strafvorderlijk niemandsland. In: A.W.M. van der Heijden (red.), *Criminele inlichtingen: De rol van de Criminele Inlichtingendiensten bij de aanpak van de georganiseerde misdaad* (p. 35-50). Den Haag: VUGA.
- 12 Zie daarover C.J. de Poot, R.J. Bokhorst, P.J. van Koppen & E.R. Muller (2004) *Rechercheportret: Over dilemma's in de opsporing*. Alphen aan den Rijn: Kluwer. Overigens is ook deze politieafkorting tegenwoordig veranderd, en wel in TGO en dat staat weer voor Team Grootchalige Opsporing.
- 13 Wij weten dat hier eigenlijk 'dader of daders' moet staan, maar om de tekst leesbaar te houden, doen wij dat meestal niet.

- 14 Zie daarover M. de Maaré & P.J. van Koppen (2006) *Dissidente chercheurs in Enschede*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- 15 W. Van de Pol (2006) *Onder de tap: Afluisteren in Nederland*. Amsterdam: Balans.
- 16 H.F.M. Crombag, P.J. van Koppen & W.A. Wagenaar (1994) *Dubieuze zaken: De psychologie van strafrechtelijk bewijs* (p. 136-146). Amsterdam: Contact (tweede herziene druk).
- 17 Zie hierover hoe dat in de praktijk kan worden voorkomen: M. de Maaré & P.J. van Koppen (2006) *Dissidente chercheurs in Enschede*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- 18 Dat werd later in iets gewijzigde vorm gepubliceerd: P.J. van Koppen (2003) *De Schiedammer parkmoord: Een rechtspsychologische reconstructie*. Nijmegen: Ars Aequi Libri (met medewerking van Ch. Dudink, M. van der Graaf, M. de Haas, J. van Luik en V. Wijsman).
- 19 F. Posthumus (2005) *Evaluatieonderzoek in de Schiedammer parkmoord: Rapportage in opdracht van het College van Procureurs-Generaal*. s.l.: Openbaar ministerie (zie www.om.nl).
- 20 P.J. van Koppen (1998) Bekennen als bewijs: Bedenkingen bij het verhoor van de verdachte. *Justitiële Verkenningen*, 24 (4), 61-73.
- 21 De verwondingen van Marijke hadden het uiterlijk van steek-/snijwonden zoals door het steken en snijden met een mes veroorzaakt kunnen worden. In het TR-journaal van 25 oktober 1985 staat dat de steek- en snijwonden veroorzaakt zijn door een tweezijdig snijdend mes of iets dat daar op lijkt, met een lemmetlengte van minimaal 8,5 cm en een lemmetbreedte tussen de 1,5 en 3 cm. Het mes moet vlijmscherp geweest zijn. Het TR-journaal van 1 november 1985 gaat uit van een eenzijdig snijdend mes van in ieder geval 8,5 cm. Het is moeilijk om iets over breedte van het mes te zeggen, omdat de meeste wonden steek- en snijwonden zijn. Hieraan werd later in de zaak geen aandacht meer besteed, zelfs niet toen er bij de verdachten messen in beslag waren genomen.
- 22 Zie P.J. van Koppen (1998) Bekennen als bewijs: Bedenkingen bij het verhoor van de verdachte. *Justitiële Verkenningen*, 24 (4), 61-73.
- 23 Zie H.F.M. Crombag, P.J. van Koppen & W.A. Wagenaar (1994) *Dubieuze zaken: De psychologie van strafrechtelijk bewijs* (p. 233 e.v.). Amsterdam: Contact (tweede herziene druk)
- 24 In het binnenkort overal in te voeren Landelijk Sporen Volgstelsel zal aan de sticker ook nog een RFID-tag worden toegevoegd, zodat de sporen ook van afstand en elektronisch kunnen worden geïdentificeerd.
- 25 Zie over die zaak B.J.J. Haan (2009) *De Deventer Moordzaak: Het complot ontrafeld*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.
- 26 Zie over het interpreteren van mengprofielen P.J. van Koppen & H. Elffers (2006) De mythe van het DNA-bewijs. *Advocatenblad*, 86, 607-618.
- 27 Zie daarover ook P.J. van Koppen & H. Elffers (2006) De mythe van het DNA-bewijs. *Advocatenblad*, 86, 607-618.

- 28 Beter is als zij iets schrijven in de volgende vorm: 'Het DNA-profiel van het slachtoffer en het DNA-profiel van het spoor matchen met elkaar. Daaruit kan de conclusie worden getrokken dat het spoor afkomstig is van het slachtoffer. Die conclusie is niet absoluut, want er is een kleine kans – van de grootte van [en hier de berekende kans geven] – dat iemand bij toeval dit profiel ook heeft.'
- 29 Exacte reconstructies van alle forensisch-technische sporen zijn vaak lastig, door het ontbreken van kennis over daadwerkelijke interactie van dader en slachtoffer. Zie J.J. van der Kemp & M. Balk (2008) *Crime scenarios: Perceptions of crimes, modus operandi and evidence*: Paper presented at the 18th Conference of the European Association of Psychology and Law, Maastricht, 2nd July.
- 30 P.J. van Koppen (1995) Amerikaans tappen: Het nut van afluisteren. *Nederlands Juristenblad*, 70, 269-273.
- 31 In werkelijkheid was het een Datsun, Simca was indertijd een Frans automerk. Nadat PSA, het bedrijf dat ook Peugeot en Citroën produceert, het merk overnam, werd het beëindigd in 1980 (noot toegevoegd).
- 32 Al vele jaren is in het gebouw van Hotel De Kap het Chinese restaurant De Draak gevestigd. Dit is tegenover het Shell-benzinestation (noot toegevoegd).
- 33 A. Vrij (2002) Het verhoren van verdachten. In: P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H. Merkelbach & H.F.M. Crombag (red.), *Het recht van binnen: Psychologie van het recht* (p. 699-725). Deventer: Kluwer.
- 34 In het achttiende verhoor op 18 oktober zegt Mick van Bezemer en passant dat hij met Henk, Karel en Claartje Ogtrop naar de kroeg in het centrum van Zutphen vlakbij zijn woning ging. Dat ontgaat de verbalisanten kennelijk, want zij vragen daar niet verder naar. Toch is dit een interessante mededeling, want eerder sprak Mick niet over een eigen woning. Hij ontkende zelfs een eigen huis te hebben.
- 35 Zie over de minimax-strategie A. Vrij (2002) Het verhoren van verdachten. In: P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H. Merkelbach & H.F.M. Crombag (red.), *Het recht van binnen: Psychologie van het recht* (p. 699-725). Deventer: Kluwer.
- 36 Hierbij moet worden aangetekend dat als Mick spreekt over Godfried en hem naar die man wordt gevraagd, hij een beschrijving geeft die niet kan kloppen met Godfried ten Heugten, maar mogelijk wel klopt met Godfried Stoeckmann. Niettemin gaan de verbalisanten er voortdurend van uit dat met Godfried ook Ten Heugten wordt bedoeld.
- 37 Zie hierover uitgebeider P.J. van Koppen & M. Malsch (2008) *Het praktisch nut van de rechtspsychologie*. Deventer: Kluwer.
- 38 Zie voor hoe zo'n proces-verbaal wordt gemaakt M. Huisman, J. Pranger & P. Steenwinkel (2007) *Geef mij de feiten: Schrijfadvisen voor een effectief proces-verbaal*. Deventer: Kluwer.

- 39 Zie uitgebreider over hoe rechters dit doen W.A. Wagenaar, H. Israël's & P.J. van Koppen (2009) *De slapende rechter: Waarom het veroordelen van burgers niet alleen aan rechters overgelaten kan worden*. Amsterdam: Bert Bakker.
- 40 Zie bijvoorbeeld over herinneringen van concentratiekampslachtoffers W.A. Wagenaar & J. Groeneweg (1990) The memory of concentration camp survivors. *Applied Cognitive Psychology*, 4, 77-87.
- 41 Zie I. Wessel & G. Wolters (2002) Het geheugen. In: P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H. Merckelbach & H.F.M. Crombag (red.), *Het recht van binnen: Psychologie van het recht* (p. 375-395). Deventer: Kluwer.
- 42 Zie H.F.M. Crombag & W.A. Wagenaar (2000) Audite et alteram partem. *Trema*, 23, 93-96 en M. de Maaré & P.J. Van Koppen (2006) *Dissidente chercheurs in Enschede*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- 43 In 1985 bestonden er betaalcheques (sinds 1969) van de voorganger van de Postbank, de Postgiro, en betaalkaarten van de overige banken (sinds 1972). Daarmee kon in winkels worden betaald. Op de betaalcheques stond de naam van de betaler gedrukt. De pinpas werd pas in 1987 ingevoerd. Het was in 1985 gebruikelijker om contant te betalen dan tegenwoordig.
- 44 W.A. Wagenaar, H. Israël's & P.J. van Koppen (2009) *De slapende rechter: Waarom het veroordelen van burgers niet alleen aan rechters overgelaten kan worden*. Amsterdam: Bert Bakker.
- 45 Zie bijvoorbeeld W.A. Wagenaar (1986) My memory: A case study of autobiographical memories over six years. *Cognitive Psychology*, 18, 225-252 en I. Wessel & G. Wolters (2002) Het geheugen. In: P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H. Merckelbach & H.F.M. Crombag (red.), *Het recht van binnen: Psychologie van het recht* (p. 375-395). Deventer: Kluwer.
- 46 Ook in het arrest van het hof loopt deze zin niet. In het proces-verbaal van het verhoor eindigt deze zin nog met 'heb gezeten' (noot toegevoegd).
- 47 Ook deze zin loopt niet. In het proces-verbaal van het verhoor staat: 'U vraagt mij waar ik ging tanken met mijn auto. Dit deed ik regelmatig bij die pomp. U vraagt mij of ik personeelsleden van het tankstation kende. Ja, Karel. Die heeft daar misschien wel 10 jaar gewerkt.'
- 48 Zie hierover H.F.M. Crombag & W.A. Wagenaar (2000) Audite et alteram partem. *Trema*, 23, 93-96 en P.J. van Koppen (2005) Honden, getuigen en machines: Over alternatieve verklaringen voor identificatie en liegen. In: M.J. Sjerps & J.A. Coster van Voorhout (red.), *Het onzekere bewijs: Gebruik van statistiek en kansrekening in het strafrecht* (p. 27-47). Deventer: Kluwer.
- 49 Te vinden op respectievelijk geenonschuldigenvast.nl en in B.J.J. Haan (2009) *De Deventer Moordzaak: Het complot ontrafeld*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.

In oktober 1985 werd Marijke Medens met messteken om het leven gebracht bij het benzinestation in Warnsveld. Destijds liep het onderzoek dood, maar in 2001 kwam er nieuwe informatie binnen bij de geheime politie. Daaruit moest blijken dat Mick van Bezemer de moord pleegde, samen met een aantal anderen. Hun namen zouden vermeld staan in een mysterieus document uit 1988. De politie heropende het onderzoek, met als gevolg dat de Vier van Warnsveld alsnog werden veroordeeld. Maar is er voldoende bewijs? Hebben zij die moord wel gepleegd?

Jasper J. van der Kemp en Guillaume W. Beijers zijn beiden universitair docent bij de vakgroep Strafrecht en Criminologie van de Vrije Universiteit Amsterdam.

Peter J. van Koppen is hoogleraar Rechtspsychologie aan de rechtenfaculteiten van de Universiteit Maastricht en de Vrije Universiteit Amsterdam.

ISBN 978-90-8974-171-4

9 789089 741714